

revue pre civilnú ochranu obyvateľstva

CIVILNÁ OCHRANA

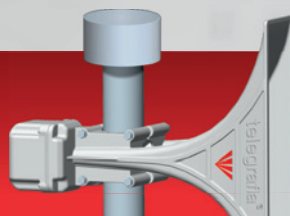
13. ročník/jún 2011

3/2011

AMADEO

Modulárny ozvučovací, varovný a evakuačný systém

AMADEO je modulárny ozvučovací, varovný a evakuačný systém, určený pre zaistenie ozvučenia a varovania vo výrobných halách a ich okolí, v administratívnych a obchodných prevádzkach, kultúrnych zariadeniach a na voľnom priestranstve. Vzhľadom na svoju modulárnosť je vhodný ako pre menšie priestory, tak pre rozsiahle komplexy budov. Systém spĺňa požiadavky normy STN EN 60849 pre núdzové akustické systémy a už v štandardnom prevedení je zálohovaný akumulátormi.

Hlavné funkcie a vlastnosti:

Hlavnou funkciou systému je vysielanie hovorových hlásení alebo akustických varovných signálov. Vysilať je možné:

- živé hlásenia z mikrofónu,
- hovorové hlásenia a signály z vnútornej pamäte (SD karta),
- rádiové vysielanie zo zabudovaného FM prijímača,
- súbory z pripojeného USB kľúča,
- zvukové signály z rôznych externých zdrojov (rádiostanice, mobilné telefóny a pod.).

Vysielanie hlásení sa aktivuje:

- tlačidlami alebo výberom z menu na niektorej zo staníc hlásateľa,
- pokynom z pripojených počítačov prostredníctvom softvéru Vektra,
- automatizovane na základe podnetov z okolia - údajov z rôznych snímačov, tlačidiel a pod.,
- na základe požiadaviek z monitorovacích a riadiacich systémov tretích strán – SCADA systémy, EZS, EPS a pod.,
- na základe požiadaviek z iných softvérov, bežiacich na osobných počítačoch,
- priamym vstupom z iných komunikačných systémov - mobilné telefóny, pevné telefónne linky, rádiostanice, VKV rádio, satelitné komunikačné systémy a pod..

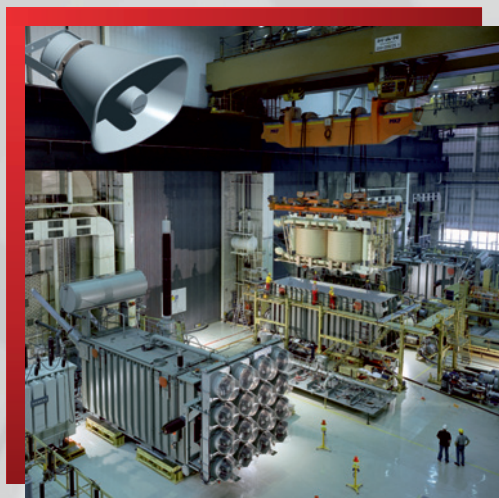
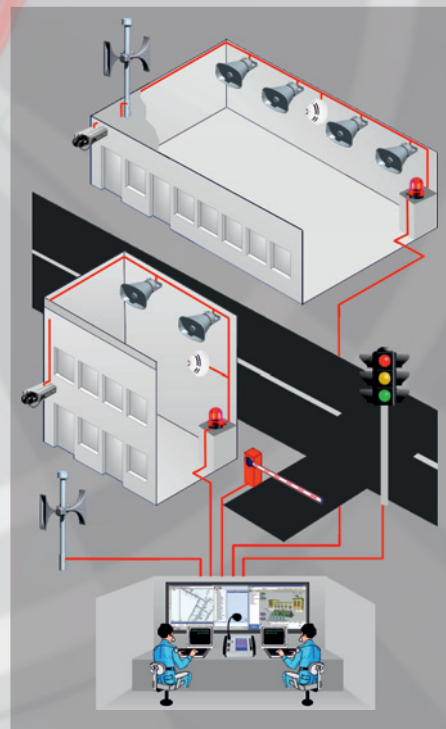
Druhou funkčnosťou systému je snímanie informácií z pripojených snímačov ako sú:

- snímače nebezpečných látok,
- snímače teploty,
- snímače hladiny vody,
- tlačidlá a pod.

a následné aktivovanie varovných signálov a ovládanie rôznych technických prostriedkov napríklad:

- optické signalizačné a výstražné zariadenia,
- zobrazovacie tablá a kamery, závary a brány,
- semafony a pod..

K dispozícii je mnoho možností ako zaistiť požadovanú funkčnosť - od jednoduchej konfigurácie až po naprogramovanie potrebných algoritmov prostredníctvom skriptovacieho jazyka.

NA AKTUÁLNU TÉMU

Príprava občanov na sebaobranu a vzájomnú pomoc ..... s. 4

ZAZNAMENALI SME

Odborný seminár o povodniach ..... s. 6
Bezpečnosť šampionátu bola na prvom mieste ..... s. 7
Vymenili si skúsenosti zo zvládania mimoriadnych udalostí ..... s. 9

CIVILNÁ OCHRANA

Radiačný monitoring pôd ..... s. 10

ZAHRANIČIE

MODEX EU 2011 – cvičenie USAR tímov ..... s. 12
Vzniklo Fórum európskych dobrovoľných zväzov civilnej ochrany ..... s. 14
Postrehy a poučenia z X. medzinárodnej konferencie Ochrana obyvateľ ..... s. 14

VZDELÁVANIE

Ponuka kurzov na mesiac september – december ..... s. 16
Význam krízovej komunikácie v civilnej ochrane ..... s. 19

PREDSTAVUJEME

Odbor COKR Obú Levice ..... s. 25

NA POMOC ŠKOLÁM

Učivo Ochrana života a zdravia pre stredné školy – 2. časť ..... s. 29

MLADÍ ZÁCHRANÁRI CO

Spravodajstvo z krajských kôl súťaže mladých záchranárov ..... s. 33

HORSKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA

Medzinárodný kynologický seminár lavínových a pátracích psov ..... s. 40

TEÓRIA A PRAX

Nebezpečné látky – Propylén ..... s. 42
Biologické ohrozenie ..... s. 44
Možnosti spolupráce OS SR s obvodnými úradmi ..... s. 48
Médiá a mimoriadne udalosti ..... s. 50
Vedľajšie dôsledky povodní ..... s. 52
Zodpovednosť samosprávy a možnosti spolupráce so štátnou správou pri povodniach ..... s. 54
Skúsenosti z plnenia opatrení na ochranu pred povodňami v meste Poprad .. s. 55

LISTUJEME V HISTÓRII

Vznik civilnej ochrany ..... s. 56

Z REDAKČNÉHO STOLA

Civilná ochrana očami detí ..... s. 58

V článku **Bezpečnosť šampionátu** bola na prvom mieste sa vraciame k **Majstrovstvám sveta v ľadovom hokeji**, konkrétne k zaisteniu bezpečnosti celého podujatia. Spolu s ostatnými bezpečnostnými zložkami sa na ňom podieľali aj pracovníci kontrolných chemických laboratórií civilnej ochrany v Nitre a Jasove. Ich hlavnou úlohou bolo počas celej doby trvania hokejových zápasov zabezpečiť radiačnú a chemickú bezpečnosť v priestoroch štadiónov v Bratislave a Košiciach. Cieľom zložitých meraní rizikových chemickej a rádioaktívnych látok a hodnotenia celkovej situácie bolo garantovať, že celý priestor zimných štadiónov je bezpečný. Špecifickým objektom záujmu meraní a hodnotení boli miesta, ako čpavková technológia na chladenie, rozvody, šatne, chodby, schodišťa, ventilačné technológie, potrubia a hasiace prístroje. Viac sa dočítate v rubrike **Zaznamenali sme** na stranách 7 a 8.

Slovenskí samaritáni dostali ďalšiu šancu na rozšírenie svojich aktivít a to možnosťou účasti v module rakúskych samaritánov, pod názvom MUSAR SA-RRT 1. Preto, aby sa noví členovia mohli plnohodnotne zapájať do všetkých aktivít tímu, absolvoval v marci

tohto roku celý tím v Rakúsku dve prípravné cvičenia. Teoretická a predovšetkým praktická príprava im má pomôcť pri zvládnutí rôznych situácií. Modul tak bol pripravený na absolvovanie spoločného medzinárodného cvičenia, ktoré sa uskutočnilo v dňoch 6. – 18. apríla, v rámci projektu MODEX EU 2010-2011, v nemeckom Weeze, na holandských hraniciach. Slovenskí samaritáni účasťou na spomínanom cvičení získali ďalšie vedomosti a zručnosti a rozšírili portfólio svojich

služieb, ktoré sú schopní ponúknuť v prípade krízových situácií doma i v zahraničí. Podrobnejšie sa o cvičení dočítate v článku MODEX EU 2011 – cvičenie USAR tímov, ktorý je uverejnený v rubrike **Zahraničie** na stranách 12 a 13.

V apríli sa v **Stredisku vzdelávania a prípravy VTÚ KMCO v Spišskej Novej Vsi** uskutočnil odborný seminár pod názvom **Ochrana obyvateľstva pred účinkami záplav vyvolaných povodňami na úrovni obcí vo vybraných čiastkových povodiach vodných tokov**. Cieľom seminára bolo zovšeobecniť získané skúsenosti z plnenia opatrení na ochranu pred povodňami a povinnosti pri hodnotení a manažmente povodňových rizík. Na seminári odznelo viacero zaujímavých vystúpení a niektoré si môžete prečítať v rubrike **Názory, skúsenosti, stanoviská** na stranách 52 až 55. Vedľajšími dôsledkami

povodní – zosuvmi pôdy v **Košiciach** a okolí sa zaoberajú **Ing. Rudolf Forrai** a **Ing. Tibor Tomašovič**. **Starosta obce Pečovská Nová Ves** popisuje skúsenosti z vlnajších povodní a zároveň navrhuje riešenia, ktoré by pomohli pri odbornej príprave členov krízových štábov. So skúsenosťami z plnenia opatrení na ochranu pred povodňami v **Poprade** sa podelil **Ing. Kisel** z odboru bezpečnosti a ochrany mesta **Poprad**.

Príprava občanov na sebaochranu a vzájomnú pomoc

Zlyhanie tiesňového volania, preťaženosť poskytovateľov zdravotnej pomoci, príslušníkov hasičských jednotiek, nedostupnosť vysokohorského terénu, nevhodné letové podmienky, mimoriadne udalosti veľkého rozsahu (povodne, požiare, zosuvy pôdy...). Toto všetko môžu byť dôvody pre oneskorenie príjazdu alebo príchodu zložiek integrovaného záchranného systému. Všetky udalosti môžu mať za následok trvalé poškodenie zdravia, smrť, alebo minimálne škody na majetku.

Musí to mať vždy takéto následky? Nezabudli sme v súčasnom pretechnizovanom svete na možnosť sebaochrany a vzájomnej pomoci? Sme skutočne vo všetkých prípadoch odkázaní na pomoc zložiek integrovaného záchranného systému? Nedokážeme si, do ich príchodu, pomôcť aj sami? Neexistujú iné, aj keď dočasné, náhradné riešenia? Ak áno, sú dostatočne spropagované? Spracoval uvedené postupy niekto do didaktickej podoby alebo príručky? Vieme o nich? Dokážeme sa k nim dostať a zvládnuť ich pre svoju prípravu a samotnú pripravenosť? Neexistuje niečo podobné ako pravidlá prvej pomoci aj v iných oblastiach (povodne, požiare, havárie a iné mimoriadne udalosti)? Ako tieto postupy dostať k občanom?

Toto bola len časť otázok, na ktoré chcel odpovedať vedecko-odborný seminár, diskusné fórum odborníkov zo zložiek integrovaného záchranného systému a vzdelávacích inštitúcií, na tému Príprava občanov na sebaochranu a vzájomnú pomoc. Seminár zorganizovala Katedra protipožiarnej ochrany Drevárskej fakulty Technickej univerzity vo Zvolene 17. marca

v spolupráci so Vzdelávacím a technickým ústavom krízového manažmentu a civilnej ochrany v Slovenskej Lupči, Operačným strediskom Záchranej zdravotnej služby (OS ZZS) SR v Bratislave a Ústavom špeciálneho zdravotníctva a výcviku Ministerstva obrany SR Lešť. Podujatie bolo určené pre zástupcov zložiek IZS, vzdelávacie organizácie, študentov zo študijných odborov zameraných na túto problematiku a laickú verejnosť.

Pri návrhu programu seminára sa vychádzalo z legislatívnych podkladov, z ktorých vyplývajú základné definície pre civilnú ochranu a integrovaný záchranný systém. V rámci legislatívy je civilná ochrana definovaná ako systém úloh a opatrení zameraných na ochranu života, zdravia a majetku (1) a integrovaný záchranný systém ako koordinovaný postup jeho zložiek pri zabezpečovaní ich pripravenosti a pri vykonávaní činností a opatrení súvisiacich s poskytovaním pomoci v tiesni (2). Z tohto pohľadu sa dá pripravenosť občanov na sebaochranu a vzájomnú pomoc charakterizovať ako nadstavba oboch systémov.

Program seminára bol na základe aktuálnych otázok rozdelený na dva tematické celky. Prvý, v réžii operačného strediska záchranej zdravotnej služby, bol zameraný na systém vyzvolenia a poskytovania zdravotnej záchranej služby. Druhý, v réžii Vzdelávacieho a technického ústavu krízového manažmentu a civilnej ochrany, bol zameraný na problematiku civilnej ochrany.

K základným problémom, ktoré boli na seminári prezentované, patrili, okrem predstavenia jednotlivých inštitúcií:

- zlyhanie tiesňového volania,
- pomoc operátora volajúceho na tiesňovú linku,
- stav pripravenosti záchranej zdravotnej služby na integrovanú odozvu na mimoriadnu udalosť,
- ako pomáhame a čo ešte urobiť vieme...
- príprava obyvateľstva na sebaochranu a vzájomnú pomoc v systéme civilnej ochrany Slovenskej republiky, vhodne doplnené témami Ako prežiť v horách a Zmena v kardiopulmonálnej resuscitácii, prezentované študentmi Slovenskej Zdravotníckej univerzity Bratislava,

Fakulty zdravotníctva z Banskej Bystrice a Prezentácia systému vyznamenania EMO pracovníkmi EMO z Mochoviec.

V rámci všetkých tém bol dávaný dôraz na možnosti svojpomoci občanov do príchodu zložiek integrovaného záchranného systému.

V závere prednáškovej časti boli prezentované možnosti využitia výcvikových zariadení Úradu špeciálneho zdravotníctva a výcviku Ministerstva obrany SR Lešť pri príprave a výcviku záchranných a hasičských jednotiek v systéme civilnej ochrany obyvateľstva a integrovaného záchranného systému. Filozofia pomoci vychádza z nových úloh, ktoré boli postavené pred Ozbrojené sily SR zo strany vedenia Ministerstva obrany SR, ale aj z dokumentov NATO.

Uvedené témy boli základom pre nasledujúcu diskusiu, v ktorej sa riešili otázky systémových problémov v rámci funkčnosti integrovaného záchranného systému, ale aj problematika odolnosti našich jadrových zariadení v súvislosti s krízovým vývojom elektrárne Fukušima v Japonsku.

Z priebehu seminára a diskusie vyplynulo niekoľko základných faktov:

1. Otázka prípravy obyvateľstva na svoju pomoc je metodicky zvládnutá. Základným problémom je však skutočnosť, že jednotlivé postupy sa nedostávajú k cieľovej skupine, obyvateľovi ako takému. Častokrát je to z dôvodu nevhodných foriem prezentovania, ale aj nezájmu samotného obyvateľstva.
2. V rámci prevencie je zo strany štátu nedostatočne chápaná úloha štátu ako garanta civilnej ochrany obyvateľstva. Na túto úlohu nie sú využívané mož-

nosti verejnoprávnych informačných prostriedkov, kde táto problematika chýba v ich programovej skladbe. Táto skutočnosť významne prispieva nielen k nárastu materiálnych škôd, ale aj obetí pri mimoriadnych udalostiach v posledných rokoch na území Slovenska.

3. V učebných osnovách všetkých stupňov vzdelávania chýba ucelená problematika, zameraná na prípravu občanov v tejto oblasti. Voľnosť učebných osnov a nedostatočná príprava pedagógov na všetkých stupňoch vzdelávania smeruje k postupnej negramotnosti spoločnosti v otázkach civilnej ochrany. Zmena tohto stavu musí ísť cez systémovú prácu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. Tento deficit sa nedá odstrániť aktivitou vzdelávacích ústavov a inštitúcií z iných rezortov.
4. V systéme prípravy chýba predefinovanie základných foriem ohrozenia. Oproti minulosti musí byť daný väčší dôraz na priemyselné havárie, živelné pohromy a prípadne v súvislosti s medzinárodným vývojom a zapájaním sa Slovenska do vojenskej spolupráce v rámci NATO, aj s nárastom hrozby terorizmu. Z tohto dôvodu musí byť venovaná pozornosť otázkam improvizovanej ochrany a pomoci, keď nie je možné využívať klasické prostriedky individuálnej alebo kolektívnej ochrany.
5. Zložky integrovaného záchranného systému sú pohotovostnými silami v prípade civilnej ochrany obyvateľstva. Pri veľkoplošnom rozsahu mimoriadnej udalosti nie sú schopné svojim početným stavom zabezpečiť

adekvátnu ochranu občana v každom časovom okamihu a v každom priestore. Aj z tohto dôvodu by mal mať občan záujem o prípravu v tejto oblasti.

6. Redukcia ozbrojených síl a zborov zvyšuje dôraz na formu dobrovoľníctva. Napriek tomu, že forma dobrovoľníctva pretrváva v Slovenskom červenom kríži, Dobrovoľnej požiarnej ochrane SR, v organizáciách podporovaných cirkvami a aj v iných organizáciách zameraných na prípravu, ochranu a pomoc občanom, zo strany spoločnosti chýba ich dostatočná podpora. Nielen finančná, ale najmä morálna. Vyplyva to aj z doterajšej neschopnosti tvorcov legislatívy definovať dobrovoľníka ako takého.
7. V systéme prípravy občanov fluktuuje podiel samosprávy ako takej. Tento deficit je markantný najmä zo strany vyšších územných celkov, ale aj obce, kde uvedená skutočnosť nie je zahrnutá ani v základných kompetenciách v zmysle zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, ale ani zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky. Dokonca, podobne ako v zákone č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi, obec, ako súčasť samosprávy, nie je postihnuteľná v prípade neplnenia svojich úloh v tejto oblasti zo strany štátnej správy sankciou, nakoľko zákon Národnej rady Slovenskej republiky 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov v § 31 toto neumožňuje.

Ako vidieť z načrtnutých problémov, seminár sa z dôvodu krátkosti času len okrajovo dotkol problematiky civilnej ochrany ako takej. Z diskusie vyplynula základná skutočnosť, že uvedený seminár sa stal len pilotným projektom, na ktorý budú nadväzovať ďalšie semináre, zamerané možno aj na uvedených sedem problémov. Poukázal na potrebu odbornej a laickej diskusie aj k tak závažnej skutočnosti, ako je civilná ochrana v súvislosti so sebaochranou a vzájomnou pomocou. A vhodným priestorom pre túto diskusiu môže byť práve akademická pôda.

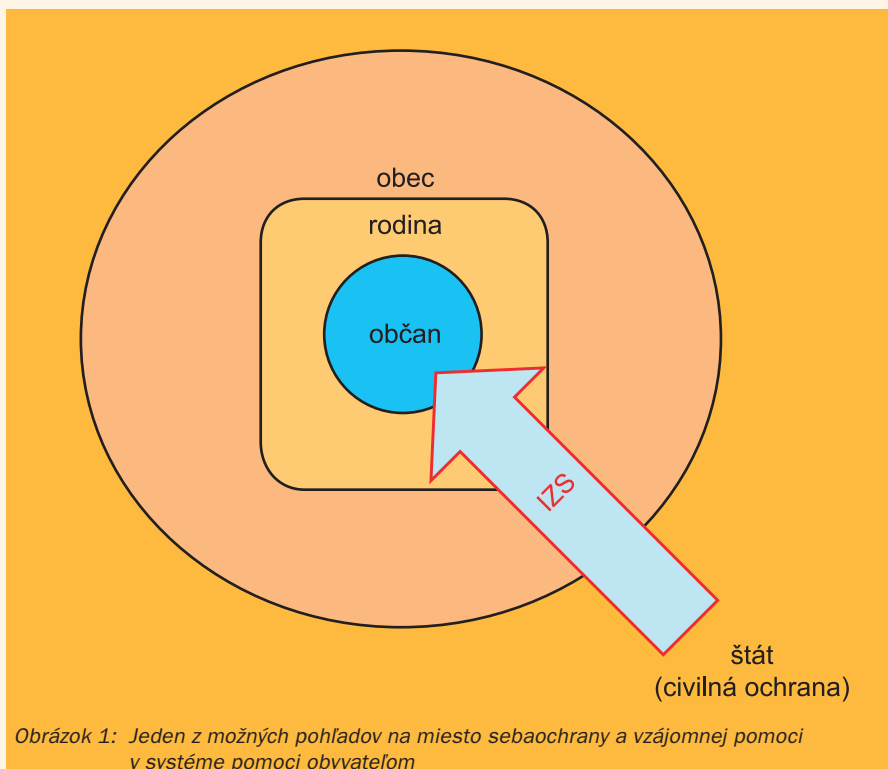
Mgr. Ing. Ivan Chromek, PhD.

Katedra protipožiarnej ochrany
DF TU vo Zvolene

Foto: **archív redakcie**

Literatúra:

- (1) Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme, § 2 ods. 1
- (2) Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov, § 2

Obrázok 1: Jeden z možných pohľadov na miesto sebaochrany a vzájomnej pomoci v systéme pomoci obyvateľom

Odborný seminár o povodniach

Dňa 14. apríla sa v Stredisku vzdelávania a prípravy Vzdelávacieho a technického ústavu krízového manažmentu a civilnej ochrany v Spišskej Novej Vsi uskutočnil odborný seminár pod názvom Ochrana obyvateľstva pred účinkami záplav vyvolaných povodňami na úrovni obcí vo vybraných čiastkových povodiach vodných tokov.

Seminár zorganizovala sekcia integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu MV SR v spolupráci so Vzdelávacím a technickým ústavom krízového manažmentu a civilnej ochrany Slovenská Ľupča a Katedrou krízového manažmentu Fakulty špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity v Žiline. Zúčastnili sa ho odborníci zo Slovenského hydrometeorologického ústavu, krajských úradov životného prostredia, obvodných úradov, predstavitelia miest a obcí, zástupcovia vysokých škôl ŽU v Žiline a VŠBMU Košice, zástupca splnomocnenca vlády SR pre územnú samosprávu, integrovaný manažment povodí a krajiny a zástupcovia právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov, ktorí technicky zabezpečujú ochranu obyvateľstva pred povodňami.

Cieľom seminára bolo zovšeobecniť získané skúsenosti z plnenia opatrení na ochranu pred povodňami a povinnosti pri hodnotení a manažmente povodňových rizík za účelom znižovania negatívnych dôsledkov povodní na životy, zdravie, majetok a životné prostredie a poukázať na prípadné problémy a nedostatky v súčasnom stave. Počas seminára sa uskutočnili aj prezentácie, ktoré účastníkov seminára oboznámili s technikou využiteľnou pre potreby obyvateľstva na ochranu pred povodňami a praktická ukážka dobrovoľného záchranného systému občianskeho združenia T.O.R. Rescue zo Spišskej Novej Vsi. Išlo o ukážku vyhládavania a transportu zranenej osoby.

V rámci posúdenia problematiky sa

účastníci seminára zhodli na tom, že bez vlastnej mobilizácie a presadenia nového prístupu k ochrane obyvateľstva pred povodňami a protipovodňovej prevencii sa nebudú dať očakávať zmeny, ktoré by zásadne znížili početnosť výskytu povodní a rozsah škôd. Zároveň poukázali na to, že bez zmeny prístupu možno rátať so zvyšovaním početnosti a rozsahu povodní, ako aj so zvyšovaním nebezpečenstva ohrozenia životov, zdravia, majetku, hospodárskych a spoločenských škôd.

Dospeli k záverom, že:

1. Frekvencia a veľkosť povodní sa prav-

depodobne budú stupňovať v dôsledku prirodzenej variability a predpokladaných účinkov zmeny klímy, pričom sa očakáva častejší výskyt zrážok vyššej intenzity. Niektoré scenáre pripúšťajú aj možnosť vzniku následných mimoriadnych udalostí, ako sú zosuvy pôdy ap.

2. Rastom počtu ľudí a rozširovaním ich ekonomických aktivít v potenciálne ohrozených oblastiach v bezprostrednej blízkosti brehov riek, vodných nádrží a jazier sa zvyšuje zraniteľnosť spoločnosti.

3. Znižuje sa vodozádržná plocha pre elimináciu povodní a záplav v oblastiach SR.
4. V porovnaní s minulým obdobím je potrebné venovať väčšiu pozornosť príprave obyvateľstva na sebaochranu a vzájomnú pomoc. Využívať nové sily a prostriedky a informačný systém pred účinkami živelných pohrôm.

V diskusii účastníci ďalej dospeli k záveru, aby rozhodujúcim východiskom bolo odborné zvládnutie pomenovania príčin vzniku povodní a systémových opatrení. To by umožnilo zvýšenie účinnosti ochrany obyvateľstva pred živelnými pohrômami, šetrenie verejných prostriedkov a realizáciu navrhovaných opatrení, ktoré vyplývajú z jednotlivých vystúpení a prezentácií.

Účastníci seminára poukázali aj na to, že súčasné kompetencie miest a obcí, vrátane tých na úseku protipovodňovej ochrany územia, už dnes čiastočne umožňujú mestám a obciam, po spracovaní a aktualizácii plánov ochrany obyvateľstva realizovať väčšinu potrebných opatrení na svojom území.

To sa však doteraz nevyužívalo komplexne kvôli nejasnému definovaniu odborného výkladu príčin vzniku povodní a prebiehajúcich klimatických zmien, ale aj nedostatku podporných nástrojov pre mestá a obce v tejto oblasti.

Na základe získaných skúseností a poznatkov, ktoré budú zaslané po zovšeobecnení a spracovaní na jednotlivé odbory civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ je zrejmé, že budú využité pri posudzovaní vlastných konkrétnych opatrení zameraných na ochranu obyvateľstva pred živelnými pohrômami.

Poznámka: Najzaujímavejšie vystúpenia z tohto seminára budeme postupne uverejňovať aj na stránkach nášho časopisu. Nájdete ich už aj v tomto čísle v rubrike *Názory skúsenosti stanoviská*.

Ing. Jana Brtková-Labáková
PaedDr. Lubomír Betuš, CSc
Foto: archív redakcie

Bezpečnosť šampionátu bola na prvom mieste

Rovnako, ako v minulosti, kedy kontrolné chemické laboratóriá civilnej ochrany (KCHL CO) zabezpečovali v spolupráci s ostatnými bezpečnostnými zložkami bezpečnosť na významných politických, spoločenských a kultúrnych podujatiach, tomu bolo aj počas Majstrovstiev sveta v ľadovom hokeji 2011 v Bratislave a Košiciach.

Na tejto činnosti sa vzhľadom na miesto podujatia šampionátu podieľali KCHL CO v Nitre a v Jasove. Komplexné bezpečnostné zabezpečenie Majstrovstiev sveta v ľadovom hokeji 2011 vychádzalo z pokynu ministra vnútra SR, ktoré bolo na podmienky sekcie integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu Ministerstva vnútra SR rozpracované v pokyne generálneho riaditeľa sekcie, ako i pokyne riaditeľa Vzdelávacieho a technického ústavu civilnej ochrany a krízového manažmentu v Slovenskej Lupči. Minister vnútra SR sa o stave pripravenosti radiačných a chemických opatrení osobne informoval dňa 29. apríla priamo v priestore našej dislokácie na Zimnom štadióne Ondreja Nepelu v Bratislave. Neskôr navštívil aj Zimný štadión Aréna v Košiciach. Samotná administratívna a technická príprava všetkých vyčlenených bezpečnostných zložiek bola naplánovaná na mesiace február až apríl. Posledné

detaily súčinnosti a odborné prvky kontroly sa doladzovali na prvých prípravných zápasoch pred samotným šampionátom.

Hlavnou úlohou kontrolných chemických laboratórií civilnej ochrany bolo zabezpečiť počas celej doby trvania hokejových zápasov radiačnú a chemickú bezpečnosť v priestoroch štadiónov v Bratislave a Košiciach. Prakticky to znamenalo, že naše pracoviská boli v rámci všetkých bezpečnostných zložiek poverené najvyšším stupňom poskytovania metodologickej a odbornej pomoci ostatným zložkám Ministerstva vnútra SR (Kriminalisticko-expertízne ústavu Policajného zboru, útvaru osobitného určenia, poriadkovej polície, Hasičskému a záchrannému zboru mesta – Bratislava a Košice, kraja, záchranej brigáde HaZZ Malacky a Humenné, ...), vykonávaním zložitých meraní rizikových chemických a rádioaktívnych látok a hodnotením celkovej situácie. Cieľom meraní bolo garantovať, aby bol celý priestor zimného štadióna pred zápasmi, aj počas nich, z pohľadu prítomnosti nebezpečných látok detegovateľných našou technikou maximálne bezpečný. Preto sa všetko naše úsilie sústredilo na čo najintenzívnejšiu frekvenciu kontinuálnych meraní prostredia štadiónov, ako i odber vzoriek ovzdušia pre ich ďalšiu podrobnejšiu kva-

Vyskytli sa aj niektoré zaujímavé situácie, ako napríklad neprípustná reklama na hokejkách. Bolo nutné rýchlo tieto nápisy odstrániť. Použité boli organické rozpúšťadlá. Samozrejme, výpary z nich sa šíрили rýchle chodbou, takže bolo treba zasiahnuť a merať. Objavili sa i čiastkové problémy so zápachom v priestore čpavkového hospodárstva. Pri podrobnej chemickej analýze ovzdušia sa ukázal ako problém použitý čistiaci chlórový roztok v zbernej odpadovej jame. Z hľadiska časového rozpätia sa činnosť vykonávala nepretržite v rozsahu od 12:00 hod. až do ukončenia zápasov, najčastejšie do 23:00 hod. Potom nasledoval presun na základne (Nitra a Jasov). Nasledujúci deň sa činnosť opakovala opätovným presunom zo základní na štadióny.

Teraz ešte krátky pohľad môjho kolegu Ing. Petra Novotného, vedúceho kontrolného chemického laboratória CO v Jasove, ako videl situáciu v Košiciach on.

„Chcel by som zdôrazniť, že v súvislosti s poslednými dramatickými svetovými udalosťami v arabskom svete tu bolo riziko, že také dôležité športové podujatie sa môže stať potencionálne aj útokom teroristov. Preto bola bezpečnosť, ako už bolo povedané, na prvom mieste. V tejto súvislosti bol vypracovaný aj podrobný plán zaistenia bezpečnosti na MS v fa-

že na zaistovaní bezpečnosti sa podieľalo viac zložiek, ešte pred zápasmi sa uskutočnilo niekoľko porád, ktoré boli spojené s obhliadkou priestorov štadióna. Určili sa kritické miesta a upresnil postup bezpečnostnej previerky. Zároveň sa spoznávali ľudia, ktorí mali najbližších desať dní úzko spolupracovať. To bolo, podľa mňa, veľmi dôležité z pohľadu ďalšej bezproblémovej komunikácie. Ako už bolo spomenuté, aj v priebehu priateľských zápasov nášho tímu so Švédskom v dňoch 13. a 15. apríla sme vykonali praktické návčky tejto previerky. Pri nich sa precvičila súčinnosť jednotlivých zložiek a rozdelili sa úlohy a kompetencie. Po každej bezpečnostnej obhliadke sme vydali protokol s nameranými hodnotami. Ten sme odovzdali po skončení každého zápasu veliacemu dôstojníkovi Policajného zboru, ktorý mal v ten deň službu. Do celej akcie zaistovania bezpečnosti šampionátu boli zapojené všetky bezpečnostné zložky, vrátane ozbrojených síl. Tam sme stretli aj mnohé známe tváre z predchádzajúcich akcií podobného charakteru, alebo iných akcií v súvislosti so zabezpečovaním ochrany pred CBRN hrozbou. Podľa slov Ing. Orsága, bezpečnostného koordinátora (IIHF) na štadióne Aréna, po zápase mužstva USA v Košiciach veliaci dôstojník amerických bezpečnostných zložiek vyslo-

Meranie prítomnosti nebezpečných látok na zimnom štadióne

Vyhodnocovanie meraní v mobilnom laboratóriu

litatívnu a kvantitatívnu analýzu. Využívala sa na ňu prístrojová technika mobilného laboratória. V Bratislave bolo pristavené tesne v blízkosti štadióna. Špecifickým objektom záujmu meraní a hodnotení boli miesta, ako čpavková technológia na chladenie, samotné rozvody, garáže, šatne, chodby, schodišťa, ventilačné technológie a potrubia, hasiace prístroje (kontrola radiácie). Samozrejme, aj celý priestor ľadovej plochy s dôrazom na stanovišťa komentátorov, televízií, hostí, reštaurácie a oddychové boxy. Zároveň naša pozícia v tesnej blízkosti štadióna umožňovala rýchle nasadenie v prípade vzniku mimoriadnej udalosti v priestore štadióna a jeho okolí.

dovom hokeji v Košiciach. V rámci tohto plánu pracovníci KCHL CO zabezpečovali v úzkej spolupráci s už spomenutými bezpečnostnými zložkami Ministerstva vnútra SR bezpečnostné obhliadky pred začatím zápasov, medzi jednotlivými zápasmi a tiež v priebehu zápasov. Vtedy sme robili, na rozdiel od našich kolegov v Bratislave, priamo na štadióne kontinuálny monitoring ovzdušia z určeného priestoru tak, aby sme nevzbudzovali u obecnstva, ale aj u členov organizačného výboru IIHF, žiadne podozrenia. Podobne aj pri kontrolách na radiačné pozadie na chodbách, kde boli umiestnené šatne hráčov, sme zvedavcom prezentovali v angličtine, že ide o bežnú kontrolu a nič sa nedeje. Vzhľadom k tomu,

ko hodnotil úroveň a spoluprácu všetkých našich bezpečnostných zložiek, podobne, ako náš minister vnútra pri svojej previerke.

V závere chcem konštatovať, že všetci tí, ktorí boli poverení plnením zodpovedných úloh pri zaistovaní bezpečnosti pre hokejistov a návštevníkov MS – 2011 v ľadovom hokeji v Bratislave a Košiciach, si splnili svoju úlohu zodpovedne a profesionálne. Potvrdili to (krátko po ukončení šampionátu) aj slová zástupcov IIHF, SZLH, prezidenta SR a predsedníčky vlády SR.“

Ing. Miloš Kosír

vedúci KCHL CO v Nitre

Ing. Peter Novotný

vedúci KCHL CO v Jasove

Foto: archív redakcie a internet

Vymenili si skúsenosti zo zvládania mimoriadnych udalostí

Dňa 30. marca sa v súlade s Plánom práce Stálej spoločnej Slovensko-Maďarskej komisie na rok 2011, DOHODY medzi Obvodným úradom v Košiciach a Valným zhromaždením župy Borsod-Abaúj-Zemplén a v rámci plánu súčinnosti uskutočnilo pracovné stretnutie za účelom výmeny informácií zmluvných strán.

Účastníci stretnutia na vodnej stavbe Ružín

Zamestnanie v zrkadlovej zasadačke Obvodného úradu Košice otvoril jeho prednosta Ing. Ján Forgáč. Na rokovaní privítal za župu Borsod-Abaúj-Zemplén riaditeľa Riaditeľstva na ochranu proti katastrofám plk. Ing. Attilu Liptáka, jeho zástupcu pplk. Tótha Dezső, inšpektora mjr. Ladányi Lóránta a hlavného referenta strážmajstra Szegedi László. Taktiež za Krajské riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru v Košiciach mjr. Ing. Daniela Blaška, PhD. v zastúpení plk. Ing. Jozefa Fedorčáka riaditeľa Krajského riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru v Košiciach.

Vedúci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Košice Ing. Rudolf Forrai vo svojom vstupe upriamil pozornosť prítomných na spresnenie plnenia spoločných úloh na rok 2011. Zamerané sú na spoločné cvičenia, súťaže mladých záchranárov CO a na spresnenie postupov pri vyžiadaní a odovzdávaní informácií o vzniku mimoriadnych udalostí. Tohto roku boli už prakticky realizované v mesiacoch január a marec. Vzhľadom na zvyšujúce sa riziká opakovaných povodní v regióne, nevyhol sa informáciám o pripravovanom spoločnom projekte v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Maďarská republika – Slovenská republika 2007 – 2013 s názvom Flood Modeling and Logistic Model Development for Flood Management. Do riešiteľského tímu projektu sa zapoja výskumno-vývojové kapacity významných inštitúcií v Košiciach

a Miskolci. V súvislosti s organizačnými zmenami na odbore informoval prítomných o znížení počtu zamestnancov na úseku civilnej ochrany a krízového riadenia o päť zamestnancov. Plnenie úloh aj v cezhraničnej spolupráci bude preto náročnejšie. Major Ing. Blaško informoval prítomných o poznatkoch a prijatých opatreniach v dôsledku minuloročných povodní z pohľadu Hasičského a záchranného zboru. Ing. Forrai prítomných oboznámil s plnením opatrení, ktoré Obvodný úrad Košice prijal v súvislosti s udalosťami v Japonsku – únikom radiácie v JEZ Fukušima Daj-iči. Zahraničný partner podobne informoval Slovenskú stranu o opatreniach prijatých v Maďarskej republike na tomto úseku. O poznatkoch a prijatých opatreniach po nešťastí na odkalisku Kolontár v blízkosti obce Ajka hovoril plk. Ing. Lipták.

Prvú časť rokovania ukončila ukážka Koordinačného strediska (KS) integrovaného záchranného systému Obvodného úradu Košice zameraná na činnosť operátora pri predkladaní hlásení o vzniku povodní a počas nich s dosahom na zahraničného partnera, resp. vyžiadavania pomoci v prípade mimoriadnych udalostí. Činnosť operátorov Hasičského a záchranného zboru odprezentoval pplk. Ing. Novák a mjr. Ing. Blaško, PhD. Vedúci oddelenia KS integrovaného záchranného systému Ing. Dudáš oboznámil prítomných s technickým vybavením KS IZS pre prípad vyrozumienia a varovania.

Druhá časť stretnutia bola po presune

účastníkov na vodnú stavbu Ružín zameraná na možnosti vykonávania opatrení Slovenským vodohospodárskym podnikom (SVP), š. p., Odštepny závod (OZ) Košice pri povodňových situáciách. Prítomných tiež oboznámili s autonómnym systémom vyrozumienia a varovania vodnej stavby Ružín. Na mnohé otázky zahraničného partnera týkajúce sa minuloročných povodní a prípravy na možné tohtoročné povodne odpovedal Ing. Dušan Mydla riaditeľ SVP, š. p., OZ Košice. Po presune na vodnú stavbu Bukovec boli prítomní, podobne ako na vodnej stavbe Ružín, oboznámení s pripravenými opatreniami na povodňové situácie. Prítomní ocenili možnosť praktickej prehliadky vodných stavieb zvonku aj zvnútra s odborným výkladom riaditeľa SVP, š. p.

Po prehliadke stavby a výmene informácií zúčastnených zameraných na tlmenie dopadov povodní bolo rokovanie ukončené. Zahraničný partner poďakoval za dobre pripravené rokovanie hlavne jeho praktickú časť na KS integrovaného záchranného systému a vodných stavbách a za doterajšie posielanie korektných a presných správ o povodňových situáciách.

Ing. Rudolf Forrai

vedúci odboru COKR ObÚ Košice

Foto: **archív ObÚ**

In the We Have Noticed column we return to the Ice Hockey World Championship 2011, namely to provision of security of the whole event. Together with other security units, employees of the Control Chemical Laboratories in Nitra and Jasov also participated in it. Their main task was to ensure radiation and chemical safety in the areas of ice-hockey arenas in Bratislava and Košice during the whole duration of ice-hockey matches. The aim of complex measurements of risk chemical and radioactive substances and evaluation of the whole situation was to guarantee that the whole area of the ice-hockey arenas was safe. The specific target of measurements and evaluations were places such as ammonia technology for cooling, distribution pipes, dressing rooms, and passages, staircases, ventilating technologies, piping and fire extinguishers.

Radiačný monitoring pôd

Týmto príspevkom chcem nadviazať na predchádzajúci článok, ktorý sa týkal radiačného monitoringu ovzdušia na území Slovenskej republiky. Pre radiačný monitoring pôd platí to isté metodické usmernenie o postupe pri radiačnom monitorovaní a o vedení dokumentácie radiačného monitorovania č. IZKM-CO-15-21/2011, ako pre monitoring ovzdušia.

Vzhľadom k tomu, že predchádzajúci článok som písal ešte pred termínom úpravy staršieho dokumentu – usmernenia z roku 2009, chcel by som opraviť výstražnú hodnotu realizovanú akustickým signálom na 200 nSv/h (pôvodná hodnota bola 350 nSv/h). Týka sa to radiačného monitoringu v systéme Radmon (systém sond RPSG05). Inak celá tabuľka zásahových úrovní zostáva nezmenená.

Ako som už spomenul, tento nový metodický pokyn v článku 10 obsahuje aj

postupy pre radiačný monitoring vzoriek pôd odobratých zo stanovených bodov pracovníkmi odborov civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ. Cieľom je zaznamenávať vývojové trendy rádioaktívnej kontaminácie pôdy na území obvodu a v okolí potenciálnych zdrojov radiačného ohrozenia.

V zmysle uvedeného pokynu platí, že odber vzoriek sa vykonáva na:

- pevne stanovených odberných bodoch, ktoré môžu byť totožné so stanovenými

stálymi meracími bodmi, uvedenými v prílohe č. 5 pokynu,

- ďalších odberových bodoch,
- na pôde bez porastu (najvhodnejšia je neobrábaná pôda),
- mieste vo vzdialenosti minimálne desať metrov od najbližších stavieb (aj dopravných), vodných plôch ap.,
- ploche 20 x 20 cm, do hĺbky 10 cm,
- vzorky, ktorá musí mať hmotnosť najmenej 1kg (doplnenie autorom článku),
- Odber by mal byť realizovaný v mesiacoch apríl až október, čas, ďalšie odberové body a periodicitu odberov určuje príslušné kontrolné chemické laboratórium CO na príslušný kalendárny rok.
- Odbery vzoriek pôdy sa vykonávajú súpravou pre odbery vzoriek pôdy oprávnenými zamestnancami obvodného úradu.
- Vzorka sa podľa možnosti neodoberá bezprostredne po daždi a pri odbere sa na odbernom bode súčasne odmeria dávkový príkon prístrojom DC-3E-83. Vzorka sa odoberá do vhodného obalu, doporučuje sa PE vrecúško (doplnenie autorom článku).
- Vzorky na vyhodnotenie sa doručia v čase určenom príslušným kontrolným chemickým laboratóriom CO, spolu s Protokolom z odberu vzoriek, ktorého vzor je v prílohe č. 6 tabuľka č. 8 pokynu.
- výsledky rozborov sa sústreďujú v príslušnom kontrolnom chemickom laboratóriu CO.

Ešte pred samotnou analýzou výsledkov vzoriek pôd z gamaspektrometrickej trasy, pre lepšie pochopenie čitateľov, by som chcel ozrejmiť niektoré dôležité skutočnosti, týkajúce sa prírodného radiačného pozadia, ktorým sme ako obyvatelia zeme neustále vystavovaní.

Tabuľka 1: Ekologicky významné rádionuklidy

Skupina	Rádionuklid	Ekologický význam
I.	^{235}U , ^{238}U , ^{226}Ra , ^{232}Th , ^{40}K , ^{14}C	V prírode sa vyskytujú rádionuklidy, ktoré prispievajú k radiačnému pozadiu (dlhý polčas)
II.	^{45}Ca , ^{14}C , ^{60}Co , ^{64}Cu , ^{131}I , ^{59}Fe , ^3H , ^{54}Mn , ^{32}P , ^{42}K , ^{22}Na , ^{24}Na , ^{35}S , ^{65}Zn	Rádioizotopy prvkov, ktoré sú dôležitými zložkami organizmov a preto sú významné ako rádioaktívne indikátory pri štúdiu metabolizmu spoločenských, ako aj pre žiarenie, ktoré emitujú
III.	Skupina stroncia (^{90}Sr a dcérske ^{90}Y , ^{89}Sr), skupina cézia (^{137}Cs a dcérske ^{137}Ba , ^{134}Cs), skupina céru (^{144}Ce a dcérske ^{144}Pr , ^{141}Ce), skupina ruténia (^{106}Ru a dcérske ^{106}Rh , ^{103}Ru), ^{95}Zn a dcérske ^{95}Nb , ^{140}Ba a dcérske ^{140}La , ^{147}Nd a dcérske ^{147}Pm , ^{91}Y , ^{239}Pu , ^{131}I , ^3H	Významné štiepne rádionuklidy, ktoré vstupujú do prostredia so spádom, alebo ako rádioaktívny odpad

Prírodné radiačné pozadie je nevyhnutná súčasť života ľudstva, pričom ľudský organizmus je ožarovaný:

- vonkajšími prírodnými zdrojmi žiarenia (kozmicke žiarenie, žiarenie zo zemskej kôry a žiarenie z atmosféry),
- vnútornými zdrojmi, ktorými sú nuklidy prítomné v tele.

Rádionuklidy prírodného pôvodu môžeme rozdeliť do troch skupín:

- Prvú skupinu predstavujú rádionuklidy, ktoré vznikajú vplyvom kozmického žiarenia. Sú to rádionuklidy s krátkou dobou polpremeny. Efektívna dávka

tovaného beta žiarenia ($E_{\max} = 0,018 \text{ MeV}$). Pri beta premene trícia vzniká hélium.

Z prírodných rádionuklidov s veľkou hmotnosťou sú najdôležitejšie rádium ^{226}Ra , radón ^{222}Rn a radón ^{220}Rn resp. ich dcérske nuklidy, s prítomnosťou ktorých musíme rátať pri vonkajšom i vnútornom ožiarení. ^{226}Ra má dobu polpremeny 1620 rokov, alfa (4,78 MeV) premenou sa mení na radón.

Z ekologického hľadiska môžeme rádionuklidy rozdeliť do troch skupín (tabuľka 1).

Jednu skupinu tvoria prírodné rádionuklidy, druhú rádioizotopy metabolicky dôležitých prvkov a tretiu skupinu tvoria

V ľudskom organizme sa nachádzajú v rovnovážnej koncentrácii v dôsledku neprestajúceho vstupu potravinovým reťazcom, vodou a atmosférickým vzduchom. Veľkosť vonkajšieho ožiarenia, ktoré spôsobujú prírodné rádionuklidy, sa odhaduje na 0,32 mSv/rok, vnútorného na 0,37 mSv/rok. Celkovo teda od prírodného pozadia dostáva človek ročne približne 1 mSv. Táto hodnota môže byť rapídne zvýšená v oblastiach so zvýšeným výskytom radónu.

Priemerný obsah ^{40}K , ^{226}Ra a ^{232}Th v niektorých stavebných materiáloch

Materiál	^{40}K (Bq.kg ⁻¹)	^{226}Ra (Bq.kg ⁻¹)	^{232}Th (Bq.kg ⁻¹)
Tehla	614	50	50
Betón	419	30	20
Kamene	724	50	35
Cement	248	30	18
Bridlice	632	64	35
Pórobetón	60	130	60
Obklady	380	80	50
Dlažba	730	70	60
Farbivá	141	1220	220
Omietky	160	70	60
Hlina	518	60	50
Popolček	600	130	80

Radiačná záťaž obyvateľstva za rok

Prírodná radiačná záťaž za rok	Kozmické žiarenie	35 – 50.10 ⁻⁵ Sv
	Žiarenie zo zemskej kôry	50 – 70.10 ⁻⁵ Sv
	Žiarenie z vojenských kúšok	100.10 ⁻⁵ Sv
	Žiarenie Rn a dcérske RN	20.10 ⁻⁵ Sv
	Príjem potravín	15.10 ⁻⁵ Sv
Celková prírodná záťaž		220-250.10 ⁻⁵ Sv
Umelá radiačná záťaž za rok	Bývanie pri JE	1.10 ⁻⁵ Sv
	Ciferník svietiacich hodín	2.10 ⁻⁵ Sv
	Let lietadlom	2.10 ⁻⁵ Sv
	Farebný televízor (klasický)	1 – 10.10 ⁻⁵ Sv
	Betónový dom	20.10 ⁻⁵ Sv
	Lekárska diagnostika	50 – 170.10 ⁻⁵ Sv
Celková umelá záťaž		max. 205.10 ⁻⁵ Sv

od kozmického žiarenia sa odhaduje hodnotou asi 0,3 mSv×rok⁻¹.

- Do druhej skupiny patria rádionuklidy s dlhou dobou polpremeny, ktoré vznikli pri vývoji našej Zeme ako planéty. Sú to rádionuklidy ľahké a stredne ťažké (^3H , ^7Be , ^{14}C , ^{22}Na , ^{24}Na , ^{40}K , ^{90}Sr , ^{87}Rb , ^{115}In , ^{138}La , ^{144}Nd , ^{150}Nd , ^{147}Sm , ^{176}Lu , ^{187}Re).
- Do tretej skupiny patria ťažké nuklidy, ktorých východiskové nuklidy existovali aj v kozmogénickom štádiu vzniku Zeme. Rádionuklidy tejto tretej skupiny pochádzajú z niektorého z troch východiskových nuklidov ^{232}Th , ^{238}U a ^{235}U a tvoria tri premenové rady: tóriových, uránových a aktíniových.

Najvýznamnejším prírodným rádionuklidom je izotop draslíka ^{40}K , ktorý má dlhú dobu polpremeny (1,3.10⁹ rokov). V prírodnom draslíku je ho 0,0119 %. Prírodný draslík je esenciálnym makroelementom pre rastlinné a živočíšne organizmy, ako aj pre ľudský organizmus. ^{40}K vyžaruje beta žiarenie ($E_{\max} = 1,33 \text{ MeV}$) a žiarenie gama (1,46 MeV), pričom sa mení na vápnik (89 %), prípadne na argón (11 %).

Po draslíku je najvýznamnejším rádionuklidom uhlík (^{14}C), čistý beta žiarič s nízkou energiou emitovaného beta žiarenia ($E_{\max} = 0,156 \text{ MeV}$), s dobou polpremeny 5570 rokov. Pri beta premene sa mení na dusík ^{14}N .

Ďalším významným rádionuklidom je trícium, čistý beta žiarič s nízkou energiou emi-

(umelé) rádionuklidy vznikajúce štiepením uránu a niektorých ďalších prvkov. Rádionuklidy tretej skupiny, s výnimkou jódu ^{131}I , nie sú síce metabolicky významné, ale sú nebezpečné, pretože štiepne rádionuklidy vznikajú vo veľkom množstve ako pri jadrových výbuchoch, tak aj pri riadenom uvoľňovaní jadrovej energie. I keď väčšina týchto nuklidov nepredstavuje významnú zložku protoplazmy, ľahko vstupujú do biochemických cyklov a mnohé z nich, hlavne rádiostroncium a rádiocézium, sa koncentrujú v potravných reťazcoch.

Zdrojmi vnútorného ožiarenia človeka sú predovšetkým rádionuklid ^{40}K a rádionuklidy rozpadových radov uránu a tória.

Bolo vypočítané, že pred 5 miliardami rokov bolo množstvo tepla uvoľňované pri rádioaktívnej premene ťažkých nuklidov a ^{40}K schopné udržať vo forme rozžeraveného plynu všetky látky Zeme a ešte pred 3 – 4 miliardami rokov sám ^{40}K bol schopný udržať zemskú kôru v roztavenom stave. V súčasnosti je tepelný príkon týchto nuklidov v kremičitých horninách zemskej kôry približne 16,5 kJ/rok na 1 kg horniny. Tieto skutočnosti zaujímajú významné miesto v náuke o vzniku a evolúcii našej planéty.

Pri výbuchoch jadrových zbraní, alebo haváriách na jadrových zariadeniach (jadrové reaktory a závody na spracovanie rádioaktívnych materiálov), sa štiepne produkty dostávajú do stratosféry, ktorá sa stala zásobárňou rádioaktivity a odtiaľ sa dostáva do prízemnej vrstvy atmosféry ako rádioaktívny spád a zachytávajú sa na aerosóloch.

Správanie sa rádioaktívnych vzácnych plynov a aerosólov sa líši tým, že atómy plynov sa nezachytia na aerosólových časticiach, zostávajú dlhý čas voľné. S tým súvisí aj ich rozdielny účinok na organizmus, v ktorom sa plyny zadržia len krátko, kým aerosóly sa zachytia na dýchacích cestách. To je dôvod, prečo sa z hľadiska vnútornej kontaminácie aerosólom pripisuje veľký význam.

Ing. Peter Novotný
vedúci KCHL CO v Jasove
Ilustračné foto: **archív redakcie**

MODEX EU 2011 – cvičenie USAR tímov

Slovenskí samaritáni dostali ďalšiu šancu na rozšírenie svojich aktivít a to možnosťou účasti v module rakúskych samaritánov, pod názvom MUSAR SA-RRT 1. Preto, aby sa noví členovia mohli plnohodnotne zapájať do všetkých aktivít tímu, absolvoval v marci tohto roku celý tím v Rakúsku dve prípravné cvičenia. Teoretická a predovšetkým praktická príprava im mala pomôcť pri zvládnutí rôznych situácií. Modul tak bol pripravený na absolvovanie spoločného medzinárodného cvičenia, ktoré sa uskutočnilo v dňoch 6. – 18. apríla, v rámci projektu MODEX EU 2010-2011, v nemeckom Weeze, na holandských hraniciach.

Vyhľadávanie ranených pod sutinami

Päťčlenná skupina slovenských samaritánov vyrazila na cestu do Viedne 5. apríla v popoludňajších hodinách. Tam sa mala pripojiť k ostatnému tímu a absolvovať tak pripravenú nasledovnú fikciu:

6. apríla o 16:53 hod. zaznamenali v krajine K-Land zemetrasenie 7,2 stupňa magnitúdy, približne 20 km severovýchodne od hlavného mesta. Bolo zaznamenaných aj niekoľko ďalších otrasov o sile 5,0 a 5,9 magnitúdy. Hlavné mesto bolo výrazne zasiahnuté a bola poškodená infraštruktúra. Obete na životoch sa rátali na tisíce. Omnoho viac bolo zranených. V meste boli zničené nemocnice, obchody, prerušená dodávka pitnej vody a elektrickej energie. Bolo zaznamenané rabovanie, násilnosti, čo bolo zvýraznené množstvom ilegálnych prisťahovalcov. Tí K-Land používajú ako prestupnú krajinu pred ďalšou cestou do Európy. V dôsledku zrútenia časti budovy väznice, z nej ušlo okolo 800 väzňov. Bezpečnostná situácia v krajine sa zhoršovala každou hodinou. Krajina oficiálne požiadala prostredníctvom európskeho mechanizmu civilnej ochrany o pomoc.

Do krajiny smerujú prvé záchranárske tímy, medzi inými i MUSAR, tím rakúskych a slovenských samaritánov. Po vyhlásení alarmu sa oba tímy zišli v centrále ASBÖ vo Viedni a po nabalení potrebného vybavenia sa vydali na 1 050 km dlhú trasu smerom do K-Landu. Po 15 hodinovej jazde tím dorazil na miesto nešťastia. Ako prvý záchranársky tím vytvoril RDC (Reception Departure Centre), kde sa postupne pre záchrané práce zaregistrovali MUSAR, tímy Bulharskej a Portugalskej civilnej ochrany. Všetkým trom tímom bolo vyčlenené miesto na vytvorenie základne (Base of Operation), kde si vytvorili tábor.

V krátkom čase prišla stredisku (On Site Operation Coordination Centre) žiadosť o vyslanie pátracieho (Search), neskôr záchraného (Rescue) a zdravotníckeho (Medic) tímu na miesto, kde sa predpokladala prítomnosť zasypaných osôb. Toto sa opakovalo počas celého cvičenia. Iba miesta, náročnosť hľadania zasypaných, ich počet a druhy zranení sa menili. Postup bol vždy rovnaký. Po identifikovaní miesta predpokladaného výskytu zasypaných pátracími psami, identifikovaní nálezu videoskopom (optické vlákno zavedené úzkymi štrbinami pod ruiny, ktoré na monitore zobrazuje nasnímané miesto), eventuálne po fyzickom odstránení, nadvihnutí, prebúraní prekážok a nájdení zasypaných, nasledovalo ich prvotné najnutnejšie ošetrovanie. Fixácia na transportné prostriedky a evakuácia spod ruín. Tento jednoducho opísaný postup však niekedy trval dlhé hodiny, pretože prístup k zasypaným bol nesmierne náročný. Zväčša bol možný až

po použití ťažkej vrtacej, zbíjacej, zdvíhacej a podobnej techniky. Častokrát bolo potrebné využiť lanovú techniku na výstup, či zostup k zraneným, eventuálne na ich vyprostenie spod ruín, alebo na spustenie sa z veže ap. Zasypaných často hrali medicínski vzdelaní figuranti, ktorí veľmi verne hrali rôzne typy zranení, vrátane adekvátnej reakcie na podávanú liečbu.

Práce boli nesmierne náročné a členovia tímov sa museli striedať. Záchrané práce spetrovali organizátori incidentmi s domorodým obyvateľstvom, ktoré sa snažilo dostať do priestorov základne, v snahe získať stravu a vodu. Ich agresivita sa stupňovala. Po návštevách jednotlivcov museli privolané policajné jednotky zasahovať pri napadnutí tábora asi 40-timi agresívnymi ženami a mužmi. Konflikt vyústil do evakuácie tábora za doprovo-

du piatich policajných vozidiel s približne štyrmi desiatkami po zuby ozbrojených ťažkoodencov. Tí odviekli všetky tri tímy do ohradeného, stráženého a uzavretého priestoru. Cieľom bolo čo najviac priblížiť cvičenie reálnej situácii, vrátane kontaktu s obyvateľstvom.

Treba podotknúť, že okrem samaritánskeho tímu, ktorý je tvorený dobrovoľníkmi, oba ďalšie boli zložené z profesionálnych príslušníkov civilnej ochrany jednotlivých krajín. Napriek tomu, na profesionalite práce to nebolo viditeľné. Slovenskí samaritáni týmto získali ďalšie vedomosti a zručnosti a rozšírili portfólio svojich služieb, ktoré sú schopní ponúknuť v prípade krízových situácií doma i v zahraničí.

MUDr. Marcel Sedlačko
prezident ASSR

Foto: archív autora

Poskytovanie prvej pomoci raneným

Vzniklo Fórum európskych dobrovoľných zväzov civilnej ochrany

V dňoch 28. – 29. apríla sa v Budapešti uskutočnila ustanovujúca konferencia Fóra európskych dobrovoľných zväzov civilnej ochrany ECF (European Cooperation Forum of the Voluntary Civil Protection Organization). Jeho zakladajúcimi členmi sú dobrovoľné organizácie civilnej ochrany Dánska, Českej republiky, Chorvátska, Fínska, Francúzska, Maďarska, Portugalska, Slovenskej republiky, Srbska, Švédska, Rakúska a Veľkej Británie. Slovensko na konferencii zastupovali predstavitelia Oblastného združenia civilnej ochrany Bratislava a Občianskeho združenia MRAK z Košíc.

Na konferencii schválili stanovy a organizačný poriadok, záverečnú deklaráciu a zvolili členov koordinačného výboru. Jedným z nich sa stal Ing. Jozef Polák, predseda Oblastného združenia civilnej ochrany Bratislava. (Poznámka: Schválené dokumenty sú uložené na sekcii integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, kde je možné do nich nazrieť.)

Poslaním tejto medzinárodnej organizácie je zabezpečiť výmenu skúseností z oblasti prípravy na katastrofy, ich riadenie a odstránenie následkov mimovládny organizáciami civilnej ochrany, rozvíjať spoluprácu mimovládnych organizácií civilnej ochrany, spoznať podmienky ich činnosti a úroveň praktickej prípravenosti.

Hlavným cieľom je za pomoci prostriedkov a možností mimovládnych organizácií civilnej ochrany napomôcť k ochrane života, zdravia a majetku s dôrazom na prevenciu a využitie medzinárodných skúseností. V súlade s cieľmi Európskej únie – v spolupráci s vládnyimi orgánmi civilnej ochrany – zvyšovať úroveň prípravy obyvateľstva na sebaochranu a vzájomnú pomoc, aby ochrana života, zdravia a majetku obyvateľstva bola čo najúčinnejšia s dôrazom na špecifické zvláštnosti jednotlivých krajín.

V rámci spolupráce budú členské krajiny ECF venovať zvláštnu pozornosť príprave mládeže. Cieľom je vyvolať v mladých ľuďoch záujem o sebaochranu a vzájomnú pomoc, postupne ich oboznamovať s možnými zdrojmi nebezpečenstva a učiť ich, ako sa správať v čase mimoriadnej udalosti.

Účastníci konferencie prijali záverečnú deklaráciu, v ktorej sa, okrem iného, uvádza že:

„Budeme vytvárať regionálne partnerské spolupráce (RPC). Naším úmyslom je propagovať ECF a RPC, aby sme efektívne prispeli k naplneniu úloh v rámci civilnej a krízovej ochrany, prostredníctvom medzinárodných kooperácií a organizovanej výmeny v rámci dobrovoľníckych organizácií a implementácii cieľov daných EÚ, hlavne pri asistencii vytvorenia základu účasti dobrovoľníkov pri EÚ akciách civilnej ochrany, na základe Lisabonskej dohody. Aby ECF a RPC boli úspešné a efektívne, žiadame o sústavnú a účinnú pomoc Európskej únie.“

Ing. Imrich Kovacs
sekcia IZSKM MV SR

Postrehy a poučenia z X. medzinárodnej konferencie Ochrana obyvateľ – DEKONTAM 2011

Kvalitná príprava lektora na zamestnanie v oblastiach vzdelávania a prípravy je jednou z podmienok jeho efektívnosti. Pre jeho aktuálnosť má kľúčový význam získavanie, spracúvanie a využívanie informácií, poznatkov a materiálov z viacerých zdrojov. Je prezieravé sledovať a aplikovať zahraničné skúsenosti najmä v oblastiach, v ktorých sme pozadu. Šetrí nám čas, keď nemusíme pracovať na veciach, ktoré sú už vyriešené, môžeme sa sústrediť na problematiku, v ktorej sme doma. Členstvo Slovenskej republiky v Európskej únii a NATO vytvára možnosti účasti našich lektorov na medzinárodných konferenciách, workshopoch, seminároch, prípravných kurzoch, ukázkach a cvičeniach.

Za riekou Moravou som sa zúčastnil na dvoch medzinárodných aktivitách. Dňa 2. februára v Ostrave na X. medzinárodnej konferencii Ochrana obyvateľ DEKONTAM 2011. Získal som viacero poučných podnetov a rozsiahlu databázu informácií, o ktoré sa chcem podeliť s čitateľmi tohto periodika.

Klimatické zmeny

Napriek neopatrným prehláseniam politikov o tom, že klimatické zmeny nejestvujú, experti ich považujú za realitu, ktorá má negatívny dopad na kritickú infraštruktúru. To znamená, aj na celý život spoločnosti. Klimatické zmeny boli

jednoznačne zdokumentované v rámci zorganizovaného Medzinárodného panelu o klimatickej zmene (IPCC) na základe výskumov stoviek expertov rozličných odborností. Obhajoba životných záujmov spoločnosti priamo súvisí s ochranou obyvateľstva. Civilné núdzové plánovanie je nútené aktualizáciou svojho obsahu reagovať aj na klimatické zmeny, ktoré významne zhoršujú aj realizačnú stránku plánovaných opatrení.

Je potrebné zladit' normy a postupy pre zlepšenie interoperability, varovania obyvateľstva, zvýšiť spoločnú účasť na expertízach, rozvinúť využitie civilnej dopravy pri rozsiahlej evakuácii obyvateľstva, zdokonaľit' zdravotnícke opatrenia,

výmene informácií o výskume, vývoji a inováciách v oblasti kritickej infraštruktúry a zefektívniť organizáciu spoločných cvičení profesionálnych jednotiek a účasti na nich. Na konferencii bolo konštatované, že šesť z desiatich najväčších rizík pre život spoločnosti má vzájomné silné väzby, preto môže reálne nastať domino efekt. Krízové situácie budú vznikajú častejšie, čo bude mať za dôsledok cieľený viacnásobný útok na kritickú infraštruktúru. Kľúčový význam má energetická bezpečnosť a bezpečnosť zásobovania vodou, čo ukazuje aj príklad obrovských následkov výpadku dodávky elektrickej energie v dvoch štátoch na severe USA pred niekoľkými rokmi s postihnutím 1,2 milióna obyvateľov (malá tretia svetová vojna). Realitou pre každý štát je nevyhnutnosť spracovať adaptačnú stratégiu pre prípad nedostatku vody. Efektívnou cestou je teda príprava adaptačných opatrení – súboru prispôsobení najzraniteľnejších zložiek prírodného alebo antropogénneho systému súčasným či predpokladaným klimatickým zmenám a najmä ich dôsledkom.

Klimatické zmeny ako také predstavujú dlhodobý proces. V Českej republike dospeli k názoru, že je potrebné začať odlišovať ochranu obyvateľstva od ochrany spoločnosti. Ochrana obyvateľstva si vyžaduje okamžitú reakciu, ochrana spoločnosti si vyžaduje širšie, dlhodobé opatrenia pre trvalo udržateľný rozvoj.

Je evidentný priamy vplyv klimatických zmien na výnosy živočíšnej a rastlinnej výroby v poľnohospodárstve. Osobitne boli zdôraznené ich negatívne dopady na šírenie ochorení – lokálne, regionálne a globálne, priame alebo nepriame. Na severnej pologuli sa šíria subtropické a tropické ochorenia na vyššie severné šírky, kde sme ich nečakali. Štatistiky zaznamenávajú masívny nárast ochorení prenášaných vodou, ale aj prenášaných vektormi (prenášačmi). Narastá podiel kliešťov infikovaných pôvodcami ochorení (už 20 %). Je evidentné, že klimatické zmeny negatívne ovplyvňujú verejné zdravie.

Ochrana obyvateľstva a manažment protipovodňovej ochrany

Každého z nás sprevádzajú denne prostriedky hromadnej informácie (médiá). Do domácností sa rozširuje internet, internetizované sú všetky školy. Vysoká sledovanosť médií sa môže dobre využiť v čase krízovej situácie na informovanie obyvateľstva a usmerňovanie jeho adekvátneho správania sa. Vysoký stupeň

otvorenosti však spôsobuje rizikovosť internetovej informácie. Nevie sa, či je pravdivá. Vzniká riziko šírenia tzv. poplašnej správy. S týmto negatívnym, varovným prípadom sa priamo stretli občania mesta Písek, mestská samospráva a zasahujúce zložky integrovaného záchranného systému pri povodni v júni 2009.

Čo všetko musel krízový štáb urobiť, aby upokojil celú situáciu a eliminoval poplašné správy v meste Písku? Využil miestnu tlač, regionálny rozhlas, svoje webové stránky a káblovú televíziu na zverejňovanie tlačových správ. Rozosielal hromadné SMS správy a vylepoval informačné letáky. Základné aj ostatné zložky integrovaného záchranného systému informovali občanov v miestach, ktoré mohli byť vážne postihnuté následkami mimoriadnej udalosti.

V posledných dvoch rokoch postihli územie Moravskosliezského kraja (MsK) povodne takého rozsahu, že pre adekvátnu elimináciu nepriaznivých vplyvov musel byť vyhlásený krízový stav. V MsK sa pri povodni v roku 2010 objavili niektoré sprievodné javy, konkrétne pôdne zosuvy, ktoré sa vo väčšej miere negatívnym spôsobom prejavili v priebehu týchto povodní. V zjednodušenej forme je popísaný prístup, ktorý bol v tomto kraji úspešne aplikovaný Hasičským a záchranným zborom MsK pri riešení povodňových zosuvov. Vo vybraných havarijných prípadoch, priamo ohrozujúcich životy a majetok ľudí, MsK objednal prostredníctvom autorizovaných geológov odborné posúdenie lokalít s výskytom zosuvu a následne uhradil prieskumné geologické práce. Výsledkom tejto pomoci bolo poskytnutie výsledných správ starostom obcí postihnutých zosuvami za účelom ich využitia pri následných žiadostiach o dotácie na sanácie zosuvu. Je možné konštatovať, že nastavený systém fungoval dobre a v prípade podobných problémov v budúcnosti by sa v regióne postupovalo podobným spôsobom.

Opis priebehu povodní v Olomouckom kraji v máji a júni 2010 a záchranných a likvidačných prác, ktoré vykonávali jednotky požiarnej ochrany, ukázal náročnosť zásahu. Podrobnejšie je opísaný postup v obci Troubky, ktorá patrila medzi najviac zasiahnuté obce. Popísaná bola všeobecná problematika zapojenia jednotiek zboru dobrovoľných hasičov obcí do konkrétnych činností pri povodni. Prezentovaná bola úloha jednotiek požiarnej ochrany pre zabezpečenie hlásnej povodňovej služby, povodňových zabezpečovacích prác, záchranných prác a likvidačných prác. Vyššie opísané činnosti a taktické postupy nie sú samoúčelné, ale sú postupne zapracúvané do metodických listov Bojového poriadku

jednotiek požiarnej ochrany.

Prezentovaný bol mimoriadne efektívny prístup obce Bolatice v Moravskosliezskom kraji k ochrane obyvateľov pred povodňami, ktorý je vzorový.

Zvláštna pozornosť na základe historických skúseností obyvateľov obce je venovaná skúsenostiam z riešenia následkov povodní spôsobených privalovými dažďami (Flash Floods) a konkrétnym preventívnym opatreniam pre zmiernenie ich dopadu na územie a obyvateľov. Riešenie protipovodňovej ochrany obce Bolatice je unikátne a pre naše pochopenie až neuveriteľné.

Všetky vybudované retenčné nádrže sú zaústené do osobitnej kanalizácie a pod obcou sú odvedené do miestneho vodného toku Opusta. Unikátnosť riešenia môže byť inšpiráciou nielen pre samosprávu v Českej republike, ale aj pre orgány verejnej správy ktorejkoľvek krajiny strednej Európy. Obec ponúka možnosť sprístupnenia informácií o poldroch odbornej i laickej verejnosti, vrátane žiakov škôl, vybudovaním náučného chodníka. V Slovenskej republike takýto komplexný prístup k protipovodňovej ochrane na komunálnej úrovni prevažne absentuje.

Vypracoval: **Ing. Kamil Schön**

Pramene:

Zborníky z konferencií
Ochrana obyvateľ 2005 – 2011

In the Foreign Countries column we inform about the constitutive conference of the European Voluntary Civil Protection Unions Forum ECF that was held in Budapest in April. Mission of the international organisation is to provide for exchange of experience of the field of training for disasters, their management and consequence removal by non-governmental organisations of civil protection. Within the scope of cooperation the member states of ECF will pay special attention to training of young people. In the article of Observations and Lessons Learnt from the 10th International Conference of Population Protection – Dekontam 2011 readers will learn more about population protection and flood protection management in the Czech Republic. The author gives more details about an approach of the Bolatice municipality in Moravskosliezky Region to population flood protection that is considered to be a model. Solution of flood protection in the mentioned municipality is also considered to be unique one.

Ponuka kurzov vo VTÚ KMCO na mesiac september – december

II. 4. Kurz CO učiteľov základných škôl – ochrana života a zdravia

Termín kurzu

prvý pracovný deň mesiaca

Cielová skupina

Učители základných škôl vyučujúci učivo Ochrana života a zdravia.

Obsah kurzu

Zvládnutie krízových situácií v období ohrozenia alebo v období pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok. Zvládnuť poskytnutie predlekárskej prvej pomoci a základné činnosti pri pohybe a pobyte v prírode. Poskytnúť potrebné teoretické vedomosti a praktické zručnosti na sebaobranu a poskytnutie pomoci iným v prípade ohrozenia života a zdravia.

Miesta konania

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

I. 1. Základný odborný kurz

Termín kurzu

1. časť 5. 9. – 9. 9. 2011
2. časť 17. 10. – 21. 10. 2011
3. časť 7. 11. – 11. 11. 2011
4. časť 12. 12. – 16. 12. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci zabezpečujúci plnenie úloh civilnej ochrany a krízového riadenia v štátnej správe, obciach a samosprávnych krajoch.

Obsah kurzu

Civilná ochrana a integrovaný záchranný systém v Slovenskej republike. Právna úprava civilnej ochrany. Organizovanie a riadenie civilnej ochrany. Vzdelávanie a príprava na civilnú ochranu. Ochrana obyvateľstva. Záchranné práce. Materiálne, technické a finančné zabezpečenie civilnej ochrany. Krízové riadenie v Slovenskej republike.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Ľupča

I. 3. Kurz základných vedomostí

Termín kurzu

12. 9. – 15. 9. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov zabezpečujúci úlohy civilnej ochrany a krízového riadenia v organizáciách do 20 zamestnancov.

Obsah kurzu

Civilná ochrana v Slovenskej republike. Organizovanie a riadenie civilnej ochrany. Príprava na civilnú ochranu. Ochrana obyvateľstva. Záchranné práce. Materiálne a finančné zabezpečenie civilnej ochrany. Krízové riadenie v Slovenskej republike.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Ľupča

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

I. 2. Základný kurz

Termín kurzu

19. 9. – 30. 9. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci obcí a samosprávnych krajov, právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov zabezpečujúci plnenie úloh civilnej ochrany a krízového riadenia.

Obsah kurzu

Civilná ochrana a integrovaný záchranný systém v Slovenskej republike. Právna úprava civilnej ochrany. Organizovanie a riadenie civilnej ochrany. Vzdelávanie a príprava na civilnú ochranu. Ochrana obyvateľstva. Záchranné práce. Materiálne, technické a finančné zabezpečenie civilnej ochrany. Krízové riadenie v Slovenskej republike.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

I. 6. Kurz správcov CIPREGIS**Termín kurzu**

26. 9. – 30. 9. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy.

Obsah kurzu

Základné informácie o programe. Popis súborov.

Pohyb v programe – využívanie aplikácií v programe. Aktualizácia databáz.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

III. 4. Kurz zamestnancov obecných úradov plniacich úlohy CO**Termín kurzu**

3. 10. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci obecných úradov plniaci úlohy CO.

Obsah kurzu

Legislatíva.

Úlohy a opatrenia CO v pôsobnosti obce. Dokumentácia CO.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

II. 4. Kurz CO učiteľov základných škôl – ochrana života a zdravia**Termín kurzu**

4. 10. 2011

pre región Banskobystrického kraja

Cielová skupina

Učitelia základných škôl vyučujúci učivo Ochrana života a zdravia.

Obsah kurzu

Zvládnutie krízových situácií v období ohrozenia alebo v období pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok. Zvládnuť poskytnutie predlekárskej prvej pomoci a základné činnosti pri pohybe a pobyte v prírode. Poskytnúť potrebné teoretické vedomosti a praktické zručnosti na sebaochranu a poskytnutie pomoci iným v prípade ohrozenia života a zdravia.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

II. 2. Kurz CO riaditeľov základných škôl**Termín kurzu**

5. 10. 2011

Cielová skupina

Riaditelia základných škôl.

Obsah kurzu

Plánovanie, organizovanie a riadenie príravy na CO v školách, zásady ochrany osadenstva školy pred a po vzniku mimoriadnej udalosti.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

II. 3. Kurz CO riaditeľov stredných škôl**Termín kurzu**

6. 10. 2011

Cielová skupina

Riaditelia stredných škôl.

Obsah kurzu

Plánovanie, organizovanie a riadenie príravy na CO v školách. Zásady ochrany osadenstva školy pred a po vzniku mimoriadnej udalosti.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

I. 5. Kurz operátorov KS IZS**Termín kurzu**

1. časť 10. 10. – 14. 10. 2011

2. časť 24. 10. – 28. 10. 2011

Cielová skupina

Novoprijatí operátori koordinačných stredísk integrovaného záchranného systému.

Obsah kurzu

Právne predpisy. Štruktúra a úlohy koordinačných stredísk integrovaného záchranného systému. Plán poskytovania pomoci. Prenos informácií. Spôsoby riadenia a koordinácie činnosti záchranných zložiek. Psychologická príprava. Jazyková príprava. Riešenie modelových situácií.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

III. 2. Krízové štáby obvodných úradov**Termín kurzu**

10. 10. – 11. 10. 2011

Cielová skupina

Noví členovia krízových štábov obvodných úradov a ich sekretariátov.

Obsah kurzu

Zloženie, riadenie a organizovanie krízových štábov. Krízová komunikácia. Dokumentácia. Súčinnosť Slovenského Červeného kríža pri plnení opatrení na ochranu obyvateľstva. Súčinnosť Sociálnej poisťovne pri riešení následkov mimoriadnej udalosti. Riešenie modelovej situácie. Postupy na vypracovanie návrhov pre prijatie opatrení pri mimoriadnych udalostiach.

Možnosť uskutočňovať výjazdovou formou po jednotlivých obvodoch na základe požiadavky ObÚ.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

I. 6. Kurz správcov CIPREGIS**Termín kurzu**

10. 10. – 14. 10. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy.

Obsah kurzu

Základné informácie o programe.

Popis súborov.

Pohyb v programe – využívanie aplikácií v programe.

Aktualizácia databáz.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

I. 4. Kurz inštruktorov CO**Termín kurzu**

24. 10. – 28. 10. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy, obcí a samosprávnych krajov, právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov, ktorí budú vykonávať činnosť inštruktora CO.

Obsah kurzu

Civilná ochrana v Slovenskej republike.

Ochrana obyvateľstva.

Príprava na civilnú ochranu.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

SVP Nitra

SVP Spišská Nová Ves

II. 4. Kurz CO učiteľov základných škôl – ochrana života a zdravia**Termín kurzu**

2. 11. 2011

pre región Žilinského kraja

Cielová skupina

Učitelia základných škôl vyučujúci učivo

Ochrana života a zdravia.

Obsah kurzu

Zvládnutie krízových situácií v období ohrozenia alebo v období pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok. Zvládnuť poskytnutie predlekárskej prvej pomoci a základné činnosti pri pohybe a pobyte v prírode. Poskytnúť potrebné teoretické vedomosti a praktické zručnosti na sebaochranu a poskytnutie pomoci iným v prípade ohrozenia života a zdravia.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

II. 1. Kurz inštruktorov CO – obnova osvedčenia**Termín kurzu**

3. 11. – 4. 11. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy, obcí a samosprávnych krajov, právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov, ktorých osvedčenie oprávňuje vykonávať činnosť inštruktora CO.

Obsah kurzu

Civilná ochrana v Slovenskej republike.

Ochrana obyvateľstva. Príprava na civilnú ochranu.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča
SVP Nitra
SVP Spišská Nová Ves

III. 6. Používanie programu EMCO

Termín kurzu

8. 11. – 9. 11. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy, obcí a samosprávnych krajov zodpovední za evidenciu materiálu CO.

Obsah kurzu

Základné informácie o programe. Popis súborov. Práca v programe.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

III. 1. Ochrana obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok

Termín kurzu

14. 11. – 15. 11. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy, obcí a samosprávnych krajov, právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov.

Obsah kurzu

Všeobecne záväzné predpisy na ochranu pri nakladaní s nebezpečnými látkami, právne predpisy EÚ – RID, ADR. Nebezpečné látky a opatrenia na ochranu obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok. Plán ochrany zamestnancov a osôb prevzatých do starostlivosti.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča
SVP Nitra
SVP Spišská Nová Ves

I. 6. Kurz správcov CIPREGIS

Termín kurzu

21. 11. – 25. 11. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy.

Obsah kurzu

Základné informácie o programe. Popis súborov. Pohyb v programe – využívanie aplikácií v programe. Aktualizácia databáz.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

III. 3. Krízové štáby obcí

Termín kurzu

22. 11. – 23. 11. 2011

Cielová skupina

Noví členovia krízových štábov obcí.

Obsah kurzu

Zloženie, riadenie a organizovanie krízových štábov. Krízová komunikácia. Dokumentácia. Súčinnosť Slovenského Červeného kríža pri plnení opatrení na ochranu obyvateľstva. Súčinnosť Sociálnej poisťovne pri riešení následkov mimoriadnej udalosti. Činnosť starostu a členov krízového štábu v krízovej situácii a po vzniku mimoriadnej udalosti so zameraním na povodne.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča
SVP Nitra
SVP Spišská Nová Ves

III. 8. Ochrana obyvateľov evakuáciou a ukrytím

Termín kurzu

28. 11. – 29. 11. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci obcí a samosprávnych krajov, právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov zabezpečujúci úlohy civilnej ochrany.

Obsah kurzu

- Evakuácia obyvateľstva. Príprava na zabezpečovanie evakuácie obyvateľstva a spracovanie plánov evakuácie. (Praktické zamestnanie).
- Ukrytie obyvateľstva. Spracovávanie plánov ukrytia a príprava zabezpečovania ochrany obyvateľstva ukrytím. (Praktické zamestnanie).

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča
SVP Nitra
SVP Spišská Nová Ves

IV. 1. Výjazdové skupiny – seminár

Termín seminára

30. 11. 2011

Cielová skupina

Členovia výjazdových skupín obvodných úradov.

Obsah seminára

Výmena skúseností z činnosti výjazdových skupín v oblasti ohrozenia následkami mimoriadnej udalosti.

Návrh materiálo-technického zabezpečenia a dokumentácie.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča
SVP Nitra
SVP Spišská Nová Ves

IV. 2 Ochrana predmetov kultúrnej hodnoty – seminár

Termín seminára

1. 12. 2011

Cielová skupina

Vybraní zamestnanci Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, zriaďovateľov kultúrnych ustanovizní v sídle kraja, krajských pamiatkových úradov a kultúrnych ustanovizní zabezpečujúci vo svojej činnosti ochranu predmetov kultúrnej hodnoty.

Obsah seminára

Právne predpisy. Mimoriadne udalosti a analýza územia. Povinnosti štátnej správy a obcí a samosprávnych krajov pri zabezpečovaní ochrany predmetov kultúrnej hodnoty. Ochrana zamestnancov. Plánovanie a zabezpečovanie ochrany predmetov kultúrnej hodnoty evakuáciou.

Miesto konania

SVP Spišská Nová Ves

II. 5. Kurz CO učiteľov stredných škôl

Termín kurzu

2. 12. 2011

Cielová skupina

Učitelia stredných škôl, ktorí podľa učebných osnov vyučujú problematiku učiva Ochrana života a zdravia.

Obsah kurzu

Zvládnutie krízových situácií v období ohrozenia alebo v období pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok. Poskytnúť potrebné teoretické vedomosti a praktické zručnosti na sebaobranu a poskytnutie pomoci iným v prípade ohrozenia života a zdravia.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča
SVP Nitra
SVP Spišská Nová Ves

I. 6. Kurz správcov CIPREGIS

Termín kurzu

5. 12. – 9. 12. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci štátnej správy.

Obsah kurzu

Základné informácie o programe. Popis súborov. Pohyb v programe – využívanie aplikácií v programe. Aktualizácia databáz.

Miesto konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča

IV. 5. Organizovanie, riadenie a vykonávanie záchranných prác – seminár

Termín seminára

6. 12. 2011

Cielová skupina

Zamestnanci odborov civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ, obcí a samosprávnych krajov, právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov.

Obsah seminára

Súčasná legislatíva a jej aplikácia pri riadení a vykonávaní záchranných prác. Výmena a zovšeobecnenie skúseností.

Miesta konania

VTÚ KMCO Slovenská Lupča
SVP Nitra
SVP Spišská Nová Ves

KONTAKTY

VTÚ KMCO

Príboj 559, 976 13 Slovenská Lupča
Tel.: 048/418 70 84, 418 73 71
Fax: 048/418 70 85, 418 70 86
Oddelenie prípravy a vzdelávania
Tel.: 048/418 70 91
e-mail: vzdelavanie@uco.sk

Stredisko vzdelávania a prípravy v Nitre

Tel.: 037/658 66 83
Fax: 037/658 66 82
e-mail: kubik@uco.sk

Stredisko vzdelávania a prípravy v Spišskej Novej Vsi

Tel.: 053/446 11 24, 429 88 04
Fax: 053/ 429 88 05
e-mail: betus@uco.sk

Význam krízovej komunikácie v civilnej ochrane

Tento príspevok vychádza zo skúseností a poznatkov získaných z činnosti krízového štábu ako subjektu riadenia, z pohľadu využívania a uplatňovania praktických prostriedkov krízovej komunikácie.

Zárkou funkčnosti krízových štábov obvodných úradov a obcí je ich kvalifikovaná príprava na riešenie mimoriadnych udalostí, poznanie zdrojov ohrozenia na území, premyslená činnosť a postupy s cieľom minimalizovať ich negatívne dopady na životy, zdravie a majetok obyvateľstva. Riadenie tejto činnosti zahŕňa aj riadenie vnútornej a vonkajšej komunikácie s ďalšími zainteresovanými zložkami, vrátane verejnosti. Zvlášť dôležitá je komunikácia počas udalostí, ako boli minuloročné živelné pohromy, povodne, zosuvy pôdy, havárie s únikom nebezpečných látok.

„Podstatný význam má najmä kvalita výstupov z činnosti krízových štábov, ktorá je závislá na rešpektovaní pravidiel koordinácie a systémovej delby práce,“ konštatovali účastníci odbornej prípravy krízových štábov Prešovského kraja, ktorá sa konala v apríli tohto roku. Prebieha v rôznych podmienkach, na rôznych úrovniach pri využívaní existujúcich vzájomných komunikačných väzieb. Podľa nášho názoru, je rozhodovanie a riadenie vysoko

odbornou činnosťou. Jej obsahom je výber optimálnych riešení na dosiahnutie konkrétneho cieľa pri zabezpečovaní ochrany obyvateľstva počas mimoriadnej udalosti. Rozhodovanie je podmienené vlastnosťami osobnosti, štruktúrou poznávacích aktivít členov krízových štábov a motiváciou. Na základe odbornej spôsobilosti určujú tieto kritériá schopnosti členov krízových štábov riešiť určitú oblasť úloh a opatrení.

V diskusii sme však narazili na nejednotnosť, resp. rôznorodosť chápania pojmu krízová komunikácia. Počas kurzov k otázkam krízovej komunikácie sme hľadali riešenia na základe právnych noriem, odborných publikácií, vlastných názorov a návrhov. Aktívne formy a metódy uplatňované počas kurzov v Stredisku vzdelávania a prípravy (SVP) Spišská Nová Ves, ale aj v Nitre a vo Vzdelávacom a technickom ústave krízového manažmentu a civilnej ochrany v Slovenskej Lupči potvrdzujú, že každý nový prístup má prínosom. Každý nápad aktivuje asociatívne myslenie, vyvoľáva aj iné riešenia a vytvára predpoklady

pre tvorivý prístup. Bráni mechanickému prístupu k riešeniu nastolených problémov. Narúša zaužívaný stereotyp postupovať podľa prekonanej, od života a praxe odtrhutej dokumentácie a poučiek.

Pojem krízová komunikácia

Z praxe vieme, ako krízová komunikácia, ktorá je ešte niekedy chápaná povrchno, napr. len ako zabezpečovanie obsahu varovania a vyznenia, vydávanie pokynov pre ohrozené obyvateľstvo, zapadla do plnenia bežných úloh a opatrení. Napríklad, počas májových povodní 2010 sa rozšírila správa o problémoch v zabezpečovaní techniky na čerpanie vody pre obce. Obyvatelia postihnutých obcí Prešovského kraja, ktorí dovedy poznali živelnú pohromu len z médií, sa odrazu začali pýtať, čo úradníci v tej štátnej správe vlastne robia, aké sú tam vzťahy, kto má na starosti sily a prostriedky? V popredí boli ihneď aj ďalšie otázky, menej či viac

overené odpovede, chýry, tušenia, dohady a aj vyslovené nepravdy.

To, čo systém civilnej ochrany, Hasičský a záchranný zbor, orgány životného prostredia a jednotlivé záchranné zložky zabezpečili pre postihnuté obyvateľstvo, ich obetavosť, prebdené noci a nezištná pomoc pre obce, všetko sa v priebehu pár hodín spochybnilo. To sú prípady nezvládnutia krízovej komunikácie. Nielen médiami, ale aj nekvalifikovanými informáciami poskytovanými niektorými predstaviteľmi štátnej správy a samosprávy. Scenár prekvapenia pri informovaní o vzniku mimoriadnej udalosti so závažnými následkami sa zákonite opakuje.

Je to výsledok podcenenia prípravy plánov krízovej komunikácie. Vyskytli sa aj také prístupy, ktoré sa riešili pri haváriách kamiónov s únikom nebezpečných látok, ako napr.: „Čo o nás nevedia, to nám nemôže uškodiť.“

Podceňuje sa príprava na takéto situácie. Potvrďuje sa staré ľudové porekadlo, že to, čo predpokladáme, sa príhodiť zriedka, ale to, čo očakávame najmenej, sa zvyčajne stane.

Závažným nedostatkom zabezpečovania úloh krízovej komunikácie bol ten fakt, že nebola vyhodnocovaná spätná väzba.

Najmä z hľadiska rozdielneho vnímania toho istého javu a rozdielneho chápania poskytovaných informácií pre obyvateľstvo, pre jednotlivé sociálne skupiny a vekové kategórie.

Niekoľko slov k otázkam podstaty, obsahu foriem a metód krízovej komunikácie počas mimoriadnych udalostí.

Všeobecne je komunikácia proces dorozumievania sa medzi ľuďmi pomocou výmeny informácií, správ, údajov, myšlienok, názorov, pocitov. Je nevyhnutnou podmienkou každej kolektívnej činnosti, predpokladom zjednocovania cieľov a usmerňovania kolektívneho úsilia na ich plnenie.

Krízová komunikácia je pokračovaním sociálnej komunikácie v podmienkach riešenia úloh a opatrení počas mimoriadnej udalosti, mimoriadnej a krízovej situácie.

Podľa nášho názoru, krízovú komunikáciu by sme mohli definovať ako výmenu informácií medzi a v rámci systémov ochrany obyvateľstva organizáciami, médiami, jednotlivcami a skupinami pred ohrozením mimoriadnou udalosťou, počas jej priebehu a po jej ukončení na základe objektívnej analýzy situácie.

V porovnaní s pojmi uvoľňovanými Prof. Jánom Buzalkom v publikácii *Krízový manažment vo verejnej správe*, kde cha-

rakterizuje informačný systém krízového manažmentu, je možné doplniť náš pojem k organizačným úlohám krízovej komunikácie nasledovne: je to vypracovanie, prenos a využitie nevyhnutných informácií na účinné riešenie krízových javov, vrátane (upravené nami) komunikačného prepojenia riadiacich a výkonných prvkov. Podstatný je ten fakt, že je špecifickou formou sociálnej komunikácie, jej pokračovaním v krízovej situácii a vytvára komunikačnú podporu členom krízových štábov. Zjednocuje požiadavky na zabezpečovanie telekomunikačných a rádiokomunikačných služieb, zabezpečuje získavanie a poskytovanie informácií, predkladanie hlásení pre riadiace orgány, informácie pre médiá, verejnosť, rodinných príslušníkov postihnutých a ohrozených osôb.

Krízová komunikácia je zároveň nástrojom krízového riadenia, cieľom ktorého je odovzdať správne, dôveryhodné, hodnotné a presvedčivé informácie v správnom čase, na správnom mieste a tým:

1. redukovať neistotu,
2. prispieť k zabezpečeniu efektívneho konania všetkých zúčastnených (orgánov krízového riadenia, obyvateľstva v ohrozenom priestore a území, verejnosti...).

Medzi hlavné aspekty krízovej komu-

nikácie patria:

- obsah a forma,
- možné prekážky,
- problematika budovania dôvery,
- otázky percepcie (vnímania) rizika.

Princípy krízovej komunikácie a ich uplatňovanie v praxi

Zo skúseností získaných napr. pri haváriách s únikom nebezpečných chemických látok vyplýva, že je veľmi dôležité predovšetkým dodržiavanie princípov krízovej komunikácie, ktorými sú:

1. rýchlosť informačnej výmeny (informácie, ktoré zotrávajú v mysli, prichádzajú prvých 24 – 48 hodín),
2. pravdivosť informácií (obyvateľstvo sa zaujíma o informácie samostatne, chce vedieť, čo krízové štáby a krízové orgány podnikajú v prípade ohrozenia, aby ich ochránili pred následkami),
3. intenzita informácií,
4. presnosť a jasnosť spojená s aktivitou (jasné, pozitívne informácie sú potrebné, aby zaujali verejnosť a dokázali, že systém ochrany je zodpovedajúci, kompetentný a má situáciu pod kontrolou),
5. pozitivita.

V tejto súvislosti je zjavné, že krízovým riadením musí byť poverená skupina osôb odborne spôsobilá (krízové štáby ObÚ a obcí). Tento systém a proces zahŕňa preventívne aktivity, prípravu na mimoriadnu udalosť a riešenie následkov mimoriadnej udalosti spolu s úlohami zabezpečovania krízovej komunikácie.

Riadiace činnosti orgánov krízového riadenia sú zamerané na analýzu a vyhodnotenie bezpečnostných rizík a ohrození, plánovanie, prijímanie preventívnych opatrení, organizovanie, realizáciu a kontrolu činností pri príprave na krízové situácie a pri ich praktickom riešení. Riadiace skupiny krízových štábov zabezpečujú plánovanie krízovej komunikácie, jej realizáciu, analýzu mediálnych potrieb a kontrolu činnosti.

Plánovanie krízovej komunikácie a poznatky z činnosti ObÚ

Pripravenosť riešiť mimoriadne udalosti súvisí s plánovaním, ktoré predstavuje podľa civilného núdzového plánovania aj tvorbu plánov na základe analýzy územia a ich rozpracovanie do postupov a operačných plánov pre jednotlivé stupne riadenia a konkrétnych riešiteľov – členov krízových štábov a výkonné záchranné zložky. Podstatou týchto plánov je určenie konkrétnych postupov, zásad, metodiky a opatrení pre konkrétne mimoriadne udalosti.

Súčasťou sú plány krízovej komunikácie, podľa jednotlivých oblastí a rezortov. Ich cieľom je zohľadniť ich špecifické podmienky a diferencovaný prístup.

Plánovanie krízovej komunikácie sa realizuje súbežne s vypracovaním analýzy zdrojov ohrozenia a rizík na základe analýzy územia.

Je orientované na vypracovanie:

- základnej komunikačnej stratégie (cieľov) krízového riadenia,
- kľúčových informácií, ktorými sú oslovované orgány, prvky krízového riadenia a verejnosť v dobe mimoriadnej udalosti, počas vyhlásenej mimoriadnej situácie, po jej odvolaní, počas krízovej situácie a v období obnovy postihnutého územia mimoriadnou udalosťou.

Výsledkom je plán krízovej komunikácie, ako neoddeliteľnej súčasť krízového riadenia.

Zaujal nás obsah plánu krízovej komunikácie upravený SVP v Spišskej Novej Vsi, spracovaný na základe skúseností Obvodného úradu v Poprade:

- a) typový plán krízovej komunikácie je spracovaný vopred a spresňuje sa podľa konkrétnej mimoriadnej udalosti, jej priebehu, rozsahu a účinkov na ohrozené obyvateľstvo. Sú v ňom odporúčané postupy, zásady a opatrenia na ich riešenie,
- b) obsahové zameranie varovania (autonómny, stacionárny a mobilný systém),
- c) obsahové zameranie vyznenia (počíta sa s výpadkom elektrickej energie),
- d) kontakty na riadiace zložky Tatranského územného záchranného systému,
- e) kontakty na miestne stanice televízie a rozhlasu,
- f) vytvorenie resp. aktualizácia webovej stránky ObÚ na poskytovanie informácií,
- g) príprava nonstop vyhradených telefónnych a rádiových informačných liniek,
- h) príprava a distribúcia informačných letákov, materiálov a príručiek pre obyvateľstvo Ako sa správať pri ohrození so zapojením právnických osôb a fyzických osôb,
- i) komunikačný plán súčinnosti s HaZZ, PZ a RZP, podľa typu mimoriadnej udalosti a územia obvodu so zahrnutím špecifiky obsahu krízovej komunikácie,
- j) príprava hovorcov a informácií pre verejnosť (obyvateľstvo ohrozeného územia, obce, objekty a médiá).

Z uvedeného vyplýva, že aj pri plánovaní komunikácie sa nielen v Poprade, ale aj v Prešove, Humennom a Košiciach využíva tzv. pohľad do minulosti a štúdium skúseností iných. Napríklad, podľa Georga Savila – „Najlepším spôsobom ako pred-

vídať, čo by sa mohlo stať, je pamätať si, čo sa už stalo.“

V tomto procese je dôležité pochopenie vzťahu medzi obsahovým komunikačným hodnotením:

- mimoriadnej udalosti,
- riadenia záchranných prác,
- kontroly plnenia úloh a opatrení v prospech ohrozeného obyvateľstva,
- vlastnej krízovej komunikácie.

Je tu síce rozdiel medzi obsahom, používanými metódami a formami komunikácie o zdrojoch ohrozenia a komunikácie o mimoriadnej udalosti, jej priebehu a následkoch. Základom je však pochopenie podstaty mimoriadnej udalosti obyvateľstvom. Dôležité pre krízové orgány je, aby obyvateľstvo malo aktuálne potrebné informácie pre východiská svojho konania. Výsledkom mlčania o ohrození a riziku by bola narastajúca nedôvera verejnosti voči systému ochrany obyvateľstva a krízovým orgánom štátu, pôsobiacim v tejto oblasti. Názorne sme to mohli sledovať v médiách, po havárii jadrového reaktora v Černobyle pred 25 rokmi, ale aj v Windscale/Sellafield* v Anglicku, priemyselnej havárii v Spolane Neratovice v ČR pri úniku dióxiínu*. Naposledy aj počas živelnej pohromy – zemetrasenia a tsunami v Japonsku, ktoré spôsobili haváriu jadrových blokov elektrárne Fukušima.

Krízová komunikácia a hodnotové systémy

Poučením pre nás môže byť aj taká skúsenosť, že do krízovej komunikácie musíme zaradiť aj oblasť hodnotových systémov príjemcu. Odborníci sa zhodujú na tom, že prijateľnosť rizika ohrozenia je vnímaná aj v tom, akú hrozbu predstavuje pre sociálne vzťahy a bežné sociálne aktivity obyvateľstva.

V reakcii širokej verejnosti na ohrozenia a mimoriadne udalosti prevládajú emocionálne faktory. Prevažná väčšina ľudí sa po vzniku mimoriadnej udalosti nespráva racionálne. Fakty nie sú dominantné, dôležité sú emócie. Fakty je síce nevyhnutné použiť, ale v čase ohrozenia nestačia. Príkladom môže byť kritická emocionálna reakcia ohrozeného obyvateľstva v Krupine, pri hodnotení plnenia úloh a opatrení orgánov samosprávy pri zosuve svahového podlažia a pôdy.

Pokiaľ orgány krízového riadenia považujú širokú verejnosť za kompetentnú, odovzdávajú počas krízovej komunikácie odborné stanoviská a prejavujú svoje postoje komplexne aj s východiskami a používajú prístupný zrozumiteľný jazyk, ľudí to obvykle zauje a vyvolá u nich aktívny prístup k riešeniu problémov.

No môže to byť aj naopak. Svedčí o tom príklad zosuvu pôdy v mestskej

časti Košice-Krásna, kde už pred takmer 10 rokmi (2002 – 2003), boli zničené 4 chatky záhradnej časti nad touto mestskou časťou, o čom svedčia aj dokumenty rokovania havárijnej komisie z uvedeného obdobia. Pri prvom zosuve časti podlažia boli obyvatelia informovaní o možnom ohrození. Napriek tomu tu pribúdali nové stavby. Ďalší zosuv v roku 2010 mal už rozsiahlejšie následky na majetku.

Obsahové zameranie krízovej komunikácie

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) vydala smernicu pre krízovú komunikáciu, pri riadení chemických rizík. Podľa tohto dokumentu by mala efektívna komunikácia obsahovať nasledujúce okruhy:

- zvyšovanie informovanosti obyvateľstva o podstate a hodnotení zdrojov ohrozenia, spolu so stanovením priorít, hlavného nebezpečenstva pre životy, zdravie a majetok, životné prostredie, účinky nebezpečných látok pri haváriách ap.,
- systematické zvyšovanie dôveryhodnosti v inštitúcie a orgány krízového riadenia, ktoré poskytujú informácie o ohrození a možnosti vzniku mimoriadnych udalostí,
- zabezpečenie diferencovaného prístupu s ohľadom na odlišnosti a rozdiely v záujme angažovaných jednotlivcov, komunít a ekonomických subjektov,
- aktívne šírenie správnych, presných, pravdivých a vhodných informácií, na základe ktorých môžu zúčastnené orgány voliť alternatívy.

Aké sú základné predpoklady zvládnutia úloh krízovej komunikácie v praxi? Hotové recepty a takzvané vzorové plány krízovej komunikácie neexistujú. Musíme však mať na pamäti, že jej hlavné ciele určujú jej obsah a čo je rozhodujúce, jednotu akcie, jednotu konania a komunikácie. Z tohto hľadiska ide o využitie informácií pre zvyšovanie úrovne vedomostí (znalostí) obyvateľstva a pochopenia podstaty prijímaných ochranných opatrení. V praxi je dôležité, čo odovzdávame, ako to odovzdávame, kto to odovzdáva, komu je to určené a ako by to malo byť pred verejnosťou mediálne prezentované. Cieľom takéhoto postupu je zvýšiť dôveryhodnosť a dôveru, minimalizovať negatívny dopad strachu a znepokojenia a vyriešiť možné protiklady a rozpory. Neriešením rozporov v správaní sa obyvateľstva podporujeme vznik možných konfliktov s negatívnymi následkami.

Pri komunikácii s verejnosťou a médiami je potrebné (podľa Štefana Vymetala str. 122) brať do úvahy to, ktoré najdôležitejšie otázky by mala verejnosť vedieť. Ktoré tri

dôležité otázky a problémy by verejnosť a médiá chceli vedieť a ktoré otázky, ak boli zdôraznené, by viedli k dezinformáciám. K tomu je veľmi dôležité mať pripravený prehľad základných reálnych overených faktov, skutočností, informácií a správ.

Skúsenosti a poznatky

Skúsenosti a poznatky zo spomenutých kurzov k otázkam krízovej komunikácie nás priviedli k zaujímavej myšlienke, ako charakterizovať a spresniť postup v komunikácii na základe konkrétnej situácie v obci.

Mimoriadne výstižná je štruktúra možného postupu v identifikácii komunikačného problému – povodeň:

Problém – obyvateľstvo obce, na základe informácií SHMÚ a správ o nepriaznivom počasí s následným ohrozením povodňou má pocit nespokojnosti, je frustrovaný, rozoznáva existenciu problému, ale ešte nie je schopné ho pomenovať. Zo strany vedenia obce je zrejme, že ide v tejto fáze o ignorovanie verejnosti a podceňovanie problému ohrozenia.

1. Označenie – určitá skupina obyvateľstva obce, zvyčajne aktívnejšia časť, sa zmocní problému a označí ho napríklad ako všeobecnú nepripravenosť obce a starostu na mimoriadnu udalosť a začína chápať podstatu možného ohrozenia.
2. Formovanie postojov a uvedomenie si nebezpečenstva – začínajú sa formovať rôzne návrhy a riešenia pod emocionálnym vplyvom a časovými faktormi. O situáciu v obci sa začnú zaujímať masmédiá, príčiny problému sa stávajú zřejmými.
3. Odpovede a riešenia – obec sa rozdelí na tri tábory. Jednotlivé skupiny upozorňujú na vážne problémy ohrozenia obce, objavujú sa nespočetné, možné i nemožné riešenia. Problému sa zmocňujú masmédiá. Starosta obce by sa mal práve v tomto okamihu, najmä v tejto fáze komunikačne zapojiť do riešenia otázok ochrany obyvateľstva spolu s verejnosťou. Ako subjekt so svojím krízovým štáбом najmä do procesu posúdenia alternatív a určenia východísk navrhovaných verejnosťou a členmi krízového štábu. Tieto východiská a opatrenia medializovať.
4. Všeobecné záväzné nariadenie – obecná legislatíva a prijatie úloh a opatrení ochrany obyvateľstva krízovým štáбом na elimináciu ohrozenia. Starosta tým reaguje na pobúrenie verejnosti v obci a povrchné informácie v tlači a rozhlase. Spolu s krízovým štáбом začína informovať o uskutočňovaní konkrétnych krokov kolektívnej ochrany obyvateľstva. Pod vplyvom

komunikácie konečne nastáva obrat v riešení problému. Pozitívna informácia pre obyvateľstvo. Starosta sa obracia o pomoc aj na susedné obce a odbor civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ.

5. Na základe prijatých opatrení a zapojenia občanov obce do zabezpečovacích prác vznikajú nové riešenia a zvyšuje sa aktivita obyvateľstva obce a osôb prevzatých do starostlivosti. Starosta obce zriadil hlavné miesto riadenia a zabezpečuje pravidelné informovanie prostredníctvom obecného rozhlasu a hovorcu obce o plnení úloh zamieraných na ochranu obce pred živelnou pohromou. Vedenie obce zahrnuje verejnosť do riešenia problému ako kooperujúceho partnera, pravidelne komunikuje s vedúcimi pracovných skupín.
6. Nové riešenia a nové problémy – predtým nepovšimnuté problémy sa začínajú prejavovať v novom kontexte, ale už za iných podmienok. Je využívaná krízová komunikácia.

Uplatňovanie osvedčených zásad v krízovej komunikácii

Počas výmeny skúseností v diskusiách sme dospeli k formulácii nasledovných zásad v krízovej komunikácii (najväčším nepriateľom ale aj spojencom je čas a to, ako ho využívame):

- Prostredníctvom komunikácie po identifikácii hlavného problému a jeho vysvetlenia je dôležitá koordinácia obyvateľstva a vedenie k vopred vytyčenému cieľu. Veľmi dôležité je definovanie mimoriadnej udalosti, aby sme si presne určili, čo sa stalo. Ide o vyjasnenie a spresnenie faktov. Na mimoriadnu udalosť musíme byť pripravení skôr, než sa skutočne stane. Je neskoro začať premýšľať o tom, kto bude informátorom a dohadovať sa, ako udalosť verejne priznať (napr. poznatky z negatívnych skúseností s informovaním o požiari vo firme Fecuprall, s. r. o., Prešov v roku 2009). V tejto fáze si pripravujeme stanovisko. Musíme mať presne sformulované, čo ideme vyhlásiť, oznámiť a uverejniť. Koho ideme informovať. Možnosť je viac. Napríklad prednostne tých, ktorých sme si vytypovali už pred mimoriadnou udalosťou, ako ďalších nositeľov informácií pre ostatných.
- Je potrebné informovať príbuzných. Odovzdať informáciu rodinám, priateľom, čo je s ich najbližšími, o ktorých by mohli mať starosť. (Napríklad po učenie sa z poznatkov a skúseností havárie VŠŽ Košice pri úniku vysokopecného plynu v roku 1995.)

- Reagujeme na požiadavky masmédií. Kontrolujeme, aké informácie sú o mimoriadnej udalosti a plnení opatrení v prospech ochrany životov zdravia a majetku v jednotlivých médiách a na internete zverejnené. Uskutočňujeme monitoring médií a presadzujeme do nich naše informácie. Strážime aj obsah iných informácií o obci alebo ohrozenom území. Informácie a komunikácia si nesmú protirečiť. Informácie by mali byť koordinované, fakty a interpretácia by sa nemali odlišovať. (Napríklad skúsenosti po pretrhnutí hrádze v okrese Trebišov v roku 2010.)
- Organizujeme rozhovory s obyvateľstvom obce v skupinách. Počas mimoriadnej udalosti musíme mať na pamäti, že ide o situáciu, kde sa v konkrétnom konaní prejavujú charaktery a povahy ľudí.
- Uverejňovanie operatívnych, rýchlych a objektívnych informácií zabraňuje špekuláciám a dohadom. Sústavný a pravidelný tok informácií svedčí o tom, že sa mimoriadnou udalosťou niekto zaoberá a aj novovzniknuté problémy sa riešia. (Z poznatkov živelné pohromy víchrice vo Vysokých Tatrách.)
- Treba zverejňovať všetko, čo sa zverejniť dá. Utajovanie nevedie k ničomu, len k dohadom a klebetám. (Príkladom je havária elektrického rušňa v železničnej stanici Spišská Nová Ves v roku 2010 a neskorá informácia o jej príčinách.)
- Fakty oznamujeme v neemotívnej podobe. Nejde o vyjadrovanie vlastných pocitov, ale o objektívnu informáciu a pravidelne aktualizovanú.
- Potrebné je zabezpečovanie náhradných zdrojov elektrickej energie. Výpadok prúdu môže vážne narušiť množstvo funkcií krízovej komunikácie. Treba

počítať s najhorším variantom, že mimoriadna udalosť, napr. snehová búrka či povodeň, vyradí z normálneho života celú obec, celý región a spôsobí množstvo ďalších mimoriadnych udalostí. (Tak tomu bolo napríklad pri výpadku vysokonapäťového transformátora v Kropáčoch počas snehovej kalamity v roku 2008.)

- Čím menej obyvateľstvo vie o vzniknutej mimoriadnej udalosti, tým sú jeho obavy väčšie. Informačné vákuum sa rýchlo zaplňuje. Čo nepovieme my, to si občan domyslí, predstaví, neraz na základe strachu, hrôzy, dohadov, pocitu osobného a kolektívneho ohrozenia, ľahostajnosti, znepokojenia, paniky, depresie, hnevu, zlosti a pocitu viny.

Niektoré nedostatky a komunikačné zlozvyky

V tejto súvislosti môžeme stručne charakterizovať nedostatky a komunikačné zlozvyky. Niektoré príklady:

- **Váhanie** je verejnosťou vnímané ako zmätok, ľahostajnosť, nekompetentnosť, nedostatok prípravy ap.
- **Zahmlievanie a neúprimnosť** vedie k dojmu nečestnosti a necitlivosti, v podstate skresľujeme a hráme sa s pocitmi.
- **Odplata** stupňuje napätie a posilňuje emócie namiesto toho, aby ich tlmila.
- **Kľučkovanie a nejednoznačnosť** vytvárajú ešte väčší problém, pretože pravdu nahrádzame bezobsažnými vyjadreniami.
- **Neomylnosť** spôsobuje zraniteľnosť, uprednostňovaním povýšeneckého prístupu na úkor riešenia konkrétneho problému.
- **Nepriame vyjadrovanie pocitov** – nehovoríme presne čo si myslíme,

filtrujeme nepríjemné pocity a len ich naznačujeme.

- **Nadmerné zovšeobecňovanie** na základe jedného alebo dvoch prípadov, jednostranné informovanie. Ďalšími komunikačnými nedostatkami sú oddalovanie uverejnenia dôležitých informácií, prekrúcanie skutočností, únik od podstaty témy, prehnané emocionálne správanie, nesúlad verbálneho a neverbálneho prejavu, prerušovanie a skákanie do reči, nereagovanie na otázky, vkladanie vlastného významu podstaty problému do informácií druhých ľudí, miešanie rozličných hodnôt, ap.

Krízová komunikácia, komunikačné bariéry a objektívne informačné potreby obyvateľstva

Krízová komunikácia v procese krízového riadenia predstavuje zložitý systém zberu, výberu, uchovávanía, odovzdávania a overovania informácií potrebných na prognózovanie, plánovanie, rozhodovanie, motiváciu a kontrolu riadeného systému. V našej súčasnosti napredovania moderných komunikačných prostriedkov môže vzniknúť dojem, akoby osobný kontakt v procese riadenia strácal na význame. Avšak komunikácia zohľadňujúca ľudský faktor v riadení je nevyhnutným prostriedkom, ktorý umožňuje v riadiacom procese, okrem iného, lepšie vystihnúť význam a objektívnosť informácií. Osobná komunikácia môže prispieť k overeniu relevantnosti faktov, ku komplexnejšiemu pohľadu a k ich lepšej klasifikácii. Bez osobnej komunikácie nie je možné poznať potreby ľudí, ich názory, stanoviská a problémy.

Krízová komunikácia v organizácii systému ochrany obyvateľstva pred mimoriadnymi udalosťami má však širší význam. Okrem výmeny informácií predstavuje systém vzájomnej percepcie a interakcie. Umožňuje vyjadrenie prežívaného vzťahu k nositeľom informácií a k ich zdrojom, nech sú to jednotlivci, alebo inštitúcia ako celok. Umožňuje rozvoj vzťahov medzi KŠ a obyvateľstvom a medzi jednotlivými skupinami navzájom. V našich podmienkach organizácie systému CO je možné vymedziť dve základné roviny krízovej komunikácie a to:

- vertikálnu (medzi jednotlivými úrovňami riadenia, alebo medzi KŠ a obyvateľstvom),
- horizontálnu (v rámci jednej úrovne riadenia a činnosti).

Z hľadiska posudzovania týchto otázok však vystupuje do popredia aj sociálna stránka komunikácie – objekt (podnik) – obec, obec – obyvateľstvo. Zohľadnenie

niektorých znakov sociálnej komunikácie môže totiž presne a účinne prispieť ako k prevencii mimoriadnych situácií, tak aj k pripravenosti na ich riešenie.

Určité zvláštnosti sociálnej komunikácie súvisia s charakterom mimoriadnej udalosti a vyhlásenej mimoriadnej situácie, ktorej podstatné znaky poznáme.

Pokiaľ budeme vychádzať z jednotlivých fáz priebehu ohrozenia, tak až vtedy pochopíme nároky na komunikáciu vo všetkých fázach mimoriadnej udalosti. Aby bolo možné lepšie obsiahnuť niektoré zvláštnosti komunikácie a jej bariéry počas riešenia úloh a opatrení na ochranu obyvateľstva, rozdelíme proces riadenia na dve etapy:

1. na etapu prípravy okresu, obce, organizácie na riešenie prípadnej mimoriadnej udalosti,
2. na etapu realizácie krízového plánu, plánu ochrany obyvateľstva, resp. etapu riadenia záchranných prác.

Etapa prípravy na riešenie možnej mimoriadnej udalosti sa čiastočne kryje s fázou potencionálneho ohrozenia. Podstatné v tejto etape je zostavenie krízového plánu, ako to aj dokazujú poznatky z ankety a kurzov v SVP. V tejto etape nie je obyvateľstvo spravidla ešte ohrozené. Tento fakt sa premieta aj do pociťovaného stupňa ohrozenia zo strany zamestnancov a obyvateľstva, napr. v okolí objektu s prevádzkou nebezpečných látok. Objektívna potreba byť informovaný, ktorá s rozvojom spoločnosti všeobecne rastie, akoby sa v tomto prípade neprejavovala. Ľudia majú tendenciu podceňovať možné nebezpečenstvo, potrebu vlastnej pripravenosti na prípadné mimoriadne situácie, havárie ap.

Keď k tomu pribudne podceňovanie a nechut informovať zamestnancov objektu a obyvateľstvo, vytvárajú sa komunikačné bariéry pre budúce nevládnutie mimoriadnej udalosti.

Typickým príkladom je spracovanie plánov ochrany obyvateľstva v obciach a plánov ochrany zamestnancov v objektoch. Poznatky z ankety svedčia o tom, že táto úloha sa v niektorých prípadoch plní len preto, že to vyžadujú orgány štátnej správy. Spracovatelia síce splnili svoju úlohu, ale v priebehu plnenia chýbal osobný kontakt s vedením firmy, jednotlivé opatrenia a smernice sú nekoordinované a predovšetkým, veľmi málo o nich vedia zamestnanci. Úspešná realizácia takéhoto plánu v prípade vzniku mimoriadnej udalosti je diskutabilná. Na základe toho môžeme zhrnúť, že v tejto etape sa najčastejšie prejavujú tieto komunikačné bariéry:

- nedostatok relevantných informácií, nedocenenie komunikácie s podriadenými,
- podceňovanie ich potreby byť informo-

vaní, neochota informovať s obavou z nesprávneho pochopenia informácie, alebo z obavy o meno objektu (firmy),

- na strane zamestnancov a okolia objektu s nebezpečnými látkami s možným ohrozením obyvateľstva ide o podceňovanie stupňa ohrozenia,
- podceňovanie informácií, rôzny vzťah k potrebe byť informovaný, rozpornosť tejto potreby (niektorí uprednostňujú len pozitívne informácie, iní vyhľadávajú katastrofické predpovede).

Východisko je možné všeobecne vidieť v zmene podnikovej kultúry krízovej komunikácie. Možný postup by mohol vychádzať podľa nášho názoru z nasledovných zásad:

- dôraz na tímovú prácu, zapojiť zamestnancov do vyhľadávania rizikových miest vo firme (formou osobných pohovorov, ankiet a prostredníctvom informačného strediska ap.),
- zainteresovať vedúcich pracovníkov do tvorby havarijného plánu v objekte a do plánu ochrany obyvateľstva v obci, s cieľom znížiť stupeň ohrozenia,
- na znižovanie stupňa ohrozenia, zohľadniť skúsenosti z doposiaľ riešených mimoriadnych udalostí (vo vlastnej organizácii a z externých zdrojov) a využiť ich v činnosti informačného strediska v objekte a v občianskom informačnom stredisku v obci, ako základného článku krízovej komunikácie.

Skúsenosti z mnohých objektov ukazujú na význam a opodstatnenie vytvárania krízového komunikačného tímu. Potvrdzujú to poznatky z nami organizovanej ankety a získané údaje z niektorých firiem v Prešovskom a Košickom kraji. Takýto tím je zložený z ľudí, ktorí majú odborné a komunikačné kompetencie na poskytovanie kvalifikovaných informácií vo vnútri objektu, v obci, na verejnosti a v médiách.

Z hľadiska komunikácie s verejnosťou má značný význam marketingová stratégia, najmä jej public relations. Informovanie o možných rizikách a ich dopade na zdravie, životy a majetok obyvateľstva, zamestnancov a verejnosť, spravidla imidž firmy nepoškodí, pokiaľ sa verejnosť súčasne dozvie o tom, ako je objekt (firma) na tieto udalosti pripravený. Potvrdzujú to aj poznatky z uplatňovania zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám v znení neskorších predpisov.

V etape riešenia akútnej krízy – mimoriadnej udalosti, prebieha komunikácia zväčša na tých istých kanáloch, iba s určitými zvláštnosťami.

Na vnútornej úrovni je charakterizovaná režimom výmeny informácií stanoveným havarijným plánom. V tejto etape rastie aj záujem verejnosti o možné dôsledky situácie a spôsob ochrany. Krízový ko-

munikačný systém musí tieto skutočnosti zohľadňovať. V súlade s platnými právnymi normami, ako aj predpokladanými potrebami zamestnancov a verejnosti, je potrebné aktivizovať vonkajší komunikačný systém organizácie.

Jedným z predpokladov toho, aby komunikačné procesy v organizácii, v štátnej správe a samospráve pozitívne ovplyvňovali efektívnosť činnosti krízových štábov civilnej ochrany pri zabezpečovaní plánu ochrany obyvateľstva (havarijného plánu) je podporujúca komunikačná atmosféra. Ide o také prostredie, v ktorom ľudia majú pocit významu, dôležitosti, v ktorom cítia, že vedenie firmy, predstavitelia štátnej správy a samosprávy pred nimi neskrývajú zámery a problémy obce, okresu a organizácie.

Spracoval: **PaedDr. Betuš Lubomír, CSc.**
vedúci SVP Spišská Nová Ves
Ilustračné foto: **archív redakcie**

Literatúra:

1. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.
2. Vyhláška MV SR č. 533/2006 o podrobnostiach o ochrane obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok v znení neskorších predpisov.
3. Vyhláška MV SR č. 523/2006 o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany v znení neskorších predpisov.
4. Vyhláška MV SR č. 524/2006, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 303/1996 Z. z. na zabezpečovanie prípravy na civilnú ochranu v znení vyhlášky č. 384/1998 Z. z.
5. Prof. PhDr. Ján Buzalka, CSc., Krízový manažment vo verejnej správe, Bratislava APZ SR 2008
6. Štefan Vymetal, Krízová komunikácia a komunikácia rizika, Grad publishing, a. s., 2009 Praha, str. 17.

Poznámky ku textu v článku

* pozn. V rokoch 1965 – 1968 sa v továrni Spolana Neratovice vyrábala pesticíd 2,4,5-T (zložka Agent Orange), pričom bolo zamorených dioxínmi niekoľko objektov a v dôsledku zamorenia ochoreli desiatky zamestnancov.

* pozn. Komplex Windscale/Sellafield je označovaný za najrádioaktívnejšie miesto v západnej Európe. Došlo tu k niekoľkým jadrovým haváriám: v roku 1957 tu vypukol požiar, ktorý spôsobil vážnu jadrovú nehodu, v apríli 2005 z potrubia uniklo 83 000 litrov rádioaktívneho odpadu, ktorý bol však zachytený vo vnútri zariadenia.

Ochrana obyvateľov je na prvom mieste

Tie isté zákony, vyhlášky, nariadenia. Len málo odlišné podmienky na prácu, aspoň čo sa ľudského faktora týka, určite. A predsa, ono známe – keď dvaja robia to isté, nemusí to byť rovnaké, platí! A práve tie odlišnosti v pohľadoch, prístupoch a riešeniach sme sa vám snažili v priebehu uplynulých dvoch ročníkov priblížiť v cykle Predstavujeme. Pokračovať v ňom budeme aj v tomto ročníku. Priblížili sme už prácu šesnástich obvodov. Cyklus pokračuje návštevou odboru civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Levice.

Obvod Levice je, pokiaľ ide o rozlohu, najväčším v rámci Nitrianskeho kraja a počtom obyvateľov je po Nitrianskom obvode hneď na druhom mieste. Patrí doň územie bývalých troch okresov, ktoré sa v 60. rokoch spojili do jedného. Ten zostal v nezmenenej podobe aj po reorganizácii štátnej správy. Do pôsobnosti obvodu patrí až 89 obcí a štyri z nich majú štatút mesta. Podľa nariadenia vlády SR č. 565/2004, ktorým sa mení nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 166/1994 Z. z. o kategorizácii územia Slovenskej republiky, je územný obvod Levice, spolu s územnými obvodmi Bratislava a Košice, zaradený v I. kategórii.

Množstvo hrozieb ich núti nič nepodceňovať

„Najväčším ohrozovateľom v našom obvode je jadrové zariadenie Mochovce. Prvé dva bloky jadrového zariadenia už fungujú a v súčasnosti sa začalo s dobavou 3 a 4 bloku,“ vraví Ing. Gyula Kiss, vedúci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Levice. „Hoci sme zatiaľ žiadne zvýšenie radiácie z dôvodu poruchy jadrového zariadenia nezaznamenali, pripravení musíme byť na všetko. V päť kilometrovom pásme ohrozenia máme totiž tri obce nášho obvodu, v desať ki-

lometrovom je dokonca aj okresné sídlo a v dvadsať kilometrovom je až 40 obcí a dve mestá. Keby k niečomu došlo, museli by sme evakuovať tisícky ľudí. Hoci dúfame, že k niečomu takému nikdy nedôjde, prípravu na možnú katastrofu nepodceňujeme. Ani my, ani vedenie spomí-

Ing. Gyula Kiss

nanej elektrárne. Bezpečnosť obyvateľov je pre nás na prvom mieste. Každý rok na jar organizuje Elektrárň Mochovce (EMO) vlastné cvičenia a každé tri roky robia veľké cvičenia spolu so štátnou správou. Naposledy sa také uskutočnilo pred dvoma rokmi. Vtedy sme si precvičili aj evakuáciu školy z obce Kalná. Žiacov aj učiteľov sme evakovali do Želiezoviec

a prvýkrát bolo postavené aj kontrolné stanovište v Šárovciach.“

Ďalším veľkým ohrozovateľom je Transpetrol, a. s., Bratislava, prečerpávací stanica č. 4 Šahy – Tupá. V Šahách sa rozvetvuje ropovod Družba, ktorý pokračuje cez územie obvodu v dvoch líniiach – v smere na Vrábľe a Šaľu. Sú na ňom umiestnené uzatváracie armatúry pri obciach Tupá, Demandice a Jur nad Hronom. Celková dĺžka ropovodu prechádzajúca obvodom je 43,5 km. Súbežne s tranzitným ropovodom je umiestnený produktovod, ktorý od obce Jur nad Hronom pokračuje severným smerom. Najkritickým bodom tranzitného ropovodu a plynovodu je premostenie cez rieku Hron pri obci Kalná. Najmä kvôli možným teroristickým útokom.

Objektom, ktorý môže ohroziť obyvateľstvo je Slovnaft, a. s., Bratislava, terminál v Hronskom Beňadiku. V prípade nádrzkového bloku s veľkokapacitnými nádržami motorových palív a následným spádom prachu sadzí a zvýšenej koncentrácie oxidu uhoľnatého môže dôjsť k ohrozeniu obyvateľstva obce Kozárovce, ktorá sa nachádza približne 3,5 km od zdroja ohrozenia. Možnými ohrozovateľmi sú aj Zimný štadión a Levecké mliekárne, a. s. Hrozbu tu predstavujú uskladňované chladiace médiá, konkrétne čpavok.

„Táto látka je uložená v tlakových nádržiach a je zabezpečená signalizácia pri úni-

ku. Podarilo sa nám donútiť mesto, ktoré je prevádzkovateľom Zimného štadióna aj vedenie Levických mliekárni k tomu, aby si dobudovali vlastný autonómny systém vyrovania a vyzrozenia,“ dozvedáme sa od Ing. Kissa. „Spolupráca s týmito aj ďalšími potencionálnymi ohrozovateľmi je na dobrej úrovni. Na každé zasadnutie bezpečnostnej rady obvodu, ktorá sa koná štyrikrát ročne, si pozývame, okrem iných, vždy aj zástupcov jedného z ohrozovateľov. Tam musia dokladovať, ako majú všetko zabezpečené. Zatiaľ môžem konštatovať, že žiadna z hrozieb, ktoré v obvode existujú, sa nenaplnila. Svedčí o tom aj skutočnosť, že za posledné roky sme tu nemali žiadnu mimoriadnu udalosť, ktorá by so spomínanými ohrozovateľmi súvisela. Riešili sme len problémy s havarovaným kamiónom v Tekovských Lužanoch, kde v dôsledku ohrozenia muselo byť evakuovaných 150 ľudí. Starosta obce to však bez problémov zvládol a o ľudí bolo postarané.“

Najviac problémov spôsobil neregulovaný Ipeľ

Tým, čo trápi obyvateľov tohto územného obvodu sú jednoznačne povodne. Najmä minulý rok tu spôsobili obrovské škody. Regiónom pretekajú dve významné slovenské rieky Hron a Ipeľ, ktorý tvorí hranicu s Maďarskou republikou. Práve neregulovaný Ipeľ, ale aj niektoré malé potoky, na ktorých nie sú dobudované ochranné hrádze, spôsobili vlni v júni najväčšie problémy.

„Pred zhruba rokom nás postihli povodne, aké si tu ľudia nepamätali. Ohrozených bolo 53 obcí, v ktorých vyhlásili tretí stupeň povodňovej aktivity. V 40 obciach povodne spôsobili materiálne škody. Našťastie refundácie finančných prostriedkov za záchranné a zabezpečovacie práce boli do posledného centa vyplatené,“ dozvedáme sa od Ing. Kissa. „Nechcem tým ale povedať, že všetko išlo hladko. Aj my sme sa stretli s podobnými problémami, ako už na stránkach revue Civilná ochrana prezentovali niektorí moji kolegovia. Konkrétne ide o nový zákon o povodniach, ktorý rozdeľuje práce na zabezpečovacie a záchranné. Refundácie zabezpečovacích prác idú cez Obvodný úrad životného prostredia a záchranné cez náš obvodný úrad. Problémom nielen pre starostov, ale aj pre nás bolo to, kde nájsť hranicu, kedy zabezpečovacie práce prejdú do záchranných. Zákon č. 7/2009 Z. z. o povodniach začal platiť od 1. januára 2010, ale vykonávacie vyhlášky uzreli svetlo sveta až po 15 júni, teda po povodniach. Iné vážnejšie problémy sme, našťastie, pri minuloročných povodniach nezaznamenali. Keď sú starostovia na

takéto mimoriadne udalosti dobre pripravení, problémy by vznikajú nemali. Ak sa aj kde-tu vyskytnú, sme tu my, aby sme im pomohli. Hoci aj v našom obvode bola kritická situácia, vďaka dobrej spolupráci s povodím Hrona a Ipeľa, s hasičmi, policajťami a zložkami ozbrojených síl, sa všetko podarilo zvládnuť.“

Počítačové simulácie pomáhajú Levičanom pripraviť sa na povodne

Vesna je nielen bohyňou jari, života a mladosti, symbol znovuzrodenia a začiatku niečoho nového, ale aj pracovný

názov projektu aplikovného výskumu Povodeň v meste – nástroj pre podporu rozhodovania, ktorý od minulého roku využívajú v meste Levice. Tento projekt umožnil využitie aktuálnych teoretických poznatkov o vodných systémoch a moderných informačných a komunikačných technológií pre lepšie zvládnutie povodňových situácií. Špecialisti firmy DHI Slovakia, s. r. o., v spolupráci s mestom Levice, Slovenským vodohospodárskym podnikom, š. p. a firmou GEODIS Slovakia, s. r. o., pracovali za podpory Agentúry na podporu výskumu a vývoja na projekte tri roky. Výsledkom je nástroj, ktorý poskytuje detailné informácie o možných povodňových situáciách v Leviciach. Predpokladá sa, že užívateľ – mesto Levice priebežne sleduje meteorologickú a hydrologickú situáciu v povodí Podľužianky, ktorá tu už spôsobila viacero povodní. V prípade, že v povodí Podľužianky možno očakávať dážď a užívateľa zaujíma, či následne nebudú v meste hroziť povodne, zoberie si na pomoc nástroj Vesna. Informácie o predpokladaných zrážkach sa preberajú z predpovedí modelu Aladin, dostupných na internete. Pre predpovedané zrážky a aktuálny stav nasýtenosti povodia vodou, nástroj vyberie očakávaný povodňový scenár a užívateľovi preň poskytne povodňové mapy, slovný popis rozsahu a postupu záplaty, grafické animácie ší-

renia povodne a odporučí činnosti, ktoré je potrebné uskutočniť, aby sa dali povodňové škody minimalizovať.

„Projekt sme testovali vlni v júni. Práve v čase, keď bol v meste vyhlásený tretí stupeň povodňovej aktivity,“ dozvedáme sa od Ing. Zorana Iviča, tajomníka mestskej povodňovej komisie v Leviciach. „Pomohol nám predpovedať, kedy a v akom rozsahu povodeň udrie, koľko obyvateľov je ohrozených. Rozdiel medzi predpoveďou výšky hladiny a skutočnosťou bol približne 10 centimetrov. Navyše presne sa ukázalo, kde sa bude voda vylievať ako prvá. Vedeli sme, kedy a kde bude kulminovať. Sú to pre nás veľmi dôležité informácie. Vieme, na čo sa treba pripraviť, kedy a kde ukladať vrecia, aby sa voda nevyliievala. Nič nás nemôže zaskočiť. Slovenský hydrometeorologický ústav vydáva výstrahy a podľa toho musíme sledovať model Aladin. Jedinou nevýhodou nástroja Vesna, ktorý máme v Leviciach ako prvý na Slovensku je to, že nepočíta so záplavami, ktoré môžu vzniknúť v dôsledku topenia snehu. V každom prípade sú informácie získané z počítačových simulácií pre mestskú povodňovú komisiu obrovskou výhodou. Okrem toho, že systém pomáha predvídať a odhadovať, či mestu hrozí povodeň a akého rozsahu môže byť, obsahuje aj mapy povodňového ohrozenia a povodňového riziká v súlade s aktuálnou slovenskou a európskou legislatívou. Tieto mapy je možné použiť aj pri územnom plánovaní.“

Ing. Miroslav Stanek

„Celý projekt stál približne tri milióny korún. Mesto vyšiel na 600 tisíc korún, ktoré vynaložilo na nákup máp a zalietanie územia o rozlohe 18 kilometrov štvorcových. Táto suma je neporovnateľne nižšia ako škody, ktoré dokáže napáchať voda,“ dodáva Ing. Miroslav Stanek referent civilnej ochrany a krízového riadenia MsÚ v Leviciach. „Primátor naozaj veľmi zodpovedne pristúpil k tomu, že ľudí treba chrániť. Hoci mesto potrebovalo peniaze aj na iné veci, ochranu obyvateľov dal na prvé miesto. To, že dnes môžeme využívať tento projekt, je aj vďaka nemu.“

Záujem o prípravu zo strany starostov narastá

Otázku prípravy starostov a členov krízových štábov načrtoľ vedúci odboru už v predchádzajúcich riadkoch. Vlaňajšie povodne sa im naozaj podarilo zvládnuť bez väčších problémov najmä vďaka dobrej príprave. Minulý rok bol však rokom volebným a tak sa v mnohých obciach starostovia zmenili. V obvode Levice majú dokonca až 40 percent nových starostov. Ak k tomu prirátame zmeny viacerých zákonov a vyhlášok, práce týkajúce sa prípravy, sú opäť takmer na začiatku. Keďže v obvode je, ako sme uviedli už na začiatku až 89 obcí, starostov rozdelili do štyroch skupín podľa regiónov. Prípravu zorganizovali vo februári v Šahách, Želiezovciach a dvakrát v Leviciach.

„V poslednom období možno aj preto, že povodne sa stávajú čoraz častejším javom a že tu máme dosť veľa nových starostov, záujem o prípravu z ich strany narastá. Na už spomínaných prípravách starostov a členov krízových štábov sme mali približne 88 percentnú účasť. Na zamestnania voláme aj odborníkov z jadrovej elektrárne Mochovce. Tí sa pri príprave zameriavajú na otázky týkajúce sa používania sirén a vyzumievacích prostriedkov. V poslednom čase sa starostovia začali viac zaujímať aj o protipovodňové plány a ďalšiu dokumentáciu. Je to zrejme aj preto, lebo prostredníctvom Úradu práce sociálnych vecí a rodiny môžu pri povodňových prácach zamestnať aj ľudí, ktorí sú v evidencii nezamestnaných. Podmienkou však je, že všetku dokumentáciu musia mať v poriadku. A v tom im pomáhajú práve ľudia z nášho odboru,“ vraví Ing. Kiss. „Každej kontrole, na ktorú sa do obce chystáme, totiž predchádza oznámenie o jej uskutočnení. Naším cieľom totiž nie je hľadať nedostatky, ale skôr dosiahnuť to, aby mali obce potrebnú dokumentáciu v poriadku. A to sa nám aj darí. Keď sa starosta dozvie o pripravovanej kontrole, aj keď v tom okamihu nemá všetko v poriadku, snaží sa to do kontroly urobiť. Príde za nami a my mu poskytneme vzorovú dokumentáciu, ktorú si on už len dopravuje na vlastné podmienky.“

Nakoľko v prípade vzniku mimoriadnej udalosti je nesmierne dôležitá informovanosť, s vedúcim odborom civilnej ochrany a krízového riadenia sme hovorili aj o tejto otázke. Ako sme sa dozvedeli na zamestnaniach, ktoré pre starostov a členov krízových štábov organizujú pravidelne, aktualizujú presné kontakty na pevné linky, mobilných operátorov a mailové adresy. Keďže v súčasnosti treba šetriť, bežná komunikácia prebieha predovšetkým prostredníctvom mailov. Iné je to v prípade vzniku mimoriadnej udalosti.

Zásah HaZZ pri dopravnej nehode

„Ak by došlo k havárii v Mochovciach, tam to ide prostredníctvom vreckových prijímačov so zvukovou signalizáciou tzv. pagerov. Z Mochoviec idú všetky informácie na koordinačné stredisko IZS do Nitry, na ObÚ a aj priamo starostom tých obcí, ktorých sa ohrozenie bezprostredne týka. Starostovia obcí nachádzajúcich sa v 20-kilometrovom pásme ohrozenia majú tieto prijímače od ohrozovateľa, ostatní od nášho úradu. Nevieť však, dokedy ich budeme môcť využívať, pretože sme napojení na policajné stanice a niektoré už odstavujú. Už dnes totiž máme oblasti, najmä smerom na Želiezovce, kde obce

nevedia prijať správu, lebo tam nie je signál. Keď nastane mimoriadna udalosť, musíme informovať všetky obce a Okresný súd. Máme čo robiť, aby sme to všetko so súčasným počtom zamestnancov v časovom limite zvládli. V súčasnosti po organizačných zmenách sme zostali na odbore šiesti. V prípade mimoriadnej udalosti štyria volajú do obcí a jeden je na telefónnom čísle, ktoré všetci starostovia poznajú a prijíma od nich správy. Tento systém sme si odskúšali aj pri vlaňajších povodniach a situáciu sme zvládli.“

Prípravila: **Nina Bertová**
Foto: **(bp)**, archív ObÚ

Spoločné cvičenie EMO Mochovca

CIVILNÁ OCHRANA

CENNÍK INZERČIE

Revue Civilná ochrana vychádza 6 x do roka a na rozdiel od ostatných periodík je distribuovaná priamo predplatiteľom (nulová remitenda).

Obálka revue Civilná ochrana plnofarebná (CMYK):

2. a 3. strana obálky

1/1 strana 265,60 € + 20 % DPH

1/2 strany 165,90 € + 20 % DPH

1/4 strany 99,60 € + 20 % DPH

4. strana obálky

1/1 strana 331,90 € + 20 % DPH

1/2 strany 199,20 € + 20 % DPH

1/4 strany 116,20 € + 20 % DPH

Redakčné strany revue Civilná ochrana plnofarebné (CMYK):

1/1 strana 165,90 € + 20 % DPH

1/2 strany 99,60 € + 20 % DPH

1/4 strany 82,90 € + 20 % DPH

Akcia pre nových inzerentov:

Grafické spracovanie
inzercie a výroba tlačových podkladov zadarmo!!!

Zľavy za opakovanie:

2 x inzerát – 5 %

3 x inzerát – 10 %

celoročná inzercia (6 x inzerát) – 20 %

Je možnosť uverejnenia aj reklamných článkov,
len vo vnútri čísla.

Cena = 50% z čistej inzercie podľa stranového rozsahu.

Príklad - inzertný článok na 1/4 strany = 41,50 € + 20 % DPH.

Bližšie informácie:

ENTERPRISE, spol. s r.o., Ing. Martin Úradníček, riaditeľ spoločnosti

Bellušova 4, 974 01 Banská Bystrica

tel./fax: 048/415 48 85, 415 36 43

e-mail: enterprise@enterprise.sk, martin@enterprise.sk

Učivo Ochrana života a zdravia pre stredné školy

Dodatkové protokoly k Ženevským dohovorom

Dokumenty, ktoré sú známejšie pod skráteným názvom Protokol I. a II., boli podpísané v Ženeve 8. júna 1977. V týchto dokumentoch sa priznáva právo na ochranu nielen kombatantom, vojnovým zajatcom, chorým, raneným, stroskotancom a civilným osobám, ale aj hnutelnému a nehnuteľnému majetku, ktorý im patrí, všetkému zariadeniu, ktoré im slúži, ako i životnému prostrediu, v ktorom žijú.

1. DODATKOVÝ PROTOKOL K ŽENEVSKÝM DOHOVOROM Z 12. AUGUSTA 1949 O OCHRANE OBETÍ MEDZINÁRODNÝCH OZBROJENÝCH KONFLIKTOV (PROTOKOL I.)

V príslušnom Protokole sú podané definície pojmov:

- ranení, chorí, stroskotanci, zdravotnícky personál, duchovný personál, zdravotnícke jednotky, zdravotnícka doprava, zdravotnícke transporty, zdravotnícke vozidlá, zdravotnícke lode a plavidlá, stály zdravotnícky personál, rozoznávacie znaky, rozoznávacie signály.

Zakazuje sa:

- nové druhy zbraní (výbušné guľky ap.), zákernosť (predstieranie zranenia, zneužitie uniformy OSN ap.), zneužitie vlajky pre prímerie, zneužívanie rozoznávacích znakov Červeného kríža, pomesiaca, ap.

Miesto, úlohy a postavenie CO v zmysle Protokolu I.

Civilná ochrana je definovaná v Protokole I., čl. 61: civilná ochrana je výkon niektorých alebo všetkých nižšie uvedených humanitárnych úloh určených na ochranu civilného obyvateľstva pred nebezpečenstvom a na pomoc tomuto obyvateľstvu odstrániť bezprostredné účinky nepriateľstva alebo pohrôm a tiež vytvoriť nevyhnutné podmienky pre jeho existenciu.

Tieto úlohy sú:

- varovanie,
- evakuácia,
- poskytnutie prístrešia,
- zatemňovanie,
- záchranné práce,
- lekárske služby vrátane prvej pomoci a tiež náboženská pomoc,
- boj s požiarmi,
- zaistenie a označenie nebezpečných oblastí,
- dezaktivácia a podobné ochranné opatrenia,
- poskytnutie núdzového ubytovania a zásobovania,
- rýchla pomoc pri obnove a udržaní

- poriadku v postihnutých oblastiach,
- rýchla oprava nevyhnutných verejných zariadení,
- rýchle pochovávanie mŕtvych,
- pomoc pri ochrane objektov nevyhnutných pre život,
- doplňujúca činnosť nevyhnutná pre splnenie vyššie uvedených úloh, vrátane plánovania a organizovania, ale neobmedzujúca sa iba na túto činnosť.

Organizácie CO sú tie inštitúcie a jednotky, ktoré sú organizované, alebo splnomocnené príslušnými orgánmi bojujúcej strany na zabezpečovanie úloh uvedených v odstavci 1 a ktoré sú určené a využívané výhradne na plnenie týchto úloh.

Personál organizácií CO sú osoby určené bojujúcou stranou výhradne na zabezpečovanie úloh uvedených v odstavci 1, vrátane personálu určeného príslušnými orgánmi takej strany výhradne na riadenie týchto organizácií.

Materiál organizácií CO je zariadenie, zásoby a dopravné prostriedky, používané týmito organizáciami na plnenie úloh uvedených v odstavci 1.

Článok 66 sa zaoberá identifikáciou civilnej ochrany.

Podľa bodu 4 citovaného článku:

Medzinárodným rozoznávacím znakom civilnej ochrany je rovnoramenný modrý trojuholník na oranžovom pozadí, ak sa používa pre ochranu organizácií civilnej ochrany, jej personálu, budov a materiálu a pre civilné prístrešia.

Povinnosti organizácie civilnej ochrany definované v Protokole I., čl. 67

Príslušníci ozbrojených síl a vojenské jednotky pridelené k organizáciám civilnej ochrany budú rešpektované a chránené za predpokladu, že:

- tento personál a tieto jednotky sú trvale pridelené a výlučne zamestnané plnením úloh uvedených v článku 61,
- ak sú takto pridelené, tieto osoby neplnia iné vojenské povinnosti v priebehu konfliktu,
- tento personál je zreteľne odlíšený od ostatných príslušníkov ozbrojených síl tým, že je označený medzinárodným rozoznávacím znakom civilnej ochrany, noseným na viditeľnom mieste, ktorý musí byť dostatočne veľký a tento personál je vybavený preukazmi totožnosti, potvrdzujúcim status jednotlivých členov personálu,
- tento personál a tieto jednotky sú vyzbrojené iba ľahkými osobnými zbraňami na udržiavanie poriadku alebo sebaobranu,

- tento personál sa priamo nezúčastňuje vojnových akcií a mimo svojich úloh civilnej ochrany sa nezúčastňuje a nie je použitý na činnosť, ktorá by poškodzovala nepriateľskú stranu,
- tento personál a tieto jednotky plnia svoje úlohy civilnej ochrany iba na štátnom území svojej strany.

Vojenský personál slúžiaci v organizáciách civilnej ochrany bude mať štatút vojnového zajatca, ak sa ocitne v moci nepriateľskej strany. Na okupovanom území môže byť použitý, pokiaľ taká situácia nastane, na úlohy civilnej ochrany, ale iba v záujme civilného obyvateľstva takého územia, avšak ak je taká práca nebezpečná, len za predpokladu, že sú tieto úlohy na základe dobrovoľnosti.

Budovy a hlavné súčasti zariadení a transportérov vojenských jednotiek pridelených k organizáciám civilnej ochrany musia byť jasne označené medzinárodným rozoznávacím znakom civilnej ochrany. Tento rozoznávací znak musí byť dostatočne veľký.

Materiál a budovy vojenských jednotiek trvale pridelených k organizáciám civilnej ochrany a určených výlučne na plnenie úloh civilnej ochrany budú naďalej podliehať zákonom vojny, ak padnú do rúk nepriateľskej strany. Nemôžu byť použité inak, ako na účely civilnej ochrany, pokiaľ je ich treba na plnenie úloh civilnej ochrany a s výnimkou prípadov naliehavej vojenskej nutnosti, pokiaľ neboli urobené predchádzajúce opatrenia na zabezpečenie potrieb civilného obyvateľstva.

V každom zo Ženevských dohovorov nájdeme ustanovenie o medzinárodnom kontrolnom systéme. Dohľadom sú poverené ochranné mocnosti, väčšinou neutrálne štáty.

Na poskytovanie pomoci, vrátane rozhodovania sporov a sťažností, môžu byť využívané medzinárodné humanitárne organizácie, ako napr. Medzinárodný výbor Červeného kríža so sídlom v Ženeve.

Dodatkovým protokolom I., čl. 90 bola zriadená Medzinárodná vyšetrovací komisia. V jej právomoci je prešetrovať vážne porušenie pravidiel medzinárodného humanitárneho práva, poskytovať služby v sporoch a zabezpečovať v tomto smere vyšetrovanie, pokiaľ sa na tom bojujúcej strane dohodnú.

Súčasťou Protokolu sú dve prílohy.

Príloha I. obsahuje:

- preukaz totožnosti pre stály civilný zdravotnícky a duchovný personál,

preukaz totožnosti pre dočasný civilný zdravotnícky a duchovný personál a k nim viažuci sa rozoznávaci znak, svetelný signál, rádiové signály, elektronická identifikácia, rádiové spojenie, používanie medzinárodných kódov, iné prostriedky spojenia,

- preukaz totožnosti k organizáciám civilnej ochrany a k nej viažuci sa medzinárodný rozoznávaci znak, medzinárodný zvláštny znak.

Príloha II. obsahuje:

- preukaz totožnosti novinára, ktorý plní nebezpečné profesionálne úlohy.

2. DODATKOVÝ PROTOKOL K ŽENEVSKÝM DOHOVOROM Z 12. AUGUSTA 1949 O OCHRANE OBETÍ OZBROJENÝCH KONFLIKTOV, KTORÉ NEMAJÚ MEDZINÁRODNÝ CHARAKTER (PROTOKOL II.)

Protokol vymedzuje rozsah jeho použitia:

Tento protokol sa nebude používať v prípade vnútorných nepokojov a napätia, ako sú povstania, izolované a sporadické násilné činy a ostatné činy podobnej povahy, pretože tieto nie sú ozbrojenými konfliktmi.

I. časť Protokolu vymedzuje rozsah aplikácie v materiálnom a personálnom obsahu. Prostredníctvom čl. 3 Protokol uplatňuje zásadu nezasahovania: „Žiadne ustanovenie tohto Protokolu nebude uplatňované s cieľom zasahovať do suverenity štátu alebo povinnosti vlády udržiavať a znovu zavádzať všetkými zákonnými prostriedkami právo a poriadok v štáte alebo brániť národnú jednotu a územnú celistvosť štátu.“

V II. časti sú definované základné záruky humánneho zaobchádzania s osobami priamo sa nezúčastňujúcimi nepriateľských akcií, alebo, ktoré sa ich prestali zúčastňovať.

III. časť je venovaná raneným, chorým, stroskotancom. V zmysle čl. 4 sa zakazuje:

- vydať rozkaz, že nikto nezostane na

žive, ohrozovať život, zdravotný a fyzický alebo duševný stav osôb, zvlášť vraždy, kruté zaobchádzanie ako mučenie, mrzačenie alebo akákoľvek forma telesných trestov, kolektívne tresty, branie rukojemníkov, teroristické činy,

- urážky osobnej dôstojnosti, predovšetkým ponižujúce a urážajúce zaobchádzanie, znásilnenie, nútená prostitúcia a akákoľvek forma nemravného jednania, otroctvo a obchod s otrokmi vo všetkých formách, plienenie, hrozby vykonať akýkoľvek z vyššie uvedených činov.

Vo IV. časti je pozornosť orientovaná na ochranu civilného obyvateľstva, predmetov nevyhnutných na prežitie civilného obyvateľstva, stavieb a zariadení obsahujúcich nebezpečné sily (vodné diela, atómové elektrárne ap.), kultúrnych hodnôt a miest výkonu bohoslužieb. Táto časť venuje pozornosť tiež nútenému premiestňovaniu civilných osôb.

Pre svoju činnosť musí mať civilná ochrana zodpovedajúce podmienky, vytvárané a rešpektované všetkými stranami, ktoré sa zúčastňujú na konflikte. V zmysle čl. 62 „Civilné organizácie civilnej ochrany a jej personál budú rešpektované a chránené v súlade s ustanoveniami uvedeného Protokolu...“

V súlade s čl. 65 „Ochrana, na ktorú majú právo civilné organizácie civilnej ochrany, ich personál, budovy, úkryty a materiál skončí iba v tom prípade, ak okrem vlastných úloh vykonávajú činnosť, alebo sú využívané k činnosti, ktorá poškodzuje protivníka.“

Osobitný oddiel uvedenej časti je venovaný pravidlám a spôsobom stíhania za porušovanie uvedeného Protokolu, povinnostiam veliteľov, zriadeniu a činnosti Medzinárodnej vyšetrovacej komisie a zodpovednosti za porušenie Dohovorov a Protokolov.

3. DODATKOVÝ PROTOKOL III.

Protokol III. bol podpísaný v roku 2006 s platnosťou od 14. januára 2007. Okrem iného definoval nový rozoznávaci znak Červený kryštál a jeho modifikácie, určený pre zdravotnícke skupiny a duchovný personál.

V. Záver

Pravidlá medzinárodného humanitárneho práva obmedzujú voľnosť strán zúčastnených na ozbrojenom konflikte. Obmedzené sú tiež metódy a prostriedky vedenia vojen.

Ženevské dohovory z roku 1949 a Dodatkové protokoly z roku 1977 sa považujú za základný nástroj medzinárodného humanitárneho práva.

Po tragických skúsenostiach vývoju právnej regulácie dospel až k úplnému zákazu útočnej vojny.

V súčasnej medzinárodnej právnej úprave dominuje úsilie o čo najväčšie obmedzenie vojen vyúsťujúce v ich úplnú likvidáciu.

Jeho konkrétnym vyjadrením je vznik medzinárodného humanitárneho práva. Jeho hlavnou funkciou je zmierniť utrpenie ľudí, najmä civilného obyvateľstva, a to na základe dohodnutých pravidiel.

Normy medzinárodného humanitárneho práva nie sú len návodom ku slušnému správaniu, ale aj k postupu proti štátom a jednotlivcom v prípade, že by ho nerešpektovali.

Štáty nesú medzinárodnú zodpovednosť za porušenie zákonov a obyčajov, uskutočnenie agresie.

Jednotlivci nesú trestnú zodpovednosť za medzinárodné zločiny, ako sú napr. zločiny proti mieru, vojnové zločiny a zločiny proti ľudskosti.

Dodatkové protokoly boli ratifikované bývalým Československom v roku 1991. Slovenská republika prevzala svoje medzinárodné záväzky vyplývajúce zo Ženevských dohovorov ako i Dodatkových protokolov od svojho vzniku.

Legislatíva Európskej únie týkajúca sa civilnej ochrany

V Lisabonskej zmluve, ktorou sa mení Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, je civilná ochrana zahrnutá v Hlave XXIII, Článok 196

1. Únia podporuje spoluprácu medzi členskými štátmi, s cieľom zlepšiť efektívnosť systémov na predchádzanie prírodným katastrofám alebo katastrofám spôsobeným ľudskou činnosťou a na ochranu pred nimi.

Činnosť únie je zameraná na:

- a) podporu a dopĺňanie činnosti členských štátov na ústrednej, regionálnej a miestnej úrovni, ktorá sa týka

predchádzania rizikám, prípravy ich personálu civilnej ochrany a zásahov v prípade, že v rámci únie dôjde k prírodným katastrofám alebo katastrofám spôsobeným ľudskou činnosťou,

- b) presadzovanie rýchlej a efektívnej operačnej spolupráce v rámci únie medzi vnútroštátnymi útvarmi civilnej ochrany,
- c) presadzovanie vzájomného súladu činností vykonávaných na medzinárodnej úrovni v oblasti civilnej ochrany.

2. Európsky parlament a Rada v súlade s riadnym legislatívnym postupom ustanovia opatrenia potrebné na

pomáhanie dosiahnutiu cieľov uvedených v odseku 1, pričom je vylúčená akákoľvek harmonizácia zákonov a iných právnych predpisov členských štátov.

Rozhodnutie Rady 2007/79/ES, Euratom o ustanovení mechanizmu Spoločenstva v oblasti civilnej ochrany (prepracovanie).

Rozhodnutie Rady 2007/162ES, Euratom o ustanovení finančného nástroja pre civilnú ochranu.

Rozhodnutie Komisie 2008/73/ES Euratom a Rozhodnutie Komisie 2010/481/EÚ Euratom stanovujú implementačné pravidlá k modulom civilnej ochrany.

Úlohy a opatrenia školy vyplývajúce zo zákona

Úlohy civilnej ochrany v škole môžeme po preštudovaní zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42 /1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o civilnej ochrane) rozdeliť do dvoch dôležitých oblastí:

1. OBLASŤ

Vychádzajúc z povinností právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov uvedených v § 16 zákona o civilnej ochrane možno konštatovať, že škola je povinná plniť nasledujúce úlohy civilnej ochrany:

- zriaďovať a udržiavať ochranné stavby a prostriedky varovania,
- skladovať, ošetrovať a zabezpečovať výdaj materiálu CO pre vlastné jednotky CO a prostriedky individuálnej ochrany pre svojich zamestnancov a osoby prevzaté do starostlivosti,
- poskytnúť pri príprave na civilnú ochranu a pri mimoriadnej udalosti orgánom štátnej správy vecné prostriedky, ktoré vlastní, alebo užívajú (po ich poskytnutí možno vyžiadať od štátnych orgánov refundáciu nákladov),
- primerane vypracovať plán ochrany osadenstva školy, podľa vlastného rozhodnutia vytvárať jednotky CO a zariadenia CO, vyhlasovať režim života a neodkladne o tom informovať obec a obvodný úrad,
- plniť ďalšie úlohy CO podľa rozhodnutia obvodného úradu predovšetkým, ak je v zmysle záverov z analýzy územia osadenstvo školy ohrozené nebezpečnou látkou.

V primerane vypracovanom pláne ochrany osadenstva školy by predovšetkým mal byť reálne spracovaný a pravidelne aktualizovaný:

- plán varovania osadenstva školy a vyznenia osôb predurčených na riešenie mimoriadnej udalosti v škole,
- plán krátkodobej evakuácie osadenstva školy,
- plán ukrytia osadenstva školy,
- metodika činnosti osadenstva školy po jeho ohrození účinkami mimoriadnej udalosti vzniknutej na území školy alebo v jej okolí.

Predpokladané ohrozenie osadenstva školy je možné zistiť preštudovaním výpisu z analýzy územia, ktorý poskytuje obecný úrad.

Ide predovšetkým o nasledujúce ohrozenia:

- stacionárne zdroje nebezpečných látok (napríklad zimný štadión, výroba potravín atď., kde je použitý amoniak ako chladiace médium),

- mobilné zdroje nebezpečných látok (napr. cisterny prevážané po železnici a po cestách),
- živelné pohromy (povodne – rieka v blízkosti školy, zosuvy pôdy, možné zemetrasenia – na Slovensku je evidovaných 5 pomerne aktívnych seizmických oblastí atď.),
- letové koridory a možné havárie dopravných a vojenských lietadiel v blízkosti školy.

Jednotky civilnej ochrany v škole

Jednotky civilnej ochrany sú vytvárané v zmysle vyhlášky Ministerstva vnútra SR č. 523/2006 Z. z.

Jednotky civilnej ochrany pre potreby právnickej osoby a fyzickej osoby – podnikateľa sa vytvárajú s prihliadnutím na závery analýzy územia v zložení, druhoch a vybavení zabezpečujúcim plnenie plánovaných úloh.

- Štáb civilnej ochrany školy tvorí vedúci (nemusí byť riaditeľ školy) s vybranými členmi štábu (skúsení pedagógovia a ďalší zamestnanci, ktorí majú dokonalý prehľad o teritóriu školy).
- Odborné jednotky civilnej ochrany – v podmienkach školy by mohlo ísť predovšetkým o záchranné poriadkové družstvo, alebo o družstvo zdravotníckej pomoci.

Príprava uvedených jednotiek má svoj rozsah a obsah. Obsah prípravy vyplýva zo záverov analýzy územia a rozsah prípravy je stanovený vyhláškou Ministerstva vnútra SR č. 303/1996 Z. z. na 4 až 8 hodín za rok. Pri organizovaní prípravy môže škola požiadať o pomoc stredisko prípravy na CO, vytvorené na odbore civilnej ochrany a krízového riadenia príslušného ObÚ alebo Slovenský Červený kríž ap.

Materiálne vybavenie jednotky civilnej ochrany závisí na finančných možnostiach a osobných kontaktoch školy s rodičmi žiakov. Určité skúsenosti z cvičení ukazujú, že družstvu by nemala chýbať napr. rukávová páska alebo zdravotnícke nosidlá.

Záchranné práce

Medzi úlohy a opatrenia civilnej ochrany v SR je zahrnuté aj organizovanie, riadenie a vykonávanie záchranných prác, ktoré spočívajú hlavne v záchrane osôb, poskytnutí predlekárskej a lekárskej pomoci, vyslobodzovaní osôb a v odsune ranených.

Záchranné práce sú činnosti na záchranu života, zdravia osôb a záchranu majetku, ako aj na ich odsun z ohrozených alebo z postihnutých priestorov. Súčasťou záchranných prác sú činnosti

na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti a vytvorenie podmienok na odstránenie následkov mimoriadnej udalosti.

Kto riadi záchranné práce?

Obec riadi záchranné práce, ak nepatria do pôsobnosti orgánov štátnej správy, právnických osôb alebo fyzických osôb – podnikateľov na území obce.

Obvodný úrad riadi záchranné práce, ak nepatria do pôsobnosti iných orgánov štátnej správy, právnických osôb, fyzických osôb – podnikateľov alebo obcí. Prednosta obvodného úradu je oprávnený ukladať úlohy a vydávať príkazy súvisiace s riadením záchranných prác vedúcim iných štátnych orgánov, starostom obcí, štatutárnym orgánom právnických osôb a fyzickým osobám vo svojom územnom obvode.

Obvodný úrad v sídle kraja riadi záchranné práce, ak ich rozsah presahuje územný obvod obvodného úradu. Prednosta obvodného úradu v sídle kraja je oprávnený ukladať úlohy a vydávať príkazy súvisiace s riadením záchranných prác prednostom obvodných úradov, vedúcim iných štátnych orgánov a starostom obcí vo svojom územnom obvode.

Ministerstvo vnútra sa podieľa na riadení a vykonávaní záchranných prác.

Pri riadení záchranných prác sa ukladajú úlohy a vydávajú ústne alebo písomné príkazy na ich vykonanie a kontroluje sa ich plnenie. Ústne príkazy sa následne vyhotovujú v písomnej forme.

Záchranné práce vykonávajú základné záchranné zložky integrovaného záchranného systému, ostatné záchranné zložky integrovaného záchranného systému, útvary Policajného zboru a osoby povolané na osobné úkony.

Záchranné práce sú vykonávané po vyhlásení mimoriadnej situácie v postihnutom regióne. Po jej vyhlásení a ďalej pri riadení záchranných prác je potrebné analyzovať situáciu, mať prehľad o stratách na životoch, materiálnych škodách ap. Tento prehľad je zabezpečovaný činnosťou informačných miest informačnej služby civilnej ochrany, ktoré spracúvajú informácie o stave a priebehu záchranných prác denne o 6:00 hod. a 18:00 hod. Informácie posielajú v termínoch určených vo vyhláške Ministerstva vnútra SR č. 388/2006 Z. z.

2. OBLASŤ

Úlohy v tejto oblasti sú uvedené v § 9 zákona o civilnej ochrane. Ministerstvá, do ktorých pôsobnosti patrí riadenie vý-

konu štátnej správy na úseku školstva zabezpečujú, aby obsah výchovy a vzdelávania na všetkých druhoch a typoch škôl v primeranom rozsahu zahŕňal aj otázky civilnej ochrany.

Výučbou učiva Ochrana života a zdra-

via v školách je uvedený paragraf zákona realizovaný v praxi.

Na záver možno konštatovať, že ochranu osadenstva školy pred následkami mimoriadnej udalosti môžeme dôsledne naplánovať a po vzniku mimoriadnej uda-

losti postupovať podľa nej.

Ak nie je uvedenej problematike venovaná primeraná pozornosť, následky niektorých mimoriadnych udalostí, ktoré zasiahli osadenstvá školy, boli zatiaľ vždy varujúce a hrozivé.

Definícia, rozdelenie, príčiny vzniku a charakteristika územia zasiahnutého mimoriadnou udalosťou

Poslaním civilnej ochrany je v rozsahu ustanovenom v zákone Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov chrániť život, zdravie a majetok a utvárať podmienky na prežitie pri mimoriadnych udalostiach a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie.

Mimoriadnou situáciou sa rozumie obdobie ohrozenia alebo obdobie pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo na majetok. Mimoriadna situácia je vyhlásená podľa tohto zákona. Počas nej sa vykonávajú opatrenia na záchranu života, zdravia alebo majetku, na znižovanie rizík ohrozenia alebo činnosti nevyhnutné na zamedzenie a pôsobenie následkov mimoriadnej udalosti.

Mimoriadnou udalosťou sa rozumie:

- živelná pohroma** je mimoriadna udalosť, pri ktorej dôjde k nežiaducemu uvoľneniu kumulovaných energií alebo hmôt v dôsledku nepriaznivého pôsobenia prírodných síl, pri ktorej môžu pôsobiť nebezpečné látky alebo pôsobia ničivé faktory, ktoré majú negatívny vplyv na život, zdravie alebo na majetok,
- havária** je mimoriadna udalosť, ktorá spôsobí odchýlku od ustáleného prevádzkového stavu, v dôsledku čoho dôjde k úniku nebezpečných látok alebo k pôsobeniu iných ničivých faktorov, ktoré majú vplyv na život, zdravie alebo na majetok,
- katastrofa** (alebo teroristický útok) je mimoriadna udalosť, pri ktorej dôjde k narastaniu ničivých faktorov a ich následnej kumulácii v dôsledku živelnej pohromy a havária.

Z hľadiska časovej následnosti môže byť mimoriadna udalosť primárnou, sekundárnou, prípadne terciárnou. Následnosť mimoriadnych udalostí z hľadiska ich kauzality znamená, že každá mimoriadna udalosť je výslednicou javov a procesov predchádzajúcich a môže byť zdrojom pre vznik nasledujúcich mimoriadnych udalostí.

Mimoriadne udalosti majú svoje príčiny vzniku v zdrojoch ohrozenia, ktoré sa vyskytujú v prírodnom a civilizačnom prostredí ako:

- prírodné** napr. zemetrasenia, lavíny,

zosuvy pôdy, povodne, teplotné zmeny sucho ap.,

- technologické** napr. deštrukcia vodných stavieb, chybné technologické normy, kontaminácia nebezpečnými látkami, nesprávne uložený odpad, kyslé dažde, smog, znečistenie vodných tokov, prebytočná spotreba vody, chybné konštrukcie a technológie, návykové látky, pokazené potraviny ap.,
- ľudské** napr. ekologická nezodpovednosť, dopravné nehody, devastácia pôdy a pôdných porastov, letecké nehody, násilné činy, násilie pri športe, kriminálne zneužitie jedov, terorizmus, vojny ap.

Mimoriadne udalosti môžeme kvantifikovať a systematizovať na základe škály ich intenzity. Jednotlivé typy mimoriadnych udalostí možno usporiadať od najmenej intenzívnych, s najmenšími ničivými následkami, až po najintenzívnejšie javy, aké ľudská spoločnosť pozná. Zároveň ich môžeme rozčleniť do stupňov na vymedzenie kompetencie pre riešenie mimoriadnych udalostí a ďalej ich zoradiť do typov mimoriadnych udalostí, pričom názvy jednotlivých typov rešpektujú zaužívané termíny krízového manažmentu. Civilná ochrana spravidla zasahuje až pri haváriách, ktoré sekundárne ohrozujú obyvateľstvo, prípadne živelných pohromách.

Charakteristika jednotlivých mimoriadnych udalostí

Živelné pohromy sú najmä povodne a záplavy, krupobitia, následky víchrice, zosuvy pôdy, snehové kalamity a lavíny, rozsiahle námrazy, zemetrasenia.

Územie postihnuté účinkami živelnej pohromy je charakterizované

postihnutím veľkého počtu osôb, ktoré sú bez prístrešia a základných životných potrieb, šokované, zranené alebo usmrtené, zničením a poškodením budov, priemyselných objektov, mostov, narušením dopravy, zničením kultúrnych pamiatok a chránených prírodných útvarov, miestnymi a plošnými závalmi ulíc, poškodením pozemných komunikácií, poškodením rozvodných sietí a ich zariadení, vznikom požiarov, zatopením objektov a zaplavením

rozsiahlych území, postihnutím veľkého počtu zvierat, zničením a narušením porastov, lesov a pôdy, zhoršením hygienických podmienok, vznikom a šírením infekčných ochorení, celkovým narušením života, životného prostredia a obmedzením výroby.

Havárie sú najmä požiare a výbuchy, úniky nebezpečných látok, prípravkov a odpadov, ropných produktov s nasledujúcim kontaminovaním územia, ovzdušia, vodných tokov, zdrojov pitnej vody a podzemných vôd, poškodenie vedení rozvodných sietí, ich zariadení a diaľkovodov.

Územie postihnuté účinkami havárie je charakterizované

postihnutím a ohrozením osôb, ovzdušia, zvierat, terénu, vody a potravín, zhoršením hygienických podmienok, vznikom a šírením infekčných ochorení.

Katastrofy sú najmä veľké letecké, železničné, lodné a cestné nehody spojené s požiarimi, prípadne s únikom nebezpečných látok, havárie jadrových zariadení, porušenie vodných stavieb.

Územie postihnuté účinkami katastrofy je charakterizované

postihnutím a ohrozením osôb, ovzdušia, terénu, vody a potravín, zhoršením hygienických podmienok, vznikom a šírením infekčných ochorení, narušením chodu života, výroby a životného prostredia.

Teroristické útoky sú napadnutia objektov sústreďujúcich spravidla väčšie množstvo osôb. Ich cieľom je spôsobiť straty na životoch, zdraví a majetku, spôsobiť strach a paniku obyvateľstva. Na teroristické útoky môžu byť použité konvenčné zbrane a prostriedky, obsahujúce chemické, biologické a rádioaktívne látky a materiály.

Priestor postihnutý účinkami teroristického útoku je charakterizovaný

usmrtením, zranením a ohrozením veľkého počtu osôb, kontaminovaním ovzdušia, vody, potravín a terénu, vznikom paniky postihnutého i nepostihnutého obyvateľstva, vznikom značných materiálnych škôd a strát ap.

Prípravilo: **oddelenie vzdelávania a prípravy VTÚ KMCO Slovenská Ľupča**

Spravodajstvo z krajských kôl súťaže mladých záchranárov CO

Deťom nechýbal elán ani vedomosti

V máji a prvých júnových dňoch bojovali na krajských kolách súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany družstiev o účasť na Majstrovstvách Slovenskej republiky súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany. Najlepšie družstvá z obvodných kôl si mali možnosť zmerať sily v šiestich súťažných disciplínach. O priebehu jednotlivých krajských kôl a ich víťazoch sa dočítate v nasledujúcich riadkoch.

Prekvapením bola veľmi dobrá fyzická príprava družstiev

TRENČÍN – V peknom prírodnom prostredí areálu Lesoparku v Prievidzi, sa dňa 29. apríla uskutočnil 17. ročník krajského kola súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany. V spolupráci s Obvodným úradom Prievidza ho zorganizoval Obvodný úrad Trenčín. Súťaže sa zúčastnilo 6 družstiev, ktoré uspeli v jednotlivých obvodných kolách. Každý obvod nominoval do súťaže jedno družstvo, len územný obvod Prievidza mal zastúpenie dvomi súťažnými družstvami.

Stredne ťažká trať ponúkla mladým záchranárom za ideálnych poveternostných podmienok naplno ukázať svoje vedomosti, zručnosti a pohybové schopnosti v jednotlivých súťažných disciplínach. Snaha všetkých družstiev získať čo najlepší výsledok bola veľká, avšak ani jedno z družstiev sa nevyvarovalo zbytočných chýb a tým aj straty cenných bodov. Z pohľadu výsledkov medzi najkritickejšie disciplíny patrila strelba zo vzduchovky, použitie prostriedkov individuálnej ochrany a aj zdravotnícka príprava. Prekvapením bola veľmi dobrá fyzická príprava družstiev, pretože všetky absolvovali členitú trať v stanovenom časovom limite.

V priebehu súťaže sa vyskytli aj malé technické závady spôsobené nefunkčnosťou džberovky a poruchou na vzduchovke. Všetky tieto technické problémy však skúsení rozhodcovia a organizátori okamžite odstránili. K spokojnosti organizátorov

prispieva aj skutočnosť, že na rozhodcov a na celý priebeh súťaže nesmerovali do súťažiach žiadne protesty.

Milo sme boli prekvapení aj tým, že súťažiaci prišli povzbudíť aj prednostovia všetkých obvodných úradov Trenčianskeho kraja, zamestnanci sekcie integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu MV SR a generálny riaditeľ sekcie verejnej správy Ing. Jozef Šimko, ktorý na záver zaželal súťažiacim veľa úspechov a víťaznému družstvu veľa šťastia na Majstrovstvách Slovenska súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany. Organizátorom poďakoval za výbornú

prípravu a spoluprácu a taktiež vyzdvihol organizačné zabezpečenie a priebeh celej súťaže.

Celkovým víťazom 17. ročníka krajského kola súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany Trenčianskeho kraja sa stali žiaci zo ZŠ E. Schrebera Lednické Rovne s 3 bodovým náskokom pred ZŠ s MŠ Centrum 1/32 Dubnica n/Váhom. Tretie miesto si vybojovali žiaci zo ZŠ s MŠ Bojnice.

Ing. Miloš Kočan
vedúci KS IZS Trenčín
Foto: **archív ObÚ**

Súťažiaci na stanovišti Hasenie malých požiarov

Súťažné družstvá prišli podporiť prednostovia obvodných úradov

Nasadzovanie ochranných masiek

TRNAVA – Prvý ladový muž priniesol pre súťažiacich, ale aj rozhodcov a organizátorov XVII. ročníka krajského kola súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany v Trnavskom kraji, krásne slnečné počasie. Samotnej súťaži však predchádzala dlhá príprava. Výber trate, spracovanie potrebnej dokumentácie, zabezpečenie stravovania a mnoho ďalšej práce.

Súťaž, ktorá sa uskutočnila v rekreačnom zariadení Výtoky – Moravy nad Váhom v okrese Piešťany, otvorili Ing. Jozef Klokner, prednosta ObÚ v sídle kraja Trnava a Jozef Hudák, vymenovaný na zastupovanie vedúceho odboru civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Trnava a zároveň riaditeľ súťaže. Súťažiacim sa prihovoril aj JUDr. Maroš Žilinka, štátny tajomník Ministerstva vnútra SR. Všetky družstvá povzbudil a označil za víťazov, hlavne za víťazov nad mnohými zlovykmi dnešnej mládeže.

Svoje družstvá prišli podporiť prednostovia obvodných úradov v Trnavskom kraji spolu s vedúcimi odborov civilnej ochrany a krízového riadenia. Spoločne si prezreli súťažnú trať a všetky stanovišťa. Niektorí si dokonca vyskúšali strelbu zo vzduchovky.

Trať viedla mierne zvlhneným lesným terénom a bola dlhá približne 1 700 metrov. Prevažná časť žiačok a žiakov bola na súťaž výborne pripravená. Prvá súťažná

disciplína – vedomostné testy, bola však veľkým problémom pre jedno z dvoch družstiev zo škôl s vyučovacím jazykom maďarským. Otázka, či pripravovať testy v maďarskom jazyku, bola však zamietnutá, lebo druhé družstvo bolo pripravené zodpovedne a táto skúška mu nerobila väčšie ťažkosti. Rozhodkyňa z SČK bola milo prekvapená vysokou úrovňou súťažiacich, ktorí bez väčších zaváhání ošetrili zranených figurantov. Strelba zo vzduchovky, ktorá je okrajovou disciplínou a pre mnohých súťažiacich aj obávanou,

teraz nerobila väčšie problémy žiadnemu družstvu. Asi najviac dal tento rok zabrat Pohyb a pobyt v prírode. Disciplínu civilná ochrana rozdeľujeme na dve časti – použitie ochrannej masky s prechodom kontaminovaným prostredím (nehodnotí sa) a improvizované PIO, druhé stanovište evakuačná batožina a rozoznávanie varovných signálov. Družstvá zvládli túto časť bez straty bodov, rovnako ako hasenie malých požiarov.

Obvod Senica reprezentovalo družstvo zo ZŠ v Čároch, žiaci zo ZŠ Jablonica sa

Prechod zamoreným priestorom

pre chorobu jedného člena súťaže nezúčastnili. Za obvod Galanta postúpili súťažiaci zo ZŠ Z. Kodálya s vyučovacím jazykom maďarským Galanta a ZŠ Pusté Úľany. Základná škola s materskou školou Boleráz, ZŠ A. Kubinu Trnava a ZŠ s MŠ P. U. Olivu v Kátlovciach bojovali za Trnavský obvod. Víťazom z obvodného kola v Dunajskej Stredě boli žiaci zo ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským v Topoľníkoch. Domáce farby Piešťanského obvodu hájili družstvá zo ZŠ E. F. Scherrera Piešťany a ZŠ Školská ulica vo Vrbovom.

A kto bol najlepší? So ziskom 583 bodov zvíťazili súťažiaci zo ZŠ A. Kubinu

v Trnave pod vedením učiteľky Mgr. Jarmily Kobetičovej v zložení Kristína Vyskočová, Nikoleta Julinyová, Andrej Čilág a Ondrej Behúl. Žiakom zo ZŠ s MŠ P. Ušáka Olivu v Kátlovciach Zuzane Hejnárovej, Klaudii Jančovičovej, Adriánovi Dekanovi a Martinovi Gottwaldovi patrilo druhé miesto. Svoje vedomosti a zručnosti im odovzdáva riaditeľka Mgr. Kamila Gažová. Na bronzový stupienok vystúpili dievčatá a chlapci zo ZŠ v Pustých Úľanoch Anna Veselovská, Soňa Šmidovičová, Enrico Čambál a Adrián Mrva. Družstvo na súťaž pripravoval Ing. Peter Michálek. Pedagógom za prípravu žiakov a žiakom samotným patrí veľká vďaka. O vysokej úrovni súťažiacich svedčí

aj samotná výsledková tabuľa.

Tento rok má Obvodný úrad Trnava v spolupráci s Obvodným úradom Piešťany česť zorganizovať Majstrovstvá SR v súťaži mladých záchranárov civilnej ochrany. Naše krajské kolo bolo predpremiérou pred veľkým záverom – ukončením XVII. ročníka Majstrovstvámi SR. Organizátori vychytávajú ešte posledné chybičky a už teraz sa tešíme na najlepších z najlepších, ktorí sa stretnú 8. – 9. júna v rekreačnom zariadení Výtoky – Moravany nad Váhom.

Andrea Malá

odbor COKR ObÚ Trnava

Foto: **Tomáš Hruška**

ObÚ Trnava

Preteky súťažiacim znepríjemňoval studený vietor

PREŠOV – Obvodný úrad Prešov zorganizoval dňa 25. mája už XVII. ročník krajského kola súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany, z toho VI. ročník v gescii Krajského úradu Prešov, resp. Obvodného úradu Prešov ako obvodného úradu v sídle kraja. Oproti predchádzajúcim ročníkom, tento organizoval Obvodný úrad Prešov samostatne a na jeho realizáciu si vybral príjemné prostredie rekreačného zariadenia OPALOX Sigord v katastrálnom území obce Kokošovce cca 12 kilometrov od krajského mesta Prešov.

Nočná búrka pred dňom konania súťaže spôsobila organizátorom súťaže vrásky na čele, ale v deň súťaže sa počasie umúdrilo a súťažiacim svietilo nad hlavami slniečko. Pribeh pretekov znepríjemňoval iba studený vietor, ktorý však nezobral deťom elán a odhodlanie popasovať sa s traťou a súťažnými disciplínami s cieľom dosiahnuť čo najlepšie umiestnenie. Čakanie na štart spríjemnili deťom ukážky zásahu služobného psa kynologického oddelenia Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Prešove.

Krajského kola sa zúčastnilo 11 družstiev zo všetkých deviatich obvodov Prešovského kraja. Zastúpenie dvoch družstiev mali obvody Kežmarok a Humenné. Ako po iné ročníky aj na tomto sa stretli vyrovnané družstvá a o výsledku rozhodovali drobné zaváhania v nosných disciplínach t. j. teste, zdravotníckej príprave, pohybe v prírode a evakuačnej batožine. Svojím dielom do celkového poradia prispeli aj nepresné mušky v strelbe zo vzduchovky.

Víťazom sa stalo družstvo Základnej školy z Huncoviec v okrese Kežmarok iba dva body pred veľkým favoritom a minuloročným víťazom družstvom Základnej školy Sibírka z Prešova. Na treťom mieste sa umiestnili žiaci zo Základnej školy Raslavice z okresu Bardejov, ktorí zaostali za svojimi rivalmi a celkovými víťazmi z Huncoviec o 11 bodov. Víťazné družstvo si, okrem pohára za I. miesto, odnieslo aj putovný pohár prednostu Obvodného úradu Prešov

a spolu s družstvom Základnej školy Sibírka z Prešova postúpili na Majstrovstvá Slovenska, ktoré sa uskutočnia v dňoch 8. – 9. júna v Moravanoch nad Váhom.

Poznatzky zo súťaže poukazujú na to, že je potrebné prehodnotiť kritériá bodového hodnotenia jednotlivých súťažných disciplín, kedy malé zaváhania v jednej

disciplíne môže rozhodnúť o víťazovi. Na uvedené skutočnosti s konkrétnymi návrhmi na prehodnotenie Obvodný úrad Prešov poukazuje už od roku 2009.

Martin Pacinda

vedúci oddelenia CO

odbor COKR ObÚ Prešov

Foto: **archív ObÚ**

Výber evakuačnej batožiny

Strelba potrápila mnohých súťažiacich

Súťaže sa zúčastnilo aj družstvo zo župy Győr v Maďarsku

BRATISLAVA – Obvodný úrad v sídle kraja Bratislava za podpory obvodných úradov Malacky, Senec a Pezinok organizoval krajské kolo mladých záchranárov v Malackách v priestore Zámockého parku. Súťaž sa konala 18. mája za krásneho slnečného dňa. Z jednotlivých obvodných kôl postúpilo 12 družstiev a mimo poradia bolo zaradené do súťaže družstvo základnej školy zo župy Győr z Maďarska. Hostami podujatia boli predseda Bratislavského samosprávneho kraja Pavol Frešo, prednostovia obvodných úradov a zástupcovia civilnej ochrany zo župy Győr-Moson-Sopron. Po sľuboch súťažiacich a rozhodcov prednosta Obvodného úradu Bratislava Lukáš Pokorný otvoril

súťaž. Zápolenie bolo korektné podľa propozícií súťaže. Na základe výsledkov z krajského kola do celorepublikového kola postúpili družstvá z 1. miesta – Základná škola J. G. Tajovského Senec a z 2. miesta Základná škola Železničná 14 Bratislava. Na treťom mieste skončila Základná škola Láb z obvodu Malacky.

Priebeh súťaže zdokumentovala Slovenská televízia a krátky šot bol odvysielaný v spravodajstve STV 1. Po výdatnom obede a občerstvení odmenili súťažné družstvá vecnými cenami, ktoré poskytli sponzori, prednosta Obvodného úradu Bratislava a predseda Bratislavského samosprávneho kraja. Prvé tri družstvá obdržali od prednostu obvodného úradu Bratislava

medaile a poháre. ZŠ J. G. Tajovského Senec prevzala putovný pohár predsedu Bratislavského samosprávneho kraja a pohár od Riaditeľstva katastrof župy Győr-Moson-Sopron. Na záver prednosta Obvodného úradu Bratislava ocenil športového ducha súťaže, úroveň pripravenosti súťažiacich a poďakoval rozhodcom a organizátorom súťaže za aktívny a korektný prístup k súťaži. Víťaznému družstvu prajeme úspech v celoslovenskom kole a spolu sa tešíme na budúci ročník krajského kola súťaže mladých záchranárov.

Ing. Vladimír Valent

poverený zastupovaním ved. odd. CO
odbor COKR ObÚ Bratislava

Foto: **archív ObÚ**

Odvzdávanie ocenení najlepším družstvám

Súťažiaci si vyskúšali poskytovanie prvej pomoci

Najatraktívnejším stanovišťom bola pre súťažiacich streľba

NITRA – Krajské kolo súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany pri ObÚ Nitra sa uskutočnilo 26. mája v príjemnom prostredí rybníka Mederčina, v Šuranoch.

Svoje vedomosti a zručnosti si prišlo zmerať dvanásť súťažných družstiev zo základných škôl Nitrianskeho kraja.

Po štarte, na trati dlhej približne 1,5 km,

žiaci súťažili na šiestich stanovištiach. Po zvládnutí vedomostného testu, ktorý pozostával z otázok z civilnej ochrany, požiarnej ochrany, zdravotníckej a dopravnej prípravy, na stanovišti Pohyb a pobyt v prírode, určovali svetové strany, merali vzdialenosť bodov na topografickej mape a určovali vzdialenosť vybraných bodov v teréne. Na stanovišti zdravotníckej prípravy ukázali správne ošetrenie zranení, úrazov a cvične predvádzali privolanie pomoci prostredníctvom tiesňovej linky 112. Potom nasledovalo pre súťažiacich najatraktívnejšie stanovište streľba, kde striedali na sklápacie terče zo vzduchovej pušky.

Na stanovišti civilnej ochrany bolo ich úlohou ukázať správne nasadenie ochrannej masky, zhotoviť improvizované prostriedky individuálnej ochrany, pripraviť evakuačnú batožinu a rozoznať varovné signály civilnej ochrany. Trať pred dobehnutím do cieľa zakončovalo hasenie fiktívneho požiaru na stanovišti požiarnej ochrany. Najviac bodov sa podarilo získať družstvu zo ZŠ Mojzesovo – Černík z okresu Nové Zámky. Za ním na druhom mieste skončilo družstvo zo ZŠ

Ošetrovanie poranenej nohy na stanovišti Zdravotnícka príprava

Súťažiaci na stanovišti Testy

s MŠ Urmince v okrese Topoľčany a na treťom družstvo zo ZŠ na ulici Eotvosa Komárno. Družstvá, ktoré skončili v krajskom kole na prvých dvoch miestach postupujú na Majstrovstvá SR v súťaži mladých záchranárov CO.

Po dobehnutí posledného družstva do cieľa, pozvaní zástupcovia Územnej vojenskej správy Nitra a Okresného riaditeľstva PZ Nové Zámky, mali pútavú prednášku a ukážku svojej činnosti. Voľný čas súťažiacim spríjemňovali aktivity, ktoré pre nich pripravili zástupkyne Regionálneho poradenského a informačného centra Komárno.

Ing. Michaela Bučková
odbor COKR ObÚ Nitra
Foto: **archív ObÚ**

Družstvá zo Žilinského kraja súťažili v Mošovciach

ŽILINA – V poradí IV. ročník krajského kola súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany usporiadal ObÚ Žilina v spolupráci s ObÚ Martin dňa 26. mája v Športovo-rekreačnom zariadení Drienok Mošovce. Súťaž otvoril zástupca prednostu ObÚ Žilina Ing. Marián Haviar, ktorý vyzdvihol význam takejto súťaže a zaželel súťažiacim veľa šťastia pri súťaži a rozhodcom rozhodovanie v duchu fair play. Na štart sa postavili členovia družstiev zo ZŠ Staškov, ZŠ s MŠ Malatiná, ZŠ Apoštola Pavla Liptovský Mikuláš, ZŠ Jahodnícka

1, Martin, ZŠ s MŠ Krušetnica, ZŠ Gbeľany, ZŠ Dolná, ZŠ Lúčky.

Súťažili na trati dlhej 1 200 m v šiestich súťažných disciplínach. Po urputnom boji sa podarilo s počtom bodov 581 zvíťaziť družstvu zo Základnej školy Staškov v zložení Viktória Mária Jurgová, Adriana Turiaková, Juraj Kvašňovský, Peter Machovčák. Toto družstvo bude reprezentovať kraj aj na celoslovenskej súťaži. Podujatie splnilo svoj cieľ a preukázalo šikovnosť a um súťažiacich družstiev pri prekonávaní súťažných disciplín.

Na záver chcem vysloviť podakovanie účastníkom pretekov – žiakom základných škôl za účasť, predvedené výkony, pedagógom za ich prípravu a zamestnancom odboru civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Žilina a ObÚ Martin za kvalitnú prípravu a bezproblémový priebeh krajského kola súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany.

Ing. Jozef Urdzik
vedúci oddelenia COKR
ObÚ Žilina
Foto: **archív ObÚ**

Družstvo pri štarte

Do tretice všetko dobré... krajské kolo opäť v Spišskej Novej Vsi

KOŠICE – Pre krajské kolo v Košickom kraji bolo ten rok určený neskorší májový termín kvôli úlohám, ktoré zabezpečoval Obvodný úrad Košice pri organizácii Majstrovstiev sveta v ľadovom hokeji 2011. Pri výbere miesta konania krajskej súťa-

že sme sa priklonili opätovne k Stredisku vzdelávania a prípravy Vzdelávacieho a technického ústavu krízového manažmentu a civilnej ochrany v Spišskej Novej Vsi najmä kvôli komplexnému logistickému zabezpečeniu a veľmi peknému prostre-

diu v okolí súťažnej trate. Na príprave a organizácii sa podieľal Obvodný úrad Spišská Nová Ves, Stredisko vzdelávania a prípravy v Spišskej Novej Vsi, Centrum voľného času Technik – elokované pracovisko DOMINO Košice a Územný spolok SČK v Spišskej Novej Vsi. Svojím dielom prispelo aj Gymnázium Javorová 1 zo Spišskej Novej Vsi a Stredná odborná škola Gemerská 1 z Košíc.

25. máj – deň s menom patróna vinohradníkov neveštil v skorom ráne slnečnú pohodu, no pri príchode súťažných družstiev bolo už počasie ako vyšité. Svoje vedomosti a zručnosti prišlo prezentovať 14 základných škôl, ktoré postúpili zo 6-tich obvodných kôl uskutočnených v školskom roku 2010/2011. Za podpory slávnostných fanfár súťaž otvoril prednosta Obvodného úradu Košice Ing. Ján Forgáč. Súťaž prebehla regulárne a bez protestov. Vedomostná úroveň trochu pokrívavala v testoch a orientácii v prírode. Žiaci sa nevyhli i drobným chybám pri plnení úloh na zdravotníckom stanovišti a napokon viac šťastia a pevnejšia ruka chýbala zas viacerým v streľbe. Členitosť a prevýšenie súťažnej trate narobilo súťažiacim deťom trochu problémov a tak sa pasovali s limitom trate, ale ak treba pomôcť pri záchrane človeka...

Stanovište Zdravotnícka príprava

Nástup pred vyhodnotením súťaže

Družstvo zo Slavošoviec skončilo na druhom mieste

Prvé miesto a po prvý krát i nový Putovný pohár prednosta Obvodného úradu Košice si vybojovalo družstvo zo ZŠ Komenského 3 Smižany v zložení Ema Šoltésová, Zuzana Klingová, Peter Závacký a Lukáš Horváth pod vedením Ing. Márie Pavlíkovej. Druhú postupovú pozíciu obsadilo družstvo ZŠ Pavla Emanuela Dobšinského, Slavošovce v zložení Veronika Haviariková, Dominika Lengová, Marek Benčko a Marek Šimko s vedúcou družstva Mgr. Monikou Feckovou a tretím nepostupovom mieste si trochu smutne prevzali ceny žiaci zo ZŠ Michalany – Simona Moskalová, Nikola Tomková, Jozef Janoško a Slavomír Maťaš s vedúcim družstva Mgr. Zoltánom Tarbajom.

V rámci vyhodnotenia súťaže prednosta Obvodného úradu Košice Ing. Ján Forgáč ocenil výkony všetkých družstiev. Poďakovanie patrilo i učiteľom za čas, ktorý venovali svojim zverencom pri príprave na krajské kolo, rozhodcom i organizátorom. Záverečné slová patrili humánnemu poslaniu súťaže, jej cieľom a nespornému prínosu pri príprave obyvateľstva na sebaobranu a vzájomnú pomoc.

Stella Gačová

odbor COKR ObÚ Košice

Foto: **Ing. Eduard Kudla**
a RNDr. Viliam Štubňa

Mladí záchranári z Banskobystrického kraja súťažili na Deň detí v Kúpeľoch Brusno

Družstvo z Maďarska na stanovišti Zdravotnícka príprava

BANSKÁ BYSTRICA – Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany patria medzi aktivity, ktoré učia žiakov základných škôl a osemročných gymnázií, ako sa majú chrániť pred pôsobením živelných pohrôm, havárií, katastrof alebo teroristických útokov. XIII. ročník krajského kola, na ktorom súťažilo 12 družstiev v zložení 2 chlapci a 2 dievčatá vo veku 12 – 15 rokov a dve maďarské družstvá z prihraničných žúp Nógrád a Borsod-Abaúj-Zemplén sa konal 1. júna v Kúpeľoch Brusno. Trať dlhá 1,2 km viedla kúpeľným parkom. Vedomosti súťažiacich preverili disciplíny ako sú civilná ochrana, pohyb v prírode, zdravotnícka príprava, hasenie malých požiarov, strelba zo vzduchovky a testy.

Výsledky hodnotenia súťažiacich z jednotlivých disciplín ukazujú dobrú pripravenosť. Pravidelným preškolením mladí záchranári, aj ich učители, získavajú nové informácie a spoločnými silami sa im darí zvyšovať úroveň zdravotníckej prípravy a prípravy na krízové situácie nielen na súťažiach, ale aj v bežnom živote.

Vítazom krajského kola sa stali žiaci Alexandra Filipiaková, Anna Valičeková, Adam Gombala a Marcel Pecko s počtom bodov 576 zo ZŠ s MŠ Kalinovo. Na druhom mieste skončili žiaci Dominika Nepšinská, Jana Nepšinská, Milan Suchánek a Roman Nepšinský zo ZŠ Pohronská Polhora. Z možných 585 bodov získali 572 bodov. Na treťom mieste s počtom 571 bodov sa umiestnili žiaci Diana Olvecká, Renáta Sedláčková, Jakub Zigo a Jakub Žiak zo ZŠ Sitnianska Banská Bystrica. Družstvá na prvom a druhom mieste postupujú na

Majstrovstvá SR. Všetci žiaci si odniesli okrem dobrého pocitu z preukázaných vedomostí a zručností aj hodnotné ceny, ktoré zabezpečila sekcia integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu MV SR, Obvodný úrad Banská Bystrica a sponzori súťaže.

Na organizácii súťaže sa podieľali zástupcovia Územného spolku Slovenského Červeného kríža Banská Bystrica, ktorí počas školského roka pripravujú učiteľov základných škôl. Hasiči Dobrovoľného hasičského zboru z Brusna, ktorí pre žiakov pripravili ukážku hasenia požiarov s ich modernou technikou. Kynológovia z Kynologickej brigády Banská Bystrica, ktorí pripravili pre súťažiacich ukážku práce záchranárskych psov pri vyhľadávaní

nezvestných osôb a zástupcovia vedenia Kúpeľov Brusno, a. s., ktorí poskytli súťažiacim areál kúpeľov a zabezpečili im pitný režim.

Ceny súťažiacim odovzdali prednosta Krajského školského úradu v Banskej Bystrici RNDr. Tibor Maťaš, prednosta Obvodného úradu Banská Bystrica Ing. Viktor Marko a vedúci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Banská Bystrica Ing. Peter Baroš. Súťaž ukázala, že príprave na mimoriadne udalosti venujú učители a žiaci značnú pozornosť, že sú pripravení na krízové situácie a dokážu pomôcť sebe i druhým v núdzi.

Ing. Ján Šebest

odbor COKR ObÚ Banská Bystrica

Foto: (bp)

Stanovište
Pobyt a pohyb v prírode

Medzinárodný kynologický seminár lavínových a pátracích psov

V čase od 28. februára do 5. marca sa konal Medzinárodný kynologický seminár psovodov a psov Horskej záchrannej služby. Zorganizovalo ho školiace stredisko Horskej záchrannej služby na Popradskom plese vo Vysokých Tatrách.

V rámci medzinárodnej organizácie IKAR (medzinárodná asociácia, združujúca 30 národných záchranných organizácií, ktorá vytvára platformu pre výmenu skúseností v oblasti horskej záchrany), sa pravidelne organizujú rôzne kurzy, cvičenia a semináre psovodov lavínových a pátracích psov vo viacerých členských krajinách. Na základe členstva v IKAR-e, zvyšovania profesionálnej úrovne a aj prezentácie práce služobnej kynológie, zorganizovala Horská záchranná služba začiatkom marca Medzinárodný kynologický seminár lavínových a pátracích psov. Zúčastnili sa ho psovodi a psi členských štátov IKAR-u, Policajného zboru SR, kynológovia z oblasti športovej kynológie a samozrejme Horskej záchrannej služby. Seminára sa zúčastnilo celkovo 65 osôb a 32 psov. Zameraný bol na výcvik vyhľadávania osôb zavalených lavínami, na plošné vyhľadávanie osôb, ktoré zabúdli v horskom teréne a nácvik vyhľadávania špeciálnych pachových vzoriek.

Počas seminára sme sa tiež venovali výcviku nasadenia psov za pomoci leteckej techniky a práci s novými technológiami. Seminár bol orientovaný na témy lavínová problematika a humánna medicína z oblasti horskej záchrany. Odznali na ňom aj prednášky z veterinárnej praxe. Zamerané boli na možné zdravotné komplikácie psov pôsobiacich v horskom teréne, získavanie a zavádzanie nových poznatkov z iných úsekov kynológie do našej praxe.

Nakoniec sme vyhodnotili nasadenie lavínových a pátracích psov na akciách za uplynulé obdobie.

Aj napriek všeobecne zlým snehovým podmienkam počas uplynulej zimnej sezóny, a to najmä nedostatočnej hrúbky snehovej vrstvy, sa v Mengusovskej doline, hlavne v okolí Hincových plies a Žabích plies, našli vyhovujúce podmienky na vykopanie kvalitných 2 – 3 metre hlbokých záhrabov. Tie boli potrebné na kvalitný výcvik a objektívne posúdenie výkonu psovodov a psov. Ku kvalite samotného podujatia prispelo aj ideálne počasie počas celého seminára. To umožnilo uskutočniť všetky naplánované aktivity, ktorých dôležitou súčasťou bol aj špeciálny výcvik transportu a nasadenia psovodov a psov pomocou

vrtníka. Počas tohtoročného seminára sa letecký výcvik uskutočnil za pomoci vrtníka typu Augusta K-109 spoločnosti ATE, s. r. o., a MI-171 Letky Ministerstva vnútra Slovenskej Republiky aj s použitím palubného navijaka. Úlohou tohto cvičenia bolo nasadenie psovodov a psov do situácií, ktoré sa približujú reálnym podmienkam záchrany. Počas seminára skúšobná komisia, tvorená hlavným kynológom HZS

a inštruktormi kynológie HZS, hodnotila výkon záchranných hliadok. Ich účelom bolo udelenie výkonnostných stupňov (A, B, C a CW). Na ich základe môžu byť zaradené do poplachových plánov a nasadené na skutočné akcie. Skúšky sa skladali z dvoch častí. Skúšky ovládateľnosti (poslušnosti) psov a skúšky špeciálneho výcviku psovodov a psov, ktorá zahŕňala výkon hliadky pri vyhľadávaní osôb zavalených lavínou. Z 23 preskúšaných hliadok Horskej záchrannej služby získalo alebo obhájilo výkonnostné stupne CW – 17 hliadok a stupeň B – 5 hliadok.

Prípravu náročných pracovísk a plynulý priebeh výcviku zabezpečovali figuranti a pomocníci z radov príslušníkov Horskej záchrannej služby, kynológov Policajného zboru a hlavne množstvo ochotných ľudí, ktorí v rámci svojho voľna odvieďli množstvo namáhavej a kvalitnej práce. Všetkým patrí úprimné poďakovanie. Organizovanie a absolvovanie týchto výcvikových a školiacich akcií, má pozitívny dopad na prácu a výkon psovodov a psov. Dobře vycvičený lavínový a pátrací pes, ktorý využíva svoj výnimočný čuch, dokáže prehľadať oveľa väčšie plochy v čase kratšom ako človek. Nejde iba o lavínové pole, ale aj o plošné vyhľadávanie v horskom teréne. Dobře vycvičený pes sám o sebe nie je zárukou

úspechu. Je totiž súčasťou spoločného tímu, ktorý tvorí so svojím psovodom. Existuje medzi nimi silná väzba, kľúčová v okamihoch nasadenia na záchrannú akciu. Dobrý psovod nielen dokonale ovláda metodiku, ale dokonale pozná povahu a správanie svojho psa. Preto sa kladie veľký dôraz na profesionálnu prípravu

psovodov po všetkých stránkach, aby maximálne pozitívne ovplyvnili výkon psov. V samotnej akcii ide totiž vždy o spoločný výkon tímu, ktorý tvorí profesionálny psovod a kvalitne vycvičený pes.

por. Ján Žiška
kynológ ŠS HZS
Foto: **archív HZS**

Memoriál Vladimíra Tatarku

Vlado Tatarka bol jednou z najznámejších postáv slovenského horolezectva a skialpinizmu. Skúsený horský vodca, dlhoročný obetavý horský záchranár. Po jeho nečakanom odchode zostali v stenách Tatier jeho skoby, v strmých žlaboch oblúky jeho lyží, ktoré nezmaže ani slnko ani dážď. Horskí záchranári z Oblastného strediska HZS Vysoké Tatry spolu s Himalaya klubom Vysoké Tatry zorganizovali na počesť ich kolegu Vladimíra Tatarku už 10. ročník Medzinárodných pretekov horských záchranných služieb.

Tieto preteky horských záchranárov sú vo svete jedinečné a zároveň najťažšie svojho druhu. Pre štartujúcich bola pripravená náročná skialpinistická etapa v dĺžke okolo 30 km s prevýšením 1 800 m. Každý účastník musel prejsť trať v časovom limite a zároveň zvládnuť merané úseky čo najlepšie.

Za pekného, slnečného počasia, druhú marcovú sobotu, stálo na štarte 45 pretekárov zo Slovenska, Poľska a Česka. Z Hrebienka sa pretekári na skialpinistických lyžiach vydali do Veľkej Studenej doliny, kde absolvovali merané lezenie na Veverkovom ľade. Pokračovali v lezení na skale v ramene Svišťového štítu, skialpinistickou časovkou – krosom okolo Zbojníckeho hrbu a záverečnou disciplínou bol obrovský slalom s kanadskými saňami na zjazdovke Čučoriedky v Tatranskej Lomnici. Všetky disciplíny bolo treba zvládnuť v čo najlepšom čase a lezenie na skale bez odsadnutia alebo chytenia sa istiaceho lana. Prvenstvo z minulého roku aj tento rok obhájil Rasťo Šroba z operač-

ného strediska HZS Západné Tatry pred Dušanom Zajícom z Českej Horskej služby a Milanom Madajom rovnako z operačného strediska HZS Západné Tatry.

Všetci účastníci boli s priebehom memoriálu spokojní. Veľká vďaka patrila

organizátorom a hlavne, nech tieto preteky prispejú k zachovaniu mena človeka, ktorý nám bol všetkým športovým a ľudským vzorom.

nprap. Bc. Peter Svätójánsky
Foto: **archív HZS**

Nebezpečné látky ■ Nebezpečné látky ■ Nebezpečné látky

PROPYLÉN

Veľmi horľavá

Všeobecné vlastnosti

Ďalšie názvy:

propén

UN-kód:

1077

Kemlerov kód – alebo číslo nebezpečenstva:

23

Registračné číslo CAS:

115-07-1

Všeobecné informácie:

propylén je chemická zlúčenina patriaca do skupiny uhľovodíkov – alkénov. Vyrába sa v petrochemickom priemysle pyrolýzou vhodných uhľovodíkových surovín najmä zemného plynu, ropy alebo čiernouhoľného dechtu. Prepravuje sa ako stlačený skvapalnený plyn. Za normálnych podmienok je to plynná bezfarebná látka so zápachom po benzíne, prípadne môže mať nasladlý zápach. Prepravuje sa v kovových tlakových nádobách – plynových fľašiach.

Klasifikácia chemickej látky:

propylén je nejedovatý, avšak pri vysokých koncentráciách (viac ako 10 obje-

mových percent) môže spôsobiť udusenie (má mierne narkotické účinky), je vysoko horľavý, so vzduchom výbušný.

Poznámka: pozri ďalej informáciu o fyzikálnych a chemických vlastnostiach látky. Z kvapalného skupenstva prechádza rýchlo do skupenstva plynného a vytvára chladnú hmlu, ktorá je ťažšia ako vzduch a môže sa hromadiť v podzemí (jamy, pivnice ap.), alebo v málo vetraných priestoroch a dlhodobo tak vytvárať nebezpečné prostredie s rizikom výbuchu alebo intoxikácie!

Možnosti použitia látky: látka má veľmi široké použitie v organickej technológii a to najmä pri výrobe polymérov (výroba polypropylénu) a je východiskovou látkou pre ďalšie organické produkty. Nenasýtená väzba v molekule vytvára predpoklady, okrem polymerizačných reakcií, aj na vytváranie adičných reakcií s halogénmi – najmä chlórrom a brómom, pričom vznikajú halogén-uhľovodíky vyznačujúce sa vyššou mierou toxického účinku na človeka.

Látka v životnom prostredí: do životného prostredia sa dostáva v rámci výroby a iných technologických postupov, pre

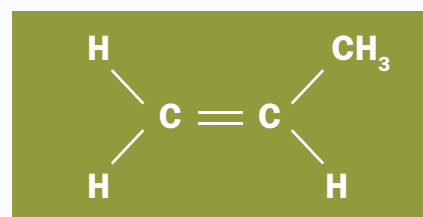
životné prostredie nie je nebezpečná. Vo voľnej prírode sa látka nenachádza.

Rizikové zdroje:

výroba, manipulácia, preprava.

Sumárny vzorec: C_3H_6

Štruktúrny vzorec:

Fyzikálne a chemické vlastnosti

Stav pri 20 °C: plyn

Farba: bezfarebný plyn

Zápach: po benzíne, prípadne sladký zápach

Molárna hmotnosť [g·mol⁻¹]: 42,0

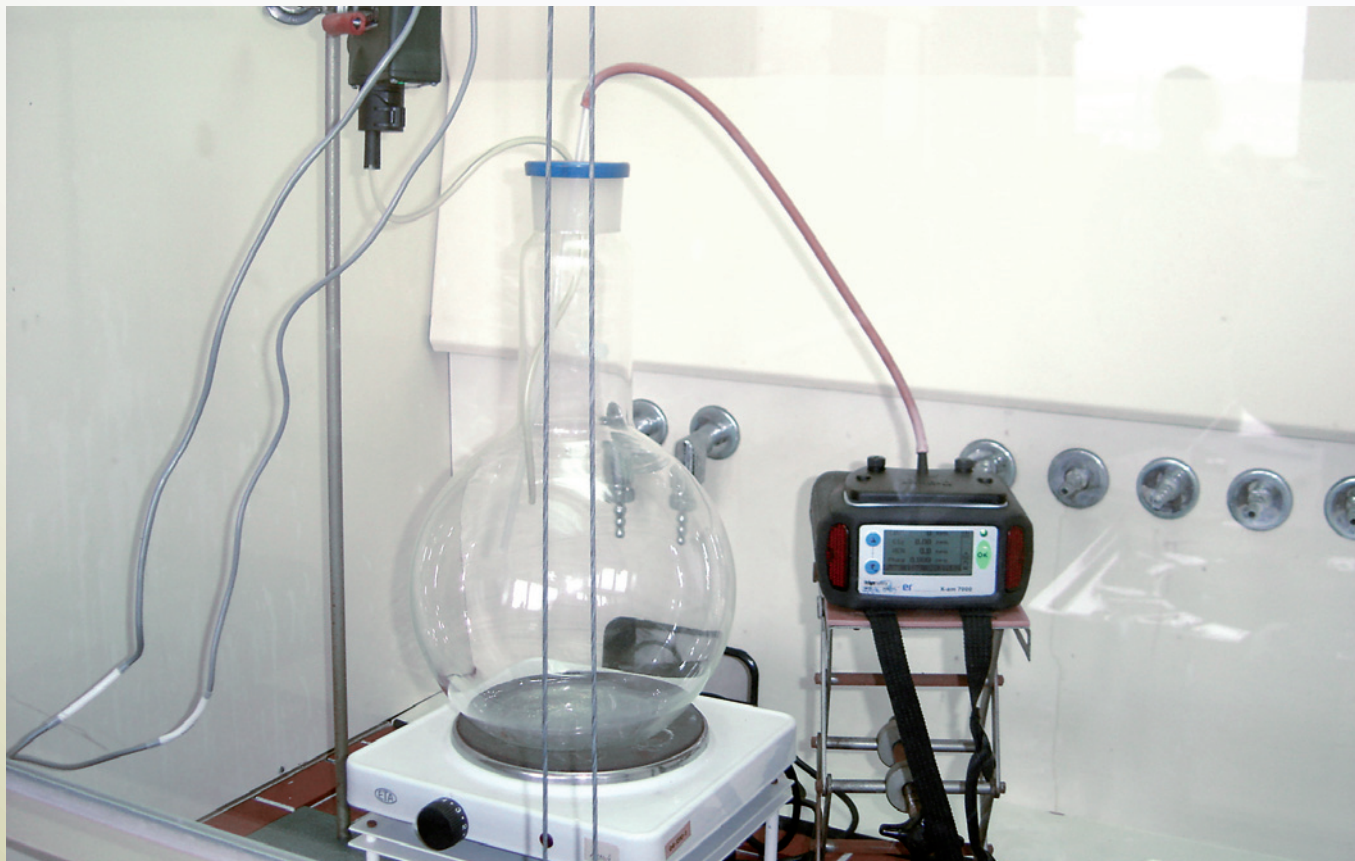
Bod topenia [°C]: -185,3

Teplota vzplanutia [°C]: -108

Bod varu [°C]: -47,7

Kritická teplota [°C]: 92,4

Teplota vznietenia [°C]: 410

Tlak pary, 20 °C: 10,20 barov
Relatívna hustota, plynná (vzduch=1):
 1,5 (plyn je ťažší ako vzduch)
Rozpustnosť vo vode [mg.l⁻¹]: 0,384
Medze výbušnosti [obj.% vo vzduchu]:
 dolná (DMV) = 2,0 obj. percentá, horná (HMV) = 10,3 obj. percent

Toxikologické informácie, charakteristické prejavy a hygienické limity

Všeobecná toxikologická informácia: za bežných atmosférických podmienok propylén nie je jedovatý. Nebezpečný môže byť pri veľkých únikoch v uzatvorených priestoroch (z prostredia vytláča vzduch), kedy môže spôsobiť zadusenie alebo výbuch! So vzduchom môže vytvárať výbušnú zmes. Môže prudko reagovať s látkami podporujúcimi horenie, najmä oxid uhoľnatý a oxid uhličitý. Riziko výbuchu hrozí tiež pri reakcii s kyslíkom a ostatnými oxidujúcimi látkami! Priamy kontakt s kvapalinou môže spôsobiť omrzliny a popáleniny!

Všeobecné nebezpečenstvo predstavuje prienik plynu do kanalizácie, pivníc, výkopov, jám a podobných terénnych nerovností. Najdôležitejším opatrením je zastavenie úniku plynu a zabránenie kontaktu s otvoreným ohňom, horúcimi plochami alebo elektrickou iskrou!

Charakteristické prejavy po zasiahnutí

Po vdýchnutí: pri vdýchnutí pôsobí na centrálnu nervovú sústavu ako sedatívum. Vysoké koncentrácie zapríčiňujú udusenie. Vzhľadom na DMV = 2 obj. percentám za nebezpečnú možno teda považovať koncentráciu vyššiu ako 20 000 ppm! Príznaky predstavujú stratu mobility a vedomia. Vysoko nebezpečný je najmä uzatvorený, nedostatočne vetraný priestor!!!

Po kontakte s pokožkou: nebezpečná je kvapalina prechádzajúca rýchlo do plynového skupenstva – spôsobuje omrzliny!

Po kontakte s očami: neuvádzajú sa symptómy, nebezpečný je kontakt s kvapalinou!

Opatrenia prvej pomoci

Po vdýchnutí: čo najrýchlejšie dopraviť na čerstvý vzduch, podľa potreby dať umelé dýchanie z úst do úst. V uzavretých priestoroch zabezpečiť prívod čerstvého vzduchu! V prípade potreby kyslíková maska!

Po kontakte s pokožkou: priame poškodenie plynom nehrozí, nebezpečný je kontakt s kvapalinou, ošetrovanie vykonať ako po popálení! Postihnuté miesto opláchnuť väčším množstvom čistej tečúcej vody.

Po kontakte s očami: okamžite vyhľadajte lekársku pomoc a zabezpečiť výplach očí pod tečúcou vodou po dobu minimálne 5 až 10 minút.

Ochrana

Ochrana očí, dýchacích ciest a orgánov: autonómny dýchací prístroj s lícnou. Ochrana je potrebná v prípade veľmi vysokých koncentrácií v uzatvorenom priestore! Pri práci používať ochranné okuliare s bočným chráničom.

Ochrana rúk: gumové nepriepustné rukavice podľa direktívy EC 89/686/EEC a následnej normy EN374. Zasiahnuté miesto ošetriť tečúcou vodou, mydlom a použiť regeneračný krém na zasiahnutú pokožku.

Ochrana kože: antistatický protichemický ochranný odev.

Osobná hygiena: podľa situácie a rozsahu zasiahnutia. Odporúča sa hygienická očista, najmä po zasiahnutí kvapalinou a pobyte vo vyšších koncentráciách v uzatvorenom priestore!

Dekontaminácia

Dekontaminácia sa najčastejšie vykonáva formou opláchnutia a umytia zasiahnutého miesta vodou a saponátom a ošetrovaním regeneračným krémom na pokožku.

Detekcia látky

Podrobnejšia analýza je náročná a vyžaduje si osobitné analyzátory alebo špecifické

detekčné trubičky. Často sa v praxi používa fotoionizačná detekcia za predpokladu, že látka má dostupný kalibračný údaj a údaj o ionizačnom potenciále látky.

Ekologická informácia

Látka nie je škodlivá pre životné prostredie.

Regulačné informácie

Symbol nebezpečenstva: F+

Špecifické riziko – R-vety:

R 12 – mimoriadne horľavý

Bezpečnostné zaobchádzanie – S-vety:

S 9 uchovávať nádobu na dobre vetranom mieste, maximálne do teploty 50 °C.
 S 16 uchovávať nádobu mimo dosah zdrojov zapálenia – zákaz fajčenia.

S 33 vykonať predbežné opatrenia proti statickým výbojom.

Ing. Miloš Kosír

vedúci KCHL CO v Nitre

Ilustračné foto: autor a archív redakcie

Odporúčaná literatúra:

1. Direktíva Rady 67/548 EHS v znení neskorších zmien a doplnkov. Dohoda ADR
2. STN 07 8304 Kovové tlakové nádoby k doprave plynov
3. STN EN 1089 Prepravné fľaše na plyny – označovanie fliaš

Ďalšie podrobné informácie v prípade tiesňového volania získate na adrese: Toxikologické informačné centrum Bratislava, tel.: 02 / 54 774 166

Prevenencia a kontrola prenosných ochorení – súčasť protibiologických opatrení

V súčasnosti je verejné zdravie svetového obyvateľstva ohrozované možnými následkami epidémií, prípadne pandémie prenosných ochorení. Ich vzniku a šíreniu významne napomáhajú faktory, ako sú frekventovaná medzinárodná doprava miliónov cestujúcich a vysokoobjemová tovarová výmena, hromadné stravovanie, celosvetový potravinový trh, legálna, ale najmä ilegálna migrácia, nadmerné užívanie antibiotík, nárast antibiotickej rezistencie pôvodcov prenosných ochorení a zmena sexuálneho správania.

Svet nebol nikdy tak veľmi vzájomne prepojený, ako dnes. Hranice zanikajú, ľudia cestujú po celej Európe a svete slobodnejšie, ako kedykoľvek predtým. Zo slobody pohybu ľudí vyplývajú ďalšie slobody – pohybu služieb, tovaru, peňazí a aj sloboda pohybu mikroorganizmov. Nesmieme podceňovať globálne otepľovanie, ktoré umožňuje posúvať hranicu subtropických a tropických ochorení pomaly smerom na sever. Počas priemernej noci sú vo väčšom hoteli v európskom meste ubytovaní hostia aj z 12 krajín, s vlastným, pestrým rezervoárom mikroorganizmov. Dych vyráža rýchlosť šírenia pôvodcov prenosných ochorení. Na príklade ochorenia SARS (akútneho respiračného syndrómu) v Číne v roku 2003 sa ukázalo, že prenosné ochorenia dokážu na celom svete prepuknúť a šíriť sa neuveriteľnou rýchlosťou (rozšírenie pôvodcu za pár hodín letecky cez Tichý oceán z Hongkongu do Toronta v Kanade).

Len za obdobie od roku 1990 bolo laboratórne identifikovaných viac ako 30 nových mikroorganizmov, schopných vyvolať veľmi závažné prenosné (infekčné) ochorenia, ako sú hemoragické horúčky (Ebola), AIDS, SARS, nový variant Creutzfeld-Jakobovej choroby, vtáčia chrípka, nová chrípka A (H1N1) ap. Svet sa ocitol tvárou v tvár rizikám nových i staronových prenosných ochorení.

Znovu sa vracia v minulých storočiach životy kosiaca tuberkulóza (TBC), ale v oveľa nebezpečnejšej multirezistentnej alebo liekovo rezistentnej forme (MDR-TB alebo XDR-TB). Už v apríli 1993 Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) vyhlásila všeobecný núdzový stav ohrozenia TBC-Global Emergency – prvý raz pri prenosnom ochorení. Pôvodca TBC je odolný voči najdôležitejším antituberkulotikám. Jeho výskyt zaznamenalo 44 krajín sveta. Infikovaných TBC je 32 % svetovej populácie (1,86 miliardy ľudí), ročne pribúda 9 miliónov nových pacientov, z toho 3,52 milióna

je mikroskopicky pozitívnych a 0,5 milióna je chorých na multirezistentnú TBC. Až 0,5 milióna ľudí je infikovaných a zároveň pôvodcom TBC a AIDS. Až 1,9 milióna ľudí ročne na TBC zomiera.

Podľa štatistík Európskeho centra pre

prevenciu a kontrolu chorôb (European Centre for Disease Prevention and Control = ECDC) cca 25 – 50 mil. ľudí z krajín EÚ ochorie na chrípku a z toho 40 – 200 tis. ich zomiera na následky jej sprievodných bakteriálnych ochorení.

Druh ochorenia	Incidenca (výskyt na 100 000 obyv.)	Počet hlásených prípadov
Chlamýdiové infekcie	91,9	225 865
Giardiáza	58,1	193 424
Campylobakteriáza	39,5	179 510
Salmonellóza	33,9	168 639
Tuberkulóza	17,6	87 591
Mumps (prúšnice)	9,0	29 269
Kvapavka	8,9	30 534
Vírusová hepatitída typu C	6,7	29 073
Invazívne pneumokokové infekcie	6,1	14 172
HIV-pozitivita	6,0	26 275

Podľa Kľúčovej publikácie ECDC 2010 sú za rok 2008 upresnené štatistiky o ochoreniach prenášaných potravinami a vodou a o zoonózach, prenášaných zo zvierat na ľudí:

Ochorenie	Trend oproti roku 2007 (nárast-pokles)	Incidenca (výskyt na 100 000 obyvateľov)	Riziková veková skupina [roky]
Antrax	pokles	pod 0,01	nedostatok údajov
Botulizmus	rovnaký	pod 0,1	25–44
Brucelóza	pokles	0,2	25–44, 45–64
Campylobacteriáza	nárast	44,1	0–4
Cholera	pokles	pod 0,01	nedostatok údajov
Kryptosporidióza	rovnaký	2,4	0–4
Echinokokóza	rovnaký	0,2	44–45, nad 65
Nákaza Escherichia coli	rovnaký	0,7	0–4
Giardiáza	mierny nárast	59,6	0–4
Hepatitída A	pokles	3,3	5–14
Leptospiróza	Rovnaký	0,2	45–64
Listerióza	rovnaký	0,3	nad 65
Salmonellóza	pokles	29,8	0–4
Šigelóza	rovnaký	1,8	0–4
Toxoplazmóza	pokles	0,8	15–24
Trichinelóza	rovnaký	0,1	25–44
Tularémia	rovnaký	0,2	45–64
Týfus/paratýfus	rovnaký	0,3	0–4, 5–44
Yersinióza	nárast	2,7	0–14

Biologické ohrozenie

V roku 2007 – 2008 sa znovu objavili staré známe pravé kiahne (variola), čo bolo podmienené tým, že od roku 1980 sa proti nim celosvetovo nevykonáva očkovanie (vakcinácia). Máme v pamäti vírus vtácej chrípky a paniku, ktorá okolo nej vznikla v roku 2006 – 2007. Kto by predvídal, že ak bude dobytok žrať dobytok, vznikne nebezpečná Creutzfeld-Jacobova choroba, ochorenie človeka obdobné chorobe šialených kráv (BSE)?

ECDC na svojej webovej stránke www.ecdc.europa.eu poskytuje aktuálne informácie o prenosných ochoreniach. Štatistické údaje ECDC na základe obdržaných hlásení z členských krajín EÚ napr. o výskyte prenosných ochorení za rok 2006 sú zverejňované vždy o dva roky (2008) neskôr. Až 100 000 prípadov giardiázy zo 193 424 bolo zaznamenaných v Rumunsku, kde je základná hygiena v niektorých oblastiach veľkým problémom.

Význam prevencie a kontroly prenosných ochorení

Stále viac platí, že cena za neskorý zásah proti vzniku a šíreniu prenosného ochorenia je mnohokrát vyššia, ako prevencia a kontrola pre včasné varovanie a adekvátne reagovanie prostredníctvom realizácie pandemických plánov v rezortoch zdravotníctva, v poňatí civilnej ochrany a krízového riadenia realizáciu plánov protibiologických opatrení najmä u obvodných úradov – odborov CO a krízového riadenia.

Medzinárodná spolupráca

V prevencii a kontrole prenosných ochorení Slovenská republika nie je osamotená. Je zapojená do celoeurópskych aktivít, ktorých odborným garantom je vysokoefektívna inštitúcia pod názvom ECDC so sídlom v hlavnom meste Švédska Stockholme. Toto centrum bolo založené nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 851/2004 z 21. apríla 2004. Členmi ECDC je 27 krajín EÚ a tri ďalšie krajiny Európskeho hospodárskeho priestoru – Island, Lichtenštajnsko a Nórsko. Svoju činnosť ECDC začalo 20. mája 2005. Riaditeľka ECDC Szusanna Jakab v úvodnom príhovore zdôraznila: „Našou víziou je Európska únia, v ktorej všetci

občania sú chránení pred infekčnými chorobami tak, ako to najnovšie opatrenia v oblasti prevencie a kontroly umožňujú.“

Cieľmi ECDC je:

1. zvyšovať kapacity Spoločenstva a jednotlivých členských štátov Európskej únie v oblasti ochrany verejného zdravia prostredníctvom prevencie ochorení a ich kontroly,
2. konať z vlastnej iniciatívy v prípade vypuknutia prenosného ochorenia neznámeho pôvodu, ktorá môže ohrozovať Spoločenstvo,
3. zabezpečovať doplňovanie a súdržnosť opatrení v oblasti ochrany verejného zdravia prostredníctvom prepájania úloh a zodpovedností členských štátov, inštitúcií EÚ a príslušných medzinárodných organizácií.

ECDC vypracovalo dokument Ciele a stratégia ECDC na roky 2007 – 2013. Táto obsahuje 7 cieľových oblastí. Druhým cieľom je epidemiologická surveillance (epidemiologická bdelosť) – proces sledovania prenosného ochorenia v rámci Európy a celého sveta, umožňujúci inštitúciám Európskej únie a členským štátom prijať účinné opatrenia na ochranu svojich obyvateľov. Sleduje výskyt, zmenu vlastností ochorenia, zmeny existujúcich ochorení ap. V súčasnosti v Európe sa bdelosťou nad prenosnými ochoreniami zaoberá viacero inštitúcií a krajín. Každá má vlastný spôsob práce a postupy zhromažďovania informácií. ECDC vykonáva celkový dohľad Európskej únie nad prenosnými ochoreniami v budúcich rokoch. Cieľom je zabezpečiť, aby sa siete zorganizovali a koordinovali tak, aby sa získali správne a užitočné údaje. ECDC koordinuje postup na určenie poradia závažnosti ochorení, jeho sledovanie a pravidelnú kontrolu. Osobitná pozornosť sa venuje včasnému systému varovania pred epidémiou alebo novým ochorením (hlásenie zmien správania ochorenia) a dodaniu dostatku podrobných informácií...

Štvrtý cieľ sa týka kontroly ohrozenia prenosnými ochoreniami, ich odhaľovania, prípravy na prípadný výskyt a ochrany obyvateľov Európskej únie najmä pred tými prenosnými ochoreniami, ktoré môžu ovplyvniť viaceré krajiny EÚ. Osobitná pozornosť sa venuje odhaľovaniu a overovaniu signálov včasného varovania vo svete, ktoré by mohli značiť začiatok novej epidémie prenosného ochorenia podobného SARS-u v roku

2003 alebo nového chrípkového vírusu, ktorý by mohol vyvolať pandémiu. ECDC koordinuje kontrolu u viacerých inštitúcií, aby sa zisťovanie a reakcie v súvislosti s výskytom prenosných ochorení vykonávali systematickejšie a účinnejšie. Prijímajú sa nové metódy vzdelávania o epidémiách ochorení cez internet a moderné informačné technológie. ECDC zriadila účinný systém včasného varovania a včasnej reakcie pre prevenciu a kontrolu prenosných ochorení (Early Warning and Response System – EWRS). Podporuje inštitúcie Európskej únie a členské štáty pri zisťovaní výskytu ochorení. Poskytuje poradenstvo a pomoc pri riešení každej epidémie a pri príprave plánov pre prípadný budúci výskyt. Mobilizuje skupiny expertov a vysielajú ich do terénu, aby podporili vyšetrenie a opatrenia nielen v Európskej únii, ale na požiadanie aj na medzinárodnej úrovni.

Základné pojmy

Sieťou Spoločenstva sa rozumie sieť pre epidemiologickú surveillance (epidemiologickú bdelosť) a kontrolu prenosných ochorení – systém na výmenu informácií potrebných pre uskutočnenie príslušných aktivít.

Pojmom epidemiologická surveillance sa rozumie najmä priebežný systematický zber, analýza, interpretácia a šírenie zdravotníckych údajov o ochoreniach vrátane epidemiologických štúdií o rizikových faktoroch a spôsoboch vzniku, šírenia a výskytu ochorení v čase a priestore s cieľom prijať príslušné opatrenia.

Prevencia a kontrola ochorení a iných porúch zdravia je systém opatrení zameraných na vylúčenie, prípadne zníženie rizika výskytu ochorení a iných porúch zdravia, na ktoré v rozhodujúcej miere vplyvajú životné, pracovné a sociálno-ekonomické podmienky a spôsob života, a opatrení zameraných na ochranu, podporu a rozvoj verejného zdravia.

Prenosné ochorenie je choroba vyvolaná biologickým faktorom, ktorý je schopný vyvolať individuálnu alebo hromadnú infekciu, ochorenie alebo otravu u ľudí.

Nemocničná (nozokomiálna) nákaza je nákaza vnútorného alebo vonkajšieho pôvodu, ktorá vznikla v príčinnej súvislosti s pobytom alebo výkonom v zdravotníckom zariadení alebo v zariadení sociálnych služieb.

Epidémia je výskyt najmenej troch prípadov ochorenia, ktoré sú v epidemiologickej súvislosti.

Pandémia je rozsiahla epidémia s neurčitým časovým ohraničením a prakticky bez ohraničenia v mieste, ktorá postihuje veľké množstvo ľudí na rozsiahlom území.

Legislatíva Európskej únie

Základným legislatívnym predpisom Európskeho parlamentu a Rady je Rozhodnutie č. 2119/98, ktorým sa zriaďuje sieť pre epidemiologickú bdelosť (epidemiologickú surveillance) a kontrolu prenosných ochorení. Cieľom bolo zriadiť na úrovni Spoločenstva sieť na podporu spolupráce a koordinácie medzi členskými štátmi a zlepšiť prevenciu a kontrolu nasledovných kategórií prenosných ochorení:

- ochorenia, ktorým je možné predchádzať očkovaním,
- sexuálne prenosné ochorenia,
- vírusové hepatitídy,
- alimentárne infekcie,
- choroby prenášané vodou a choroby environmentálneho pôvodu,
- nemocničné infekcie,
- ostatné ochorenia prenášané nekonvenčnými pôvodcami (vrátane Creutzfeld-Jacobovej choroby),
- ochorenia, na ktoré sa vzťahujú medzinárodné zdravotné predpisy (žltá zimnica, cholera, mor),
- ostatné ochorenia (besnota, týfus, vírusové hemoragické horúčky, malária a všetky ostatné zatiaľ neklasifikované závažné epidemické ochorenia).

Sieť sa využíva:

- na epidemiologickú bdelosť,
- ako systém včasného varovania a reakcie pre prevenciu a kontrolu (EWRS).

Komisia ES Rozhodnutím (2000/96/ES) z 22. decembra 1999 o prenosných chorobách, ktoré majú byť postupne zahrnuté do siete Spoločenstva na základe Rozhodnutia č. 2119/98/ES Európskeho parlamentu a Rady, určila prenosné ochorenia pre ich postupné zahrnutie do siete Spoločenstva v jednotlivých kategóriách:

- Ochorenia, ktorým je možné predchádzať očkovaním - záškrt, infekcie vyvolané *Haemophilus influenzae* sk. B, chrípka, osýpky, zápal príušnic, čierny kašeľ, detská obrna, rubeola,
- Sexuálne prenosné ochorenia – chlamydiové infekcie, gonokokové infekcie, HIV infekcie, syfilis,
- Vírusové hepatitídy – hepatitída typu A, typu B a typu C,
- Ochorenia prenášané potravinami a vodou a ochorenia environmentálneho pôvodu - botulizmus, campylobakte-

riáza, giardiáza, infekcie spôsobené entero-hemoragickým *Escherichia coli*, leptospiróza, salmonelloza, shigelloza, toxoplazmóza, trichinóza, yersinióza,

5. Iné ochorenia

- ochorenia prenášané nekonvenčnými pôvodcami (vrátane variantu Creutzfeld-Jacobovej choroby =CJCH),
- ochorenia prenášané vzduchom – legionelloza, meningokokové infekcie, pneumokokové infekcie, tuberkulóza,
- zoonózy – brucelóza, echinokokóza, besnota,
- ochorenia, na ktoré sa vzťahujú medzinárodné zdravotné predpisy – žltá zimnica, cholera, mor, vírusové hemoragické horúčky.

Špecifickými oblasťami sú:

- nemocničné (nozokomiálne) infekcie,
- antimikrobiálna rezistencia.

Zoznam členské štáty zahrnujú do svojich národných legislatív. U týchto musia vykonávať dohľad v rámci siete Spoločenstva štandardizovaným zbieraním a analyzovaním údajov štandardizovaným spôsobom.

Poznámka: Podrobne sme sa charakteristikami prenosných ochorení zaoberali v minulých rokoch v celkovo 21 číslach časopisu *revue Civilná ochrana v tematickom cykle Biologické ohrozenie*.

Rozhodnutie Komisie (2003/534/ES) zo 17. júla 2003 – určila tie zo sietí, ktorých činnosť musí byť v členských krajinách už funkčná.

Boli to siete • Invazívne haemophilové infekcie • Osýpky • Čierny kašeľ • Infekcia HIV • Infekcie vyvolané enterohemoragickým *Escherichia coli* • Salmonelóza, • Transmisívne spongiformné encefalopatie, variant CJCH • Legionelózy • Meningokokové infekcie • Tuberkulóza • Vírusové hemoragické horúčky • Rezistencia na antibiotiká.

Ustanovujú sa štandardné definície prípadov prenosných ochorení podliehajúcich hláseniam do Európskej siete prenosných ochorení pre zjednotenie postupu pri prevencii vzniku a šírenia prenosných ochorení na národnej a medzinárodnej úrovni. Pri hlásení sa používa trojstupňový systém klasifikácie:

- potvrdené ochorenie – prípad overený laboratórnym dôkazom,
- pravdepodobný prípad – prípad s jasnými klinickými príznakmi alebo klinický prípad v epidemiologickej súvislosti s potvrdeným prípadom,
- možný prípad – prípad s klinickým obrazom, ktorý by mohol nasvedčovať ochoreniu.

Každá krajina EÚ nominuje tzv. kontaktný bod pre sieť v členských krajinách, z ktorých jeden je koordinátorom. Jednotlivé siete poskytujú informácie, aby

sieť Spoločenstva pre epidemiologickú bdelosť bola efektívna a aby sa dosiahli jednotné informácie.

Komisia v decembri 1999 vydala Rozhodnutie o systéme včasného varovania a reakcie pre prevenciu a kontrolu prenosných ochorení (Early Warning and Response System = EWRS) podľa Rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady č. 2119/98/ES. V jeho rámci sú presne vymedzené udalosti, ktoré treba hlásiť:

- epidémie prenosných ochorení zasahujúce viac ako jeden členský štát,
- miestne alebo časové nahromadenie podobných prípadov ochorení pravdepodobne infekčného pôvodu, ak existuje riziko ich šírenia v členských štátoch,
- miestne alebo časové nahromadenie podobných prípadov ochorení pravdepodobne infekčného pôvodu mimo Spoločenstva, ak existuje riziko ich šírenia v členských štátoch,
- výskyt prenosného ochorenia, ktorého obmedzenie šírenia si vyžaduje včasný koordinovaný zásah na úrovni Spoločenstva.

Rozhodnutie Komisie dňa 18. decembra 2007 (2007/875/ES) dopĺňa problematiku vtácej chrípky a SARS.

Rozhodnutie Komisie z 28. apríla 2008 (2008/426/ES) dopĺňa definície a kritériá klasifikácie prenosných ochorení.

Rozhodnutie Komisie z 2. apríla 2009 (2009/312/ES) upresňuje siete Spoločenstva pokrývajúce prenosné ochorenia.

Rozhodnutie Komisie z 30. apríla 2009 (2009/363/ES) dopĺňa problematiku pod názvom Nový vírus chrípky A(H1N1) [tzv. vírus prasacej chrípky A(H1N1) a vírus mexickej chrípky A(H1N1)].

Rozhodnutie Komisie dňa 10. júla 2009 (2009/539/ES) upresňuje a dopĺňa problematiku pod názvom Chrípka vrátane chrípky A (H1N1).

Rozhodnutie Komisie dňa 10. júla 2009 (2009/540/ES) upresňuje a dopĺňa problematiku pod názvom Chrípka A (H1N1).

Rozhodnutie Komisie z 10. júla 2009 (2009/547/ES) upresňuje systém včasného varovania a včasnej reakcie pre prevenciu a kontrolu prenosných ochorení.

Národná legislatíva

Prevencia a kontrola prenosných ochorení je v SR legislatívne upravená vyhláškou Ministerstva zdravotníctva SR č. 585/2008 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o prevencii a kontrole prenosných ochorení a vyhláškou Ministerstva zdravotníctva SR č. 573/2007 Z. z. o hygienických požiadavkách na prevádzku zdravotníckych zariadení.

Prevencia a kontrola prenosných ochorení s možným očkovaním je upravená

dokumentom MZ SR Imunizačný program SR. Odborné usmernenia MZ SR vydalo na vykonávanie a kontrolu očkovania a na postup pri monitorovaní epidemiologickej situácie a pri vzniku mimoriadnej epidemiologickej situácie. Úrad verejného zdravotníctva SR vydal dňa 12. 5. 2004 odborné usmernenie, ktorým sa ustanovujú prenosné ochorenia, ktoré majú byť zahrnuté do siete pre bdelosť a kontrolu prenosných ochorení Európskeho spoločenstva. Postupy pre výmenu informácií, konzultácie a spoluprácu na základe včasného varovania sú rozdelené do troch aktivačných úrovní:

- monitorovanie epidemiologickej situácie,
- podozrenie na výskyt mimoriadnej epidemiologickej situácie,
- potvrdený výskyt mimoriadnej epidemiologickej situácie.

Pri jednotlivých aktivačných úrovniach sú určené aktivity, ktoré majú zabezpečiť úrady verejného zdravotníctva a zdravotnícke zariadenia pri monitorovaní epidemiologickej situácie. Za mimoriadnu epidemiologickú situáciu sa považuje výskyt prenosných ochorení nad očakávanú úroveň v danom čase a mieste, výskyt karanténnych ochorení (cholera, mor, žltá zimnica), vznik rýchlo sa šíriacich

a život ohrožujúcich prenosných ochorení (hemoragické horúčky), hromadný výskyt prenosných ochorení a zámerné použitie biologických zbraní, ktorých účinnou zložkou sú biologické agens a toxíny.

Epidemiologická surveillanca (epidemiologická bdelosť) prenosných ochorení bola na Slovensku zavedená postupne od 60. rokov 20. storočia a povinnosť ich kontroly s následnými protiepidemickými opatreniami mala podporu v príslušných legislatívnych predpisoch. Izoláciou Slovenska od krajín západnej Európy sa zavedená epidemiologická bdelosť neminila, i keď je zrejme, že kontrola mohla byť v niektorých smeroch vykonávaná efektívnejšie. V dôsledku transformačných zmien v spoločnosti a nárastu ochorení sa javí potreba prehodnotenia zavedenej prevencie a kontroly prenosných ochorení na Slovensku. Je to najmä z hľadiska medzinárodnej spolupráce a včasnej signalizácie výskytu najmä závažných a neobvyklých, ale aj hromadne sa vyskytujúcich prenosných ochorení. Epidemiologická surveillanca musí byť však naďalej založená na národných prioritách a na zbere minimálneho množstva vysokoefektívnych údajov. Rozhodnutia Európskej rady a Európskej komisie k sieťam pre prevenciu a kontrolu prenosných ochorení boli

implementované do ustanovení zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov a nadväzujúcej vyhlášky č. 585/2008 Z. z.

Prevenciu a kontrolu prenosných ochorení v súčasnosti zabezpečujú odbory a oddelenia epidemiológie (v počte 37) ako organizačná zložka úradov verejného zdravotníctva (ÚVZ). Pôsobnosť v týchto oblastiach konkretizuje zákon č. 355/2007 Z. z. v ustanovení § 6 ods. 3 písm. b) a e):

- Regionálny úrad verejného zdravotníctva
- riadi, usmerňuje a kontroluje epidemiologickú bdelosť prenosných ochorení a plnenie imunizačného programu,
  - nariaduje opatrenia na predchádzanie ochoreniam podľa § 12 a opatrenia pri mimoriadnych udalostiach podľa § 48 ods. 3.

V rámci organizovania a plánovania protibiologických opatrení na ochranu obyvateľstva sú RÚVZ odbornými garantami plánov ochrany obyvateľstva územných obvodov pred účinkami biologických prostriedkov a ich špecialisti zasahujú vlastnými silami a prostriedkami pri biologickom ohrození v súčinnosti so záchrannými zložkami integrovaného záchranného systému.

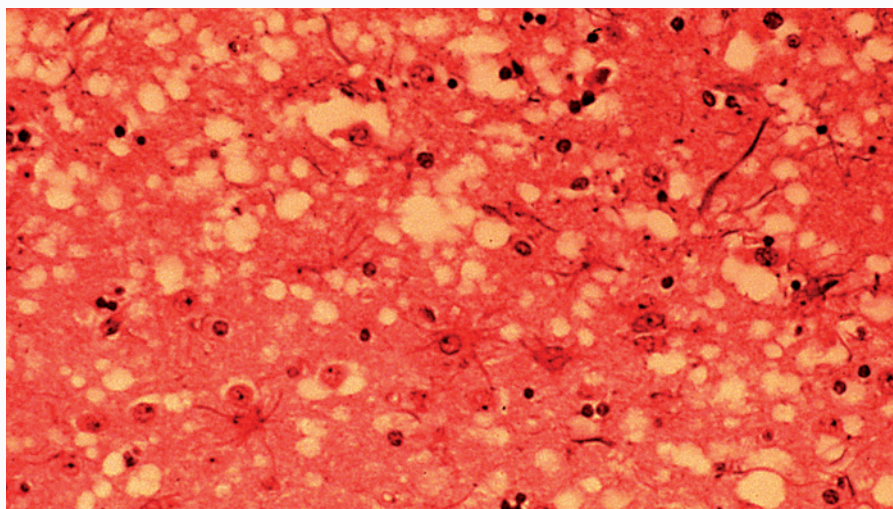
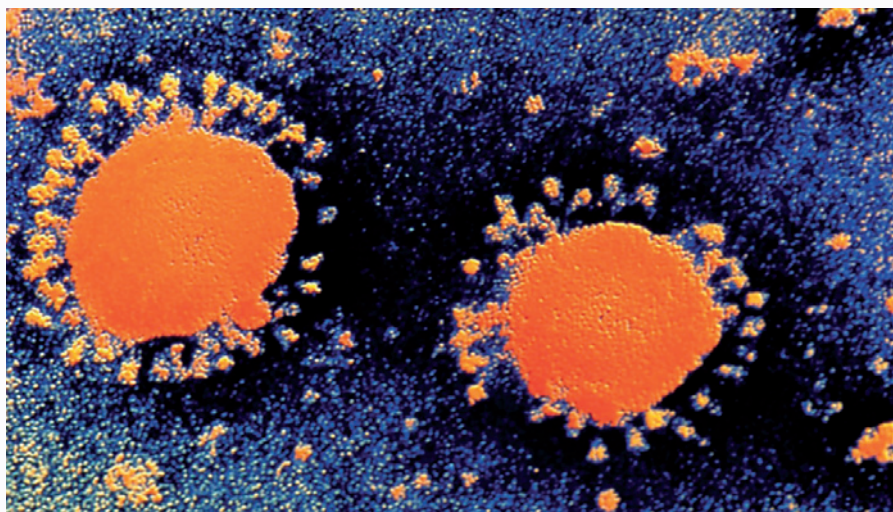
Významne sa podieľajú na plnení úloh protibiologickej ochrany obyvateľstva v komplexnom dokumente Základný systém biologickej ochrany obyvateľstva v SR, prijatom uznesením vlády SR č. 1021 dňa 24. októbra 2001 po napadnutí Dvojičiek v USA. Významnú odbornú úlohu zohrávajú národné referenčné centrá pre vybrané prenosné ochorenia. Zosúladením našich právnych noriem s legislatívou EÚ sa SR začlenila do siete EÚ pre prenosné ochorenia, čo jej umožňuje s krajinami EÚ operatívne reagovať na prípadné ohrozenie vrátane bioterorizmu. Pre efektívnosť prevencie a kontroly prenosných ochorení je významnou úlohou lekárov prvého kontaktu, ale aj iných zdravotníckych pracovníkov, ktorí bezodkladne takéto ochorenia hlásia v súlade s legislatívou EÚ. Veľký význam z pohľadu včasnosti zavedenia protiepidemických opatrení má dôsledné dodržiavanie nahlasovacej povinnosti riaditeľmi škôl a školských zariadení v čase epidemického výskytu chrípky (jar a jeseň) podľa ustanovenia čl. 5 Metodického usmernenia MŠ SR č. 15/2005-R z 31. 10. 2005.

Vypracoval: **Ing. Kamil Schön**
Pezinok

Ilustračné foto: **internet**

Použité pramene:

www.who.int, www.health.gov.sk,
www.ecdc.europa.eu – Key publications
2008 – 2010, www.cdc.gov.sk,
www.fmed.uniba.sk, www.uvzsr.sk,
www.primar.sk, www.zdravie.sk,
www.cudzieslova.sk, www.meduca.sk

Možnosti spolupráce Ozbrojených síl Slovenskej republiky s obvodnými úradmi

V Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2010 – 2014 sa hovorí, že bezpečnosť Slovenskej republiky je neoddeliteľne spätá s bezpečnosťou euroatlantického priestoru. Systém kolektívnej obrany NATO a Spoločná bezpečnostná a obranná politika Európskej únie poskytujú Slovenskej republike rozhodujúce bezpečnostné záruky. Spoločne s ostatnými medzinárodnými organizáciami, ktorých je Slovenská republika členom, predstavujú primárne nástroje na obhajobu a presadzovanie bezpečnostných záujmov Slovenskej republiky. Z tohto dôvodu bude vláda SR prispievať k zvyšovaniu ich akcieschopnosti a kredibility.

Vláda SR vyhlásila, že bude uskutočňovať bezpečnostnú a obrannú politiku tak, aby bola Slovenská republika schopná včas a primerane reagovať na situácie ohrozujúce bezpečnosť občanov, štátu a spojencov. Bude aktívne prispievať k zaručovaniu bezpečnosti a ochrane hodnôt, ktoré má spoločne so svojimi spojencami a partnermi.

Ďalej vláda SR vyhlásila, že zaručí adekvátnu pripravenosť ozbrojených síl rýchlo a účinne podporovať zložky integrovaného záchranného systému pri prevencii a riešení následkov živelných pohrôm, katastrof, priemyselných, dopravných alebo iných prevádzkových havárií, ktoré ohrozujú životy, zdravie a bezpečnosť občanov a spôsobujú veľké materiálne škody.

Na plnenie úloh z Programového vyhlásenia vlády SR sa zvolil postup, ktorý zaručí kvalitu a efektívnosť pri poskytovaní pomoci ozbrojenými silami.

Od roku 2010 sa na riešenie krízových situácií na území Slovenska udržiavajú jednotky, vrátane logistickej podpory na okamžité použitie, vytvárajú sa podmienky pre efektívne a komplementárne využitie možností medzinárodného ženíjného praporu projektu TISA a spôsobilostí ozbrojených síl s dôrazom na letecký pátrací a záchranný systém (LPZS), radiačnú, chemickú a biologickú ochranu (RCHBO), sily špeciálneho určenia a špecialistov na likvidáciu výbušnín a munície (EOD) na podporu integrovaného záchranného

systému (IZS). Príprava vojakov v tejto oblasti je zameraná na riešenie úloh pri najpravdepodobnejších krízových situáciách.

Navrhnuté sú možnosti efektívnejšieho prínosu vyčleňovaných síl a prostriedkov ozbrojených síl a vojenskej polície jednotlivými stupňami velenia na riešenie krízových situácií na území SR, ktoré vo veľkom rozsahu ohrozujú životy, zdravie a bezpečnosť občanov a spôsobujú veľké materiálne škody.

Nariadenie ministra obrany SR

Ozbrojené sily sa v poslednom období čoraz viac zapájajú do procesu riešenia krízových situácií nevojenského charakteru a významným spôsobom sa podieľajú na odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí.

Tieto úlohy vykonávajú na základe ustanovení zákona č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon č. 321/2002)

§ 4 ods. 6 splnomocňuje ministra obrany SR určiť rozsah pôsobnosti veliteľa rozhodnúť o okamžitom použití ozbrojených síl na základe žiadosti štátnych orgánov, obcí alebo vyšších územných celkov.

Za tým účelom bolo vydané Nariadenie ministra obrany SR č. 38/2009 o určení rozsahu pôsobnosti veliteľa pri rozhodovaní o okamžitom použití ozbrojených síl a o nevyhnutnej logistickej podpore potrebnej na riešenie mimoriadnej udalosti (ďalej len nariadenie ministra obrany č. 38/2009).

Nariadenie ministra obrany č. 38/2009 je koncipované tak, aby bol umožnený a zachovaný systém riešenia krízovej situácie z úrovne veliteľa útvaru, veliteľa brigády a veliteľa síl, ktorému dáva možnosť rozhodnúť o okamžitom použití vojakov a logistickej podpory, kým postačia za týmto účelom jemu zverené sily a prostriedky.

V prípade, ak veliteľ útvaru nedisponuje požadovaným počtom vojakov, resp. nie je schopný požadovaný počet vyčleniť, neporuší tým ustanovenia zákona č. 321/2002 ani nariadenia ministra obrany č. 38/2009. V tom prípade sa požiadavka prostredníctvom tohto veli-

teľa presúva na jeho najbližšieho nariadeného veliteľa (napr. veliteľa brigády), ktorý rovnako v rámci svojej pôsobnosti z útvarov, ktoré sú v jeho pôsobnosti, môže vyčleniť požadovaný počet vojakov a logistickej podpory.

Ak rozsah pôsobnosti veliteľa útvaru postačuje na riešenie mimoriadnej udalosti, veliteľ útvaru vykonáva činnosť samostatne, operatívne, bez zbytočných oneskorení a bez zbytočných zásahov nadriadených.

O určení vojakov a logistickej podpory nad rozsah právomocí veliteľa útvaru môže rozhodnúť nadriadený veliteľ, alebo minister obrany Slovenskej republiky na základe požiadavky.

Vyžiadanie pomoci

Po vzniku mimoriadnej udalosti je pomoc ozbrojenými silami poskytovaná na základe požiadavky štátneho orgánu, napr. obvodného úradu. Takáto požiadavka sa spravidla predkladá na rokovaní krízového štábu alebo bezpečnostnej rady, v prípade, že sú všetky dostupné sily a prostriedky základných záchranných zložiek integrovaného záchranného systému vyčerpané alebo nepostačujúce. Po takomto zhodnotení situácie je písomne požiadany príslušný veliteľ útvaru na príslušnom území o poskytnutie vojakov a nevyhnutnej logistickej podpory potrebnej na riešenie mimoriadnej udalosti.

Poskytnutie pomoci

Základným princípom je, že ozbrojené sily (ako ostatná záchranná zložka podľa zákona č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov) by mali byť použité až potom, keď sú možnosti základných záchranných zložiek vyčerpané, resp. nepostačujú na riešenie krízovej situácie.

Na mieste zásahu poskytnuté sily a prostriedky ozbrojených síl prechádzajú pod velenie veliteľa zásahu, ktorý je spravidla podľa zákona č. 129/2002 Z. z. z Hasičského a záchranného zboru. Veliteľ zásahu riadi a koordinuje činnosť všetkých záchranných zložiek a po vydaní

pokynov na zásah už nezasahuje do odborných činností ozbrojených síl.

Ozbrojené sily ukončia svoju činnosť na mieste zásahu podľa rozhodnutia veliteľa zásahu.

Nedostatky, ktoré sa vyskytovali pri riešení mimoriadnych udalostí

Z dôvodu, že zákon splnomocňuje ministra obrany SR vydať predpis len v stanovenom rozsahu, vznikli problémy s interpretáciou niektorých pojmov a činností súvisiacich s plnením nariadenia ministra obrany č. 38/2009.

Okamžitým použitím vojakov Ozbrojených síl Slovenskej republiky a nevyhnutnej logistickej podpory potrebnej na riešenie mimoriadnej udalosti sa rozumie ich použitie po dosiahnutí stavu pripravenosti plniť úlohy vojakmi, ktorým bola nariadená služobná pohotovosť, t. j. po ich predchádzajúcom uvedení do pohotovosti, časová norma dostavenia sa na pracovisko je 60 minút v služobnom čase a 180 minút v mimoslužobnom čase.

Uvedenie vojakov do pohotovosti sa vykonáva až po vzniku mimoriadnej udalosti, kedy je predpoklad, že veliteľ bude požiadaný o pomoc, napr. nepriaznivý vývoj počasia, a ak už bol nasadený Hasičský a záchranný zbor, nie je potrebné udržiavať vojakov a logisticú podporu, uvedenú v nariadení ministra obrany č. 38/2009 v pohotovosti nepretržite.

Jedným zo základných nedostatkov, ktoré sa vyskytovali zo strany obvodných úradov a obcí bola skutočnosť, že niekedy sa požiadavka zo strany starostov zasiela priamo na generálny štáb, prípadne na ministerstvo obrany. Tým dochádzalo k tomu, že sa predlžoval čas poskytnutia ozbrojených síl. Dôvod bol ten, že rozhodovalo sa na generálnom štábe a kým sa požiadavka dostala vo forme rozkazu k veliteľovi príslušného útvaru služobným postupom, prešiel dlhší čas, ako keby starosta obce požiadal veliteľa útvaru cestou príslušného obvodného úradu, alebo v krajnom prípade priamo.

Ďalším problémom bolo, že vyhlásená mimoriadna situácia bola v mnohých prípadoch riadená krízovým štáбом obce chaoticky, nerešpektovali sa stanovené zásady a postupy záchranných prác a príslušníci ozbrojených síl vyžiadaní na pomoc neboli riadení veliteľom zásahu ani žiadnym odborným orgánom zodpovedným za riešenie situácie. Potom dochádzalo k tomu, že vojaci boli doslova zneužívaní aj na také práce, ktoré nesúvisia s podstatou ich pomoci pri záchrane ľudských životov a majetkov, napr. upratovanie ulíc po povodniach, sťahovanie nábytkov z vyplavených domov a zariadení, ap. Možno

potom laicky predpokladať, že dôvod na takéto práce bol ten, že pre obce je takáto pomoc výhodná, najmä ekonomicky, lebo pokiaľ by na túto prácu boli najaté civilné organizácie a firmy, tým by starosta musel výdavky na odstraňovanie následkov mimoriadnej udalosti priamo hradiť z rozpočtu obce.

Chyba sa stávala aj v tom, že veliteľ zásahu, pokiaľ bol vymenovaný na velenie zásahu, nevelil všetkým záchranným zložkám, čím dochádzalo k tomu, že vojaci na mieste zásahu ostávali dlhšie než základné záchranné zložky, potom akoby spadali pod riadenie starostu obce, čím sa porušovali ustanovenia uvedených zákonov.

Spôsob odstránenia vyskytujúcich sa nedostatkov

Na základe týchto poznatkov z minuloročných záplav a vzhľadom k tomu, že v podmienkach obvodných úradov nebol všeobecne známy stanovený postup pri vyžadovaní síl a prostriedkov útvarov ozbrojených síl pri odstraňovaní následkov výnimočného stavu alebo núdzového stavu a na riešenie mimoriadnych udalostí, ministerstvo vnútra SR vykonalo koncom roka 2010 odbornú prípravu so zamestnancami obvodných úradov, krajských riaditeľstiev policajného zboru a Hasičského záchranného zboru. Na nich boli rozobrané základné nedostatky pri riešení mimoriadnych udalostí.

Výsledkom bolo vydanie Usmernenia pre obvodné úrady na vyžadovanie síl a prostriedkov útvarov ozbrojených síl obvodným úradom pri odstraňovaní následkov výnimočného stavu alebo núdzového stavu alebo riešenia mimoriadnych udalostí.

V súlade s § 8 ods. 1 písm. b) zákona

č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov a v zmysle tohto Usmernenia boli obvodné úrady vo všetkých územných obvodech usmernené o spôsobe vyžadovania síl a prostriedkov útvarov ozbrojených síl pri riešení mimoriadnej udalosti.

Rovnako bolo odporúčané v rámci koordinácie činnosti obcí pri príprave na krízovú situáciu, príprave starostov obcí, resp. odbornej príprave krízových štábov obcí v zmysle § 8 ods. 1 a § 9 ods. 1 zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov, zoznámiť starostov obcí s možnosťou vyžadovania vojakov ozbrojených síl a nevyhnutnej logistickej podpory, ktorá je potrebná na riešenie mimoriadnej udalosti v ich územnom obvode od veliteľov útvarov ozbrojených síl.

Ing. Milan Kováč

vedúci OKrM MO SR

Ing. Mária Machynová

hlavný radca OKrM MO SR

Ilustračné foto: **internet**

Literatúra

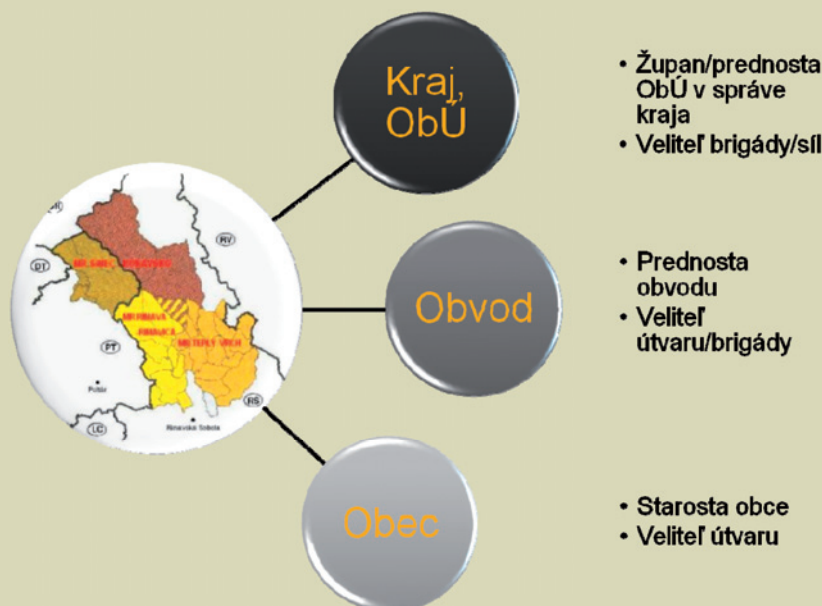
Nariadenie ministra obrany SR č. 38/2009 o určení rozsahu pôsobnosti veliteľa pri rozhodovaní o okamžitom použití vojakov ozbrojených síl a o nevyhnutnej logistickej podpore potrebnej na riešenie mimoriadnej udalosti.

Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie rokov 2010 – 2014.

Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 321/2002 z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

Partnerské úrovne pri riešení mimoriadnych udalostí

Médiá a mimoriadne udalosti

V krajinách s relatívne fungujúcou demokraciou zohrávajú médiá špecifickú úlohu. Pokiaľ všetko funguje ako má, sú jedným z pilierov spoločnosti a prostriedkom kontroly verejnosti nad politikmi a štátom, či samosprávou. Okrem ich nepopierateľne pozitívneho vplyvu sa však často dostávajú do situácií, v ktorých je ich pôsobenie vnímané rozporuplne, alebo vyslovene negatívne. Otázka je, nakoľko je to voči médiám spravodlivé a či náhodou nejde len o zaužívané klíše, ktoré pri bližšom skúmaní neobstojí. Mimoriadne udalosti sú jedným z takýchto momentov. Stretávame sa s pracovníkmi médií často a prakticky vždy je príležitosťou na stretnutie nešťastie. Ako to teda vidím ja a moji kolegovia?

Ten zvláštny úkaz pozná snáď každý, kto sa čo i len okrajovo pohybuje v priestore riešenia následkov katastrof a mimoriadnych udalostí – ľudia sa dívajú. Bez ohľadu na vek, pohlavie, vzdelanie. Bez ohľadu na mieru ich zaujatia všednými úkonmi spozornej, kedykoľvek sa v ich blízkosti objaví niečo zvláštne. Ide o reflex, ktorý je súčasťou výbavy na prežitie. Ľudská psychika je pripravená rozlišovať udalosti a miesta a tým, ktoré sa vymykajú všednosti venuje zvýšenú pozornosť. To je dôležité si uvedomiť skôr, ako niekoho nazveme hyenou v ľudskej koži len preto, že nedokáže odtrhnúť zrak od končatiny odtrhutej pri vážnej nehode a ležiacej na asfalte. Rovnako magicky na ľudí pôsobia nezakryté telá mŕtvych. Ani tie zakryté však neuniknú pozornosti náhodných okoloidúcich. Havarované autá, zrútené budovy, rieky vybesnené z koryt, krv, to všetko sú atraktanty, voči ktorým je imúnny iba málokto. Často sa stretávam s hnevom záchranárov, ktorým prizerajúci sa komplikujú prácu a zavadzajú. Iste, objektívne sú prekážkou efektívnej likvidácie nehody, ale znamená to skutočne, že je to choré? Lebo práve tento názor počúvam veľmi často. Veľmi často záchranári čumilov označujú takýmto slovom, veľmi často ich považujú za zrátaných. Je to však skutočne tak?

Domnievam sa, že nie. Hyenou a ani chorým človekom vás neurobí reflex nútiaci dívať sa. Hyenou sa stanete až vtedy, keď tento pocit nedokázate ovládnuť. Keď pre adrenalín v krvi zabudnete, že nešťastie je nešťastím. Keď pre vlastné uspokojenie z divania sa prestanete rozlišovať dobré a zlé. Keď sa v snahe zarobiť peniaze snažíte predať bulváru fotografie mladého muža umierajúceho v aute roztrhanom na dve časti. Fotografie, ktoré ste zhotovili v momente, keď bolo vašou povinnosťou niečo celkom iné – pokúsiť sa zachrániť ľudský život. Som presvedčený, že takéto správanie sa týka iba malej časti účastníkov, či svedkov podobných udalostí. Takmer všetci sa však v takých chvíľach nevedomky dotýkajú predstavy o vlastnej smrteľnosti. Prichádzajú predstavy, že sa aj im mohlo stať čosi podobné. Uvažujú nad tým, že včera tým miestom prechádzali svojim autom a že ten kamión tam mohol rovnako stretnúť ich a že keď sa to nestalo dnes, môže sa im to stať zajtra,

alebo v sobotu. Často ich desí predstava, že sa niečo podobné stane ich blízkym. Ide o prejav vyrovnávania sa s ohrozením a smrteľnosťou.

A presne túto potrebu naplňajú médiá. Teda, nie médiá vyvolávajú potrebu dívať sa, ale tá potreba vyvoláva vydávanie novín, vysielanie televízií, je jedným z hlavných motorov filmového priemyslu. Aj tie najbulvárnejšie noviny by do pár dní zanikli, keby ich nikto nečítal. Ak by sa nikto nedíval na televíziu vysielajúcu odporné zábery z nehôd, zanikla by tiež. Ibaže nezaniká a médiá ostávajú rozho-

dujúcim nástrojom komunikácie, či sa to niektorým z nás páči, alebo nie. Jediné, čo možno v dlhodobom horizonte ovplyvniť, je obsah a forma toho, čo médiá prinášajú. Ide o výsostne etický problém a každé médium hľadá svoj vlastný spôsob. Svedkami toho ste často vtedy, keď na jednej stanici vidíte telo prekryté štvorcovým rastrom a na inej stanici žiadneho rastra niet. Prístup, ktorý daná redakcia zvolí potom, delí mediálny priestor na bulvár, takzvané seriózne, či mienkotvorné médiá, pričom sa tie pojmy často prelínajú a kryjú.

Až príliš často sa objavujú očakávania, v ktorých sú na médiá kladené neprimerané požiadavky. Mnohí hovoria o tom, že by médiá mali vychovávať. Zabúdajú pritom na fakt, že vychovávať má rodina, prípadne škola, či vlastná sociálna sieť. Kto čaká, že médiá splnia výchovnú funkciu, zákonite sa sklame. V skutočnosti sú iba zrkadlom (niekedy síce poriadne kri-

vým) reality, ktorá nás obklopuje. Ukazujú, alebo skôr by mali ukazovať svet taký, aký je. Ak sú v tom svete nešťastia, nuž ukazujú aj tie.

Už aj z vyššie uvedených dôvodov je predpoklad, že sa médiá logicky vyskytnú na miestach, kde došlo k nešťastiu, či katastrofe. Niekedy uškodia, niekedy iba prinesú informáciu o tom, čo sa stalo, inokedy pomôžu. Závisí to od rôznych faktorov. A záchranne zložky si, žiaľ, často neuvedomujú, že k mediálnym chybám a skresleniam niekedy prispievajú aj samé, hoci nechtiac. Keď sa na mieste udalosti vyskytuje hasič, je vnímaný ako pozitívny a nepostrádateľný prvok. To isté platí o policajtoch, zdravotníkoch, pracovníkoch civilnej ochrany a iných osobách podieľajúcich sa na likvidácii následkov. V okamihu príchodu pracovníkov médií sa však verejná mienka osôb nachádzajúcich sa na mieste zvyčajne obracia proti nim. Padajú jedovaté poznámky, objavuje sa pohrdanie, niekedy agresivita, či spochybňovanie. Stáva sa to často. Novinár si musí svoje miesto asertívne vybojovať a informácie získava často nekvalitné, či neúplné. Pracovníci médií nie sú stroje, nie sú imúnni a tak, ako by ktokoľvek z nás zle znášal urážky, rovnako oni ťažko nesú označenie hyena. Nevraviac o tom, že si často vypočujú aj nepublikovateľné označenia. Tlak z redakcie, ktorá sa snaží získať čo najatraktívnejší materiál, niekedy spôsobí, že obraz udalosti v médiách sa mierne, inokedy zásadne líši od reality, alebo od toho, čo si jej účastníci pamätajú. Ak sa redaktor, ktorý spáchal nekvalitnú reportáž neskôr objaví na inom mieste, vyslúži si od zasahujúcich posmech a pohrdanie. Kruh sa uzatvára, ako asi môže dopadnúť jeho ďalšia reportáž?

Táto situácia nemá systémové riešenie a je zjavné, že podobné pnutia a nedorozumenia sú logickou a neodstrániteľnou súčasťou podobných situácií. Čo sa však ovplyvniť a zmeniť dá, je miera týchto skreslení. Dajú a majú sa ovplyvniť postoje a vzťahy medzi zasahujúcimi zložkami a médiami v pozitívnom zmysle tak, aby sa eliminovali ich negatívne dôsledky. Vzdelávanie a tréning zasahujúcich pracovníkov by ich mali, okrem iného, naučiť aj účinným technikám komunikácie s médiami. Nie všetky problémy vyrieši hovorca. Ten často nie je a nemá ako

byť včas na mieste udalosti. Novinári sa takmer nikdy neuspokoja len s oficiálnou tlačovou správou. Neznamená to, že by všetci zasahujúci mali mať právo komunikovať oficiálne s médiami. Pre začiatok by stačilo, keby prestali novinárov volať idiotmi a začali sa k nim správať s úctou a rešpektom.

Uvediem konkrétny príklad, kedy korektná spolupráca medzi zasahujúcimi zložkami, Modrým anjelom a médiami priniesla zdravé ovocie. Pred časom havaroval na diaľnici v blízkosti Štajerského Hradca v Rakúsku český autobus so stredoškólakmi zo Slovenska. Doobeda Rakúska tlačová agentúra vydala krátku správu, ktorú následne prevzali slovenské médiá. Správa bola strohá a neobsahovala dostatok informácií. V tejto súvislosti si treba uvedomiť, že v autobuse sa viezlo viac ako 40 osôb, ktoré mali viac než 300 priamych rodinných príslušníkov. K tomu blízkych, priateľov a ďalšie stovky známych. Väčšina mobilov po nehode prestala fungovať. Tým zopár funkčným došiel po krátkom čase telefonovania v roamingu kredit. Všetci ostali v jednej chvíli odkázaní na sporé a nepresné informácie. Prevažná väčšina z nich tiež neovládala nemecký jazyk a ak aj áno, nevedela, kde a ako hľadať. Trvalo niekoľko hodín, kým na miesto, kde čakali ľahko zranené a nezranené osoby na náhradný autobus, dorazili zástupcovia najvýznamnejších redakcií a začali zabezpečovať informácie. Rakúsko, zvyknuté na štandardné postupy skoro vo všetkom, však na slovenský spôsob práce stavané nie je a na mieste dochádzalo opakovane k nedorozumeniam. Pracovníci Štajerského krízového intervenčného tímu boli konsternovaní z toho, že naši novinári bez problémov vstupovali na pozemok budovy správy diaľnic a prechádzali sa v miestnosti, v ktorej bola ako dôkaz uskladnená batožina

a ostatné veci z autobusu. Pokúšali sa ich opakovane slušne požiadať, aby odišli. Novinári nerozumeli nemecky a tí, čo rozumeli, sa radšej tvárili, že nerozumejú. Situáciu vyriešil až zvýšený tón v slovenčine a pokyn na zatvorenie vstupnej brány s dôrazným upozornením, že privoláme na miesto políciu, pokiaľ nebudú rešpektovať želanie majiteľa pozemku. Taktiež sme po príchode náhradného autobusu nechali pristaviť dodávku, ktorá mala zabrániť fotografom a kameramanom nasnímať tváre vydesených detí. Tie mali nastúpiť do vozidla rovnakej farby a značky, akej bolo to, v ktorom havarovali. Novinári boli podráždení a začali nás verbálne napádať a obviňovať zo zatajovania informácií. To je tá horšia časť príbehu. Na Slovensku to práve tým často aj končí.

Už od začiatku zásahu sme si nástojčivo uvedomovali priepasť medzi našimi kapacitnými možnosťami a reálnymi potrebami terénu. Mali sme, ako prví, k dispozícii relevantné informácie od zasahujúcich zložiek – pracovali sme v mene Ministerstva zdravotníctva SR – ale chýbali nám vlastné možnosti na komunikáciu s jednotlivcami. Medzitým desiatky volajúcich zahlcovali linky rôznych štajerských nemocníc v zúfalej snahe dopátrať sa informácií o svojich blízkych. Žiadne však nedostali, pretože rakúski lekári absolútne rešpektujú pravidlá a bez overenia telefonicky neposkytujú informácie o pacientoch. Získali sme od vedenia nemocnice kľúčovú informáciu, že žiadne zo zranených detí nie je v ohrození života. Na mieste sme zorganizovali improvizovanú tlačovú konferenciu a zabezpečili tlmočenie vyjadrení šéfa krízového tímu do slovenčiny. V priebehu niekoľkých minút sa správa o tom, že všetky deti žijú a že je im poskytovaná špičková starostlivosť, ocitla na najväčších webových portáloch a v spravodajstve televízií. V priebehu dňa

sme zorganizovali ešte jednu improvizovanú konferenciu a večer v univerzitnej nemocnici v Grazi oficiálnu, na ktorej slovenský minister zdravotníctva informoval o celom prípade natoľko podrobne, že bol uspokojený hlad po informáciách väčšiny ľudí, ktorí o nehode počuli a ktorých sa nejakým spôsobom týkala.

S médiami je to podobné, ako s ohňom. Ak s nimi zaobchádzate primerane a správne, môžu neuveriteľne účinne poslúžiť dobrej veci. Pokiaľ ich podceníte, vymknú sa kontrole a môžu uškodiť tak, ako sme toho niekedy svedkami. Nie vždy je však chyba iba na ich strane.

Som presvedčený, že médiá integrálne patria do systému spracovania krízových udalostí ako typický prvok a zasahujúci profesionáli by s nimi mali počítať ako s plnohodnotným partnerom. Iste, často sa dopúšťajú chýb, no neznamená to, že sa rovnakých chýb nedopúšťajú policajti, hasiči, či zdravotníci. Nikto však preto nespochybňuje opodstatnenosť ich prítomnosti na miestach udalostí. Zvlášť katastrofy veľkého rozsahu majú vplyv na veľkú časť spoločnosti, nielen na ich priamych účastníkov. Média majú možnosť pravdivým a korektným spravodajstvom upokojiť verejnosť a pomôcť k stabilizácii situácie. Pošlú ďalej to, čo od záchranárov dostanú. Ak dostanú informáciu skreslenú, či neúplnú, alebo ju dostanú neskor, v tom lepšom prípade nespĺnia svoju spravodajskú funkciu, v tom horšom si ju dotvorí, či rovno vymyslí. Konečnú podobu spravodajstva majú záchranne zložky v rukách viac, než sú si niekedy ochotné pripustiť. Chce to len relatívne málo – zmenu postoja a ochotu spolupracovať aj s partnerom, na ktorého sa doteraz dívali cez prsty.

Radovan Bránik

výkonný riaditeľ Modrého anjela

Foto: archív autora

Vedľajšie dôsledky povodní – zosuvy pôdy

Zosuvy pôdy nie sú záležitosťou len posledných dvoch či troch rokov. To, čo sa dialo so svahmi v Košiciach a okolí po minuloročných výdatných dažďoch, keď padali domy, boli zasypané cesty a železničné trate, sme mohli pozorovať v menšom rozsahu aj v minulosti. Konkrétne v Košiciach a ich okolí to súviselo so zosuvným pásmom, ktoré sa ťahá od Nižnej Hutky cez Nižnú Myšľu, Krásnu nad Hornádom, Vyšné Opátske až po Ťahanovce. Svah, ktorý sa ťahne po ľavom brehu Hornádu v časti od Krásnej nad Hornádom po Vyšné Opátske, má názov Mazlov. Už samotný názov prezrádza, že nie je stabilný. Tvoria ho totiž vrstvy hliny a ílu a jeho podmáčanie sa prejavuje väčšími či menšími zosuvmi pôdy stále.

Keď sa pozrieme do minulosti, už v roku 1999 na vlastnej koži pocítili dôsledky nevyspytateľného kopca mnohí obyvatelia domov a majitelia chát. Podobne tomu bolo v roku 2004 a potom v roku 2006. Aj vtedy sa zosúval celý kopec v lokalite Nižný Heringeš-Fabulová v mestskej časti Vyšné Opátske. Ílovitá pôda sa vtedy dala do pohybu a haldy hliny zasypali prístupovú cestu, ktorú asi na 50 metroch aj zlikvidovali. Dovtedy to bola bezproblémová oblasť. V tom čase však boli ohrozené dva rodinné domy a 15 až 20 chát. Uvedenú mimoriadnu udalosť riešili orgány krízového riadenia. Na jej zvládnutie bola vyhlásená mimoriadna situácia a prijaté opatrenia na to, aby sa kopec stabilizoval. Začali sa robiť výkopové práce, odčerpávať voda zo studní, aby sa znížila hladina spodných vôd a svah sa odvodnil. Celkové náklady na tieto práce v rokoch 2007 až 2008 v danej lokalite predstavovali cca 1 milión Sk (v roku 2007 – 323 700 Sk a v roku 2008 – 753 741 Sk). Neskôr boli prijaté opatrenia, z ktorých vyplývalo, že v prípade silných a dlhotrvajúcich zrážok bude zvýšený monitoring týchto kritických miest. Vzhľadom na predpokladané veľmi vysoké investície sa so stabilizáciou celého územia pod Mazlovom v najbližšej budúcnosti nepočítalo. Na sídlisku Furča riešili situáciu horizontálnymi vrtmi na odvodnenie terénu. No aj po týchto opatreniach dochádza k menším, či väčším zosuvom aj v súčasnosti.

Všetky tieto spomínané lokality boli už skôr podchytené v celoslovenskom atlase

zosuvov. Nebezpečných území z pohľadu havarijných zosuvov v Košiciach, aj ich blízkom okolí, je veľa. Minulý rok to bola Nižná Myšľa, Krásna nad Hornádom, Vyšné Opátske, či Slivník pod Furčou. Zopakuje sa rok 2010 ešte niekedy v týchto lokalitách, alebo to bude niekde inde? Poučime sa z histórie? Ak chce niekto v spomínaných rizikových miestach stavať, mal by si zabezpečiť geologický prieskum podložia, alebo brať do úvahy výsledky inžiniersko-geologického prieskumu v súvislosti so zosuvmi pôdy po povodniach.

Tak by mal istotu, že nestavia na svahu, ktorý neustále pracuje a pri každom premočení sa zosúva a ohrozuje stavby i životy ľudí. Myslíme si tiež, že povinnosťou samospráv by malo byť, aby poznatky z uvedeného atlasu, výstupy z inžiniersko-geologického prieskumu v súvislosti so zosuvmi pôdy po povodniach ako aj vlastné skúsenosti z povodní a zosuvov z posledných rokov premietli do územných plánov.

To sa v budúcnosti prejaví tým, že sa predídne neefektívnemu vynakladaniu finančných prostriedkov štátu na záchranné práce alebo zdrojov z Environmentálneho fondu v zmysle zákona č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, respektíve, na základe rozhodnutia ministra pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR v rámci možnosti rozpočtu kapitoly Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR, prípadne iných zdrojov na sanáciu

geologického prostredia po prípadných havarijných zosuvoch.

Zosuvy pôdy v obvode Košice – okolie

Aj keď zosuvy pôdy sprevádzali povodne aj v uplynulých rokoch, v obvode Košice-okolie to boli zosuvy menšieho rozsahu. Vznikali a doznievali mimo obývaných oblastí. Po rozsiahlej a intenzívnej zrážkovej činnosti, ktorá vyvrcholila v mesiacoch máj a jún 2010, postihli obvod Košice-okolie záplavy a povodne v nebývalom rozsahu. Postihnutých bolo až 74 miest a obcí obvodu, čo je takmer 65 % z ich celkového počtu. Niektoré obce boli postihnuté prívalovými vodami relatívne krátku dobu, ale väčšia časť bola pod vodou aj viac dní. Celú postihnutú oblasť dlhodobo sprevádzali vysoké stavy spodných vôd a premočená pôda. Tieto skutočnosti boli jednou z príčin výrazných zosuvov pôdy, ktoré postihli teritórium obvodu Košice-okolie. V priebehu mesiacov jún až august vzniklo v obývaných častiach obvodu až 11 zosuvov pôdy, z ktorých najrozsiahlejší vznikol v obci Nižná Myšľa.

Dňa 4. júna 2010 v nočných a skorých ranných hodinách došlo ku katastrofálnemu zosuvu svahu, na ktorom je postavená veľká časť obce Nižná Myšľa. Ničivé následky zosuvu neohrozili iba majetok, ale aj zdravie a životy obyvateľov obce.

Pre ilustráciu uvediem fakty charakterizujúce situáciu:

- Hlavné rozmery zosuvnej plochy sú cca 2 500 m šírka a 250 m dĺžka.
- Bolo postihnutých celkom 52 rodinných domov, z toho 31 domov so závažnými narušeniami statiky a s vylúčením ich obnovy a obyvateľnosti.
- Boli narušené inžinierske siete v postihnutej oblasti – vodovod, kanalizácie, elektrická sieť a plynovod.
- V postihnutej oblasti boli neprejazdné miestne komunikácie.

Hoci k hlavnému zosuvu došlo 4. júna 2010, niekoľko dní až týždňov po tejto udalosti dochádzalo k menším pohybom, ktoré ovplyvňovali statiku poškodených domov, ohrozovali rodinné domy v nepostihnutej časti obce a vytvárali veľmi nepriaznivú situáciu pre realizáciu záchranných a zabezpečovacích prác v obci.

V I. etape bolo hlavné úsilie zamerané na zaistenie bezpečnosti obyvateľov obce. Jedným z prvých opatrení bolo vyvedenie obyvateľov z postihnutej oblasti. Celkom išlo o 144 obyvateľov. Časť z nich bola umiestnená v Kultúrnom dome Nižná Myšľa a časť u rodinných príslušníkov a známych. Hromadne ubytovaným boli poskytnuté ubytovacie prostriedky a všetkým bola jedenkrát denne zabezpečovaná jednoduchá strava.

Súbežne bol v celej postihnutej oblasti vyhlásený zákaz vstupu a oblasť bola označená výstražnými prvkami.

Od prvého dňa boli v oblasti prítomní geológ a statik, s ktorými starosta a vedenie obce Nižná Myšľa úzko spolupracovali pri príprave a realizácii zabezpečovacích a záchranných prác. Po prvotnom statickom prieskume poškodených domov boli vydané predbežné vyjadrenia o závažných statických poškodeniach domov a o nutnosti rodinné domy asanovať.

Po čiastočnom ustálení pohybov pôdy bolo organizované vynesenie cenností a osobných vecí obyvateľov aj za pomoci príslušníkov Ozbrojených síl SR. Celú situáciu komplikovala nedisciplinovanosť niektorých obyvateľov. Tí živelne vynášali osobné veci, nábytok ap. ešte pred statickými prehliadkami a mohli si spôsobiť pri tom zranenia.

Jednou z najdôležitejších úloh bolo zabezpečenie urýchleného začatia inžiniersko-geologického prieskumu postihnutej oblasti, ktoré by, okrem iného, určilo príčiny zosuvov a navrhlo možné sanačné opatrenia.

V tejto etape sa pristúpilo aj k asanovaniu poškodených rodinných domov a odvozu sutín, tak, aby nemohlo dôjsť k druhotným následkom na živote a zdraví obyvateľov obce nestabilnými budovami. Ďalším dôvodom bolo odlahčenie zosuvného územia od neúmerného zaťaženia a tým zníženie hrozby ďalších zosuvov.

Po asanácii poškodených domov sa pristúpilo k riešeniu dočasného núdzového

ubytovania obyvateľov obce, ktorí zostali bez strechy nad hlavou. Bolo rozhodnuté postaviť kontajnerové domy, v ktorých by mohli byť umiestnení dovtedy, kým si nevyriešia bývanie vlastnými silami a prostriedkami. K tejto alternatíve núdzového ubytovania sa pristúpilo aj z tohto dôvodu, že časť kontajnerových domov (celkom 15) darovalo obci Nižná Myšľa mesto Košice. Niekoľko ďalších kontajnerových domov bolo zabezpečených sponzorskou činnosťou právnických osôb a fyzických osôb.

Druhá etapa bola zameraná na opatrenia, ktoré by nezhoršovali zosuvnú situáciu v obci ešte pred prijatím sanačných opatrení a tiež na opatrenia smerujúce k obnoveniu značne narušeného života v obci. V rámci tejto etapy boli opravené poškodené inžinierske siete, miestne komunikácie a zariadenia obce.

Ďalej boli príkazom starostu obce určené režimy správania sa obyvateľov obce. Tieto boli dôležité najmä z toho z hľadiska, aby sa situácia v zosuvnom území alebo v potenciálnom zosuvnom území nezhoršovala. Medzi najdôležitejšie opatrenia patrili:

- Zákaz stavebných činností v celej obci.
- Sledovanie nových prasklín, alebo zmien v existujúcich prasklinách domov a budov a okamžité ohlásenie.
- Odvádzanie zvýšených hladín spodných vôd, ktoré sa vyskytovali napr. v studniach, odčerpávaním cez pevné plochy a zvody.
- Úprava terénu vlastných pozemkov tak, aby bol zabezpečený plynulý odtok povrchovej dažďovej vody a aby nedochádzalo k vsakovaniu vody napr. vo vytvorených terénnych nerovnostiach a kaskádach, alebo vo vzniknutých trhlinách v teréne.

Okrem vydania príkazu starostu obce na zabezpečenie režimov života v obci boli obyvateľia obce o situácii informovaní na dvoch verejných zhromaždeniach, viacerých účelových poradách s dotknutými osobami a cestou zastupiteľských orgánov.

Vyhlásením mimoriadnej situácie v celom územnom obvode boli zabezpečené právne podmienky na využitie všetkých mimoriadnych možností štátu pri likvidácii tejto katastrofy.

Riešenie týchto situácií, ktoré bolo navyše komplikované zaplavením viacerých domov v inej časti obce Nižná Myšľa, bolo veľmi zložitú. Unikátna situácia si vyžadovala nielen znalosť legislatívy a praxe v krízovom manažmente, ale aj hľadanie nových postupov a činností.

Realizácia zabezpečovacích prác a časti záchranných prác trvá až do dnes. Ešte stále nie je doriešené financovanie sanačných opatrení, ktoré by definitívne stabilizovali svah. Niektoré časti zosuvného územia boli v čiastočnom pohybe aj

v predjarnom období a iba vzhľadom k relatívnemu doterajšiemu suchému počasiu nedošlo k väčšiemu pohybu.

Rozvoj krízového manažmentu v podmienkach Slovenskej republiky na úseku ochrany pred povodňami a záchranných prác sa za uplynulé obdobie posunul na vyššiu kvalitatívnu úroveň hlavne v oblasti legislatívy a to prijatím zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami. V súčasnom období si prijatie uvedenej legislatívnej normy vyžaduje na jednotlivých úrovniach plnenie v nej stanovených úloh a zabezpečovanie zdrojov na ich neustálu realizáciu.

Literatúra:

1. Zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu.
2. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.
3. Zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami.
4. Zákon č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach v znení neskorších predpisov.
5. Zákon č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Ing. Rudolf Forrai

ObÚ Košice, odbor COKR

Ing. Tibor Tomašovič

ObÚ Košice-okolie, odbor COKR

Foto: **archív redakcie**

This year in the middle of April the specialized seminar under the name of Population Protection against the Effects of Inundations caused by Floods at the level of Municipalities in the Selected Partial Basins of Water Courses was held in the Training Centre of the Training and Technical Institute of Crisis Management and Civil Protection in Spišská Nová Ves. The aim of the seminar was to generalize experience of fulfilment of measures to protect against floods and duties in evaluation and management of flood risks. Several interesting presentations were heard at the seminar and some of them are published in the Views-Experience-Attitudes column. Ing. Rudolf Forrai and Ing. Tibor Tomašovič are dealing with the side effects of the floods – landslides in the town of Košice and its vicinity. The mayor of the municipality of Pečovská Nová Ves describes his experience of last year's floods in the municipality and he suggests solutions that would help in the specialized training of crisis staff members and prompt action in case of floods.

Zodpovednosť samosprávy a možnosti spolupráce so štátnou správou pri povodniach

Obec Pečovská Nová Ves sa nachádza v Sabinovskom okrese, Prešovskom kraji. Leží v doline Čergova na sútoku riek Torysa a Lutinka. Je tu spoločný matičný a stavebný úrad aj pre obce Červenica pri Sabinove, Jakubova Vola, Hanigovce, Lutina, Olejníkov a Jakovany. V celom tomto malom mikroregióne žije takmer 5 tisíc obyvateľov. Najväčšie katastrálne územie má obec Olejníkov, ktorého 90 % územia (4 000 hektárov) tvoria Čergovské lesy.

Okrem rieky Torysa nám veľké problémy robí riečka Lutinka, ktorá vyviera v Čergovských vrchoch a má dĺžku 18 kilometrov. Preteká cez obec Olejníkov, Lutina a Pečovská Nová Ves. Novodobá história povodní v našom mikroregióne sa začala 10. júna 2005. Vtedy po dlhodobých dažďoch sa z riečky Lutinka, ktorej koryto je bežne široké 2 – 5 metrov, stal neovládateľný tok. Výsledok – 60 zaplavených domov v Olejníkove, v Pečovskej Novej Vsi tri odplavené rodinné domy v rómskej osade, vrátane poškodenej infraštruktúry – vodovod, kanalizácia, elektrická sieť nízkeho napätia, most, regulácia toku. Cesta z Pečovskej Novej Vsi do Lutiny bola zničená na viacerých miestach. Z futbalového ihriska v Lutine ostala polovica, druhú si so sebou zobrala neúprosná voda. Dvadsaťštyrihodinové šichty dobrovoľných hasičov pri odčerpávaní vody z pivníc, stovky ton navozeného lomového kameňa, nasadené ťažké mechanizmy, aby voda ako-tak ostala v koryte. Dni a noci strávené monitorovaním hladiny, hlásenia, zasadnutia krízového štábu a hlavne bezmocnosť. To sú fakty, ktoré si pamätám a na ktoré sa ťažko zabúda.

Odvtedy sa povodne vracajú každý rok. Udrú nečakane, bez varovania, aj niekoľkokrát po sebe. Dokonca aj v oblastiach, kde by sme ich nečakali.

Za posledných sedem rokov sme boli rozsiahlymi povodňami postihnutí štyrikrát (2005, 2006, 2008, 2010). Zostala tu mesačná krajina, s miliónovými škodami na majetku občanov a obcí. Mnohé stavby nie sú dodnes opravené a zrekonštruované. Štát na záchranné práce vynaložil za toto obdobie v našich obciach viac ako 3 mil. eur. Neuveriteľná suma. Úplne novým a pre nás neriešiteľným problémom sa stali zosuvy pôdy. Tie nás postihli prvýkrát v minulom roku. Posudky geologických firiem pre nás nie sú veľmi optimistické. Zosúva sa nám totiž celý svah nad rómskou osadou.

Kde hľadať príčinu ničivého živla, ktorý si z roka na rok vyberá vyššiu daň? Ťažká otázka. Príčiny by som rozdelil do dvoch skupín. Prvou sú tie, ktoré spôsobil a môže ovplyvniť svojou činnosťou človek. Druhou tie, ktoré človek nespôsobil, a teda ich

nemôže ani ovplyvniť. Do prvej skupiny môžeme zaradiť všetku činnosť človeka, ktorou znižuje schopnosť pôdy, lesa zachytiť a udržať vodu tam, kde spadne. Spomeniem neúmernú ťažbu dreva, zrušenie mokradí, močiarov, spôsob orby, neustále zväčšovanie zastavanej plochy, zanedbanú starostlivosť o zväznicu v lesoch, neudržiavané toky a podobne.

Doterajšie poznatky naznačujú, že protipovodňová ochrana by mala začínať práve tu. Zadržovať vodu tam, kde spadla. Regulácia tokov a dimenzovanie koryt, napríklad na storočnú vodu, je ďalším aspektom, ktorý môže človek ovplyvniť. Je to však druhoradý element, dôsledok nedodržiavania prvého predpokladu. Čo človek ovplyvniť nemôže? Azda počasie a množstvo vody, ktoré tu spadne. Pravdou je aj to, že búrky sú z roka na rok kratšie a výdatnejšie. Minuloročné dažde nám však ukázali aj gradáciu na tokoch, kde sme si mnohí mysleli, že najhoršie je za nami a ono to len prišlo.

Občan má právo na včasné varovanie. Povinnosťou obcí je včas varovať svojich občanov. V poslednom období dostávame množstvo varovných informácií o možných výkyvoch počasí. Nadobúdam dojem, že pri tom množstve informácií sa stráca naša ostražitosť. Ja osobne by som privítal regionálnu predpoveď, nie plošné varovanie.

Zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami presne upravuje povinnosti obce pri vykonávaní opatrení na ochranu pred povodňami na jej území. Zároveň upravuje aj povinnosti iných subjektov, ktorých sa problém povodní bytostne dotýka. Pravda je však taká, že mnoho našich občanov a aj široká laická verejnosť si myslí, že zodpovednosť za povodne je

na obciach a mestách a ich starostoch a primátoroch.

A čo vodohospodári, vlastníci lesa, poľnohospodári, vlastníci a správcovia ciest? Kto ich kontroluje? Prečo sú napríklad tak vydrancované lesy, prečo je toľko holorubov? Kto povoľuje ťažbu dreva? Obec určite nie. Aké má právomoci v tejto oblasti obec? Žiadne. Kto má tú silu – moc prinútiť poľnohospodárov zmeniť techniku orby, obnoviť medze, staré cesty, meniť ročné oševné plány? Kto si myslí, že obec, je na veľkom omyle. Iba ak v rámci dobrých vzťahov.

Ako prinútiť vodohospodárov, aby toky, ktoré majú vo svojej správe, boli udržiavané, prietochné a čisté? Starostovia a primátori sú na to primáli a prikrátki.

V neposlednom rade je tu štátna správa – všeobecná a špecializovaná, ktorá je predĺženou rukou štátu. Práve od nej očakávame my, starostovia a primátori väčšiu metodickú, odbornú a materiálnu pomoc. Ponektorí štátni úradníci sú presvedčení o svojej neomylnosti, že nás, starostov a primátorov treba iba kontrolovať, pokutovať. Ja hovorím, že nám treba pomáhať. Kde sa novozvolený starosta a primátor má naučiť ako zvládať povodne? Nikde. Až prvá povodeň ho trochu vyškolí. Chýbajú nám, a nielen nám, ale aj krízovým štábom školenia, tréningy, profesionalizácia. A kto to má robiť? Moja viacnásobná skúsenosť s povodňami je taká, že o úspechu ich zvládnutia rozhoduje akčnosť, rýchlosť, okamžité rozhodovanie. To sa treba naučiť.

Riešenie by som videl v zriaďovaní mikroregionálnych stredísk povodňovej ochrany (napríklad v bývalých sídlach tzv. strediskových obcí). Tie by mohli fungovať aj pri dobrovoľných hasičských zboroch. Tieto strediská by sa postupne vybavovali nevyhnutnou drobnou technikou, ktorá je potrebná na rýchly zásah a ochranu pred povodňami. Tu by sa dobrovoľníci z krízových štábov aj školili a odborne pripravovali na prípadnú povodeň. Toto by mohlo byť pod gesciou Ministerstva vnútra SR. Chce to iba ochotu kompetentných pomôcť v boji proti prírodnému živlu.

Jaroslav Bañas

starosta obce Pečovská Nová ves

Foto: internet

Skúsenosti z plnenia opatrení na ochranu pred povodňami v meste Poprad

V príspevku chcem poukázať na problémy a nedostatky v spojení, ktoré sa počas záchranných prác vyskytli, načrtnúť i návrh riešení, ktoré skvalitnia prácu štábu a nasadených jednotiek. Detailné rozpracovanie úloh evakuácie s núdzovým ubytovaním a stravovaním v plánoch povodňových záchranných prác je zárukou bezproblémovej organizácie režimu života evakuovaného obyvateľstva.

Mesto Poprad zasiahli povodne v dvoch vlnách. Prvé vybreženie rieky Poprad nastalo v noci z 1. na 2. júna v časti Matejovce pri Poprade. Vytrvalý dážď zdvihol hladiny rieky Poprad a následne i Slavkovského potoka opäť v noci dňa 4. júna. Došlo k zaplaveniu Staničnej ulice (dvoch rodinných domov a dvoch priemyselných objektov), Matejovského námestia, Smetanovej a Hlavnej ulice. Vplyvom podmývania pravého brehu starého koryta rieky Poprad bol narušený násyp železničnej vlečky pre Tatramat, a. s., ktorý chráni domy na konci Staničnej ulice. Na základe zhodnotenia situácie vydal predseda krízového štábu príkaz na evakuáciu ohrozenej časti Staničnej ulice

tak bol odrezaný od aktuálnych informácií v časti Matejovce pri Poprade. Pre zamedzenie podobným situáciám mesto Poprad pre členov KŠ zakúpilo kvalitnejšie – vodeodolné mobilné telefóny a pre riadiaceho záchranných prác navyše ďalší odolný telefón. Riadiaci záchranných prác má tak v súčasnosti k dispozícii tri kvalitné telefóny, každý pre inú mobilnú sieť pre prípad zlyhania niektorého z operátorov, prípadne vybitia batérie. Telefóny sú medzi sebou presmerované v stave nedostupnosti účastníka. Bežne sa používa jeden telefón s tým operátorom, ktorý používa celý Mestský úrad. Telefóny ďalších operátorov sa používajú len v prípade krízových

evakuovaných. Pokladám to za potrebné zvlášť pri dlhodobejšej evakuácii. Úlohou dozorného je mať prehľad o ubytovaných (plán ubytovania), vrátane tých, ktorí boli nasadení na prípadné záchranné práce, zabezpečiť organizovanosť a režim života v mieste ubytovania. Veľkú pozornosť je potrebné venovať poriadku a čistote, obzvlášť na sociálnych zariadeniach, pri dostatočnom zabezpečení čistiacich a hygienických potrieb.

Pri zabezpečovaní núdzového stravovania, keď sa plánuje a varí na presne určený počet evakuovaných, môže nastať situácia, že určité skupiny obyvateľstva využijú danú situáciu a budú požadovať

Obr. 1: Evakuačný preukaz

raňajky	raňajky	raňajky	raňajky	raňajky	raňajky	raňajky
obed	obed	obed	obed	obed	obed	obed
večera	večera	večera	večera	večera	večera	večera
raňajky	raňajky	raňajky	raňajky	raňajky	raňajky	raňajky
obed	obed	obed	obed	obed	obed	obed
večera	večera	večera	večera	večera	večera	večera

Obr. 2: Stravné poukážky (rub evakuačného preukazu)

do ZŠ s MŠ v Matejovciach. Jednotka pre núdzové ubytovanie v spolupráci s odborom civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Poprad, ktorý zo svojich zásob dodal prikrývky, zabezpečila ubytovanie pre 172 evakuovaných. Počas evakuácie im bolo poskytnuté núdzové stravovanie jednotkou pre núdzové zásobovanie.

Spojenie a rozpracovanie evakuácie s núdzovým ubytovaním a stravovaním

Staré, dobre známe, bez spojenia nič velenia, sa potvrdilo hneď v úvode druhej vlny povodne. Riadiaci záchranných prác bol naposledy v spojení s predsedom KŠ súkromným telefónom o 02:00 hod. Vplyvom silného dažďa s vetrom, asi pol hodinu predtým, sa mu pokazil služobný telefón, vrátane SIM-karty. Krízový štáb

situácií. Tento systém uľahčí refundáciu nákladov na spojenie pri povodňových záchranných a zabezpečovacích prácach.

Nemenej dôležitou problematikou povodňových záchranných prác je evakuácia a zvlášť časť týkajúca sa núdzového ubytovania a stravovania. Na poskytnutie ubytovania a stravovania sa nám osvedčilo využitie priestorov základných škôl. Jednak z priestorových dôvodov pre ubytovanie veľkého počtu obyvateľstva a jednak z dôvodu zabezpečenia stravovania v školskej jedálni. Veľkú výhodu vidím v okamžitej príprave stravy (školské jedálne majú zásobu potravín), je nutné, mať už teraz v plánoch krízového štábu pripravený jedálny lístok na prvé dni evakuácie.

Po evakuácii ohrozeného obyvateľstva je dobré prejsť na tzv. kasárenský systém. Vytvoriť funkciu dozorného ubytovacieho miesta – z jednotky CO pre núdzové ubytovanie a pomocníkov z radov

stravu. Takejto situácii sa dá predísť vydaním evakuačného preukazu každému evakuovanému (obr. 1), kde na rubovej strane sú predtlačené stravné poukážky (obr. 2), na ktorých sa vyznačí výdaj stavy.

Kvalitný výber personálu do jednotiek civilnej ochrany, investície do ich materiálnej a technickej vybavenia sú predpokladom úspešného a kvalitného splnenia úloh pri záchranných prácach. Výhodiskom je detailné spracovanie krízových plánov, ktoré vychádza z príslušných právnych noriem. Zdôrazňujem slovo detailne, nie zbytočné vytváranie dokumentácie pre fiktívne komisie. V obci sú to stále tí istí ľudia, starosta (primátor) so zamestnancami, či poslancami. Všetky právne normy by sa mali zjednotiť a krízové situácie v obci by mali riadiť krízové štáby.

Ing. Imrich Kisel
obrana, bezpečnosť
a ochrana mesta Poprad

Vznik civilnej ochrany

Pred šesťdesiatimi rokmi bola uskutočnená v Československej republike analýza stavu ochrany obyvateľstva a národného hospodárstva na základe skúseností získaných počas II. svetovej vojny, s dôrazom na obranu pred konvenčnými zbraňami a bojovými otravnými látkami.

Dôraz bol daný na ochranu proti leteckému bombardovaniu pri masovom použití trhavých a trieštivých bômb i pri napadnutí raketami. Analýza nezvažovala použitie jadrových zbraní a biologických bojových prostriedkov, i keď boli vo výzbroji (uskutočnilo sa to o niekoľko rokov neskoršie). Analýza potvrdila potrebu budovať civilnú obranu ako jednotný, centralizovaný, organizovaný a na masovej základni obyvateľstva vytvorený systém.

Výsledkom bolo prijatie Vládneho uznesenia o civilnej obrane zo dňa 13. júla 1951. Vláda sa uzniesla na tom, že:

1. Na území republiky Československej zriaďuje sa civilná obrana, ktorej úlohou je účinná obrana obyvateľstva, miest, závodov, najmä pred vzdušnými útokmi.
2. Riadenie a organizovanie civilnej obrany prináleží ministrovi vnútra. Za splnenie úloh civilnej obrany vo svojej pôsobnosti sú zodpovední jednotliví členovia vlády.
3. Minister vnútra je zmocnený určiť podmienky a úlohy zúčastnených ministerstiev v civilnej obrane a prináleží mu kontrola, či sú tieto úlohy riadne plnené.
4. Za riadenie civilnej obrany v obciach, v okresoch a krajoch sú zodpovední predsedovia národných výborov, ktorí sa riadia smernicou ministerstva vnútra.
5. Opatrenia nutné na organizovanie civilnej obrany a na zabezpečenie jej úloh bude v prípade potreby vydávať minister vnútra, prípadne príslušný národný výbor podľa ustanovenia § 37 zákona č. 131/1936 Sb. o obrane štátu.

Prílohou vládného uznesenia bolo Nariadenie o základných úlohách a povinnostiach v civilnej obrane na území republiky Československej, ktoré v úvode konštatovalo, že systém civilnej obrany sa organizuje na celom území republiky s uvedením, že všetci občania sú povinní prispievať k riadnemu plneniu úloh v civilnej obrane.

Nariadenie stanovilo nasledujúce základné úlohy:

- vyzučiť včas obyvateľstvo miest, obcí, osád, osadenstvo priemyselných podnikov, ústavov, dopravy, vodných ciest a ostatných objektov o nebezpečenstve vzdušného útoku,
- vykonávať všetky súhrnné organizačné i technické opatrenia, zamerané

na zabezpečenie normálneho chodu priemyselných podnikov, dopravy a iných objektov a rovnako tak zaisťovať činnosť a obrannú pohotovosť miest a obcí pre prípad leteckého napadnutia,

- vykonávať všetky zvláštne opatrenia, sťažujúce leteckým silám nepriateľa vyhľadávať dôležité ciele v priemysle,
- zaisťiť ochranné prostriedky a všetky druhy pomoci pre postihnuté obyvateľstvo miest, obcí a osadenstva podnikov, ústavov a iných zariadení,
- pripravovať obyvateľstvo miest, obcí, osád a osadenstva priemyselných podnikov a dopravy na plnenie úloh v civilnej obrane a organizovať ich v masové verejné útvary civilnej obrany a zaisťiť ich odborné školenia,
- vytvoriť a zaisťiť zložky civilnej obrany špeciálnymi stavbami a výstrojom, aby boli schopné s úspechom okamžite likvidovať následky nepriateľského vzdušného zásahu,
- zabezpečiť ochranu úžitkového zvieratstva v kolektívnych hospodárstvach i u jednotlivých vlastníkov, ako aj ochranu poľných a lesných kultúr pred požiarimi a inými zásahmi nepriateľa,
- zachovať a zabezpečiť historické, umelecké a národné pamiatky,
- zaisťiť podmienky normálneho chodu práce vládnym a iným dôležitým činiteľom,
- udržať poriadok a bezpečnosť pri nepriateľských vzdušných útokoch a pri likvidácii ich následkov.

Nariadenie podrobne uvádzalo základné opatrenia civilnej obrany, určilo rozsah opatrení, ako aj ustanovenia týkajúce sa odborných služieb a jednotiek civilnej obrany. Stanovilo organizovať zdravotnú, úkrytovú, zatemňovaciu, maskovaciu, obnovovaciu, veterinárnu, energetickú, protipožiarnu, komunálnu, poriadkovú,

spojovaciu (výstražnú a poplachovú) a protichemickú službu civilnej obrany. Rezortná sféra organizovala objekty CO. Bolo určené miesto a úlohy zvláštnych vojenských častí civilnej obrany a povinnosti jednotlivých ministerstiev v CO.

Na základe vládného uznesenia boli pre riadenie CO na ministerstve vnútra (na Slovensku na Povereníctve vnútra) vytvorené odbory CO, na ústredných národných výboroch v Prahe a Bratislave štáby CO, na krajských národných výboroch oddelenia CO, na okresných národných

výboroch inšpektoráty CO. Boli vytvorené riadiace orgány civilnej obrany v národnom hospodárstve.

Vládné uznesenie z 13. júla 1951 predstavovalo dokument zásadnej povahy pre budovanie civilnej obrany obyvateľstva. Bolo progresom, aj keď jeho realizáciu sťažoval stupeň utajenia. Prísne utajovanie najmä obsahu jeho nariadenia umožňovalo prístup len úzkemu okruhu osôb a tak chýbala väčšia publicita dokumentu, čo by bolo len v prospech jeho plnenia.

V tomto vládnom uznesení bol použitý pojem civilná obrana, používaný až do obdobia keď bol schválený zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. zo dňa 27. januára 1994 o civilnej ochrane obyvateľstva. Vyžiadali si to nové požiadavky, akceptované normy a nový obsah a štruktúra ochrany obyvateľstva. Tak to bolo i pred šesťdesiatimi rokmi, keď civilnú protileteckú ochranu nahradila nielen pojmom, ale i obsahom a štruktúrou civilná obrana. 13. júl bol oficiálne Deň CO, každoročne pripomínaný, spojený s úctou k zásluhnej práci tisícov členov štábov a jednotiek CO, profesionálov a dobrovoľníkov. Zapísali sa v tom najlepšom do novodobej histórie ochrany obyvateľstva.

Dnes Deň CO nemáme. Chýba, hoci 13. júl alebo 27. január sa ním môžu stať. Činnosť zameraná na ochranu zdravia a životov nášho obyvateľstva si to plne zaslúži.

Mgr. Vladimír Piják

Ilustračné foto: **archív redakcie**

Použitá literatúra:

1. Jančo L.: Civilná ochrana na Slovensku od jej vzniku až do roku 2002, Odborné listy č. 6, VTÚ CO MVSР 2004,
2. Šilhánek, B. – Dvořák, J.: Stručná história ochrany obyvateľstva v našich podmienkach MV ČR HZS ČR, Praha 2003.

riešenia pre reálny svet

Špecialista na vývoj, výrobu a realizáciu monitorovacích a informačných systémov.

Meteorológia

Seizmológia

Radiácia

Hydrológia

Systemy varovania

Krízové informačné systémy

MicroStep - MIS

MicroStep-MIS
Čavojského 1
841 04 Bratislava
tel.: +421 2 602 00 111
fax: +421 2 602 00 180
www.microstep-mis.com
info@microstep-mis.com

Civilná ochrana očami detí

Odbor civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Banská Bystrica vyhlásil v tomto školskom roku už jubilejný X. ročník výtvarnej súťaže Civilná ochrana očami detí. Témou tohto ročníka bola Havária dopravných prostriedkov prepravujúcich nebezpečné látky.

Súťaž je určená pre žiakov základných škôl, osemročných gymnázií a špeciálnych základných škôl. Jej hlavným cieľom je prehĺbenie vzťahu detí k poslaniu civilnej ochrany. Súťaží sa v štyroch kategóriách. Do prvej sú zaradené práce žiakov 1. až 4. ročníkov, do druhej 5. až 9. ročníkov základných škôl. V dvoch kategóriách súťažajú aj žiaci špeciálnych základných škôl. Výtvarný námet žiaci spracúvajú kresbou, alebo maľbou. Do krajského kola sa dostali najlepšie práce z obvodných kôl, kde ich hodnotila komisia ustanovená obvodným úradom. O tom, že v priebehu uplynulých rokov si súťaž získala mnoho priaznivcov svedčí nielen množstvo, ale aj kvalita kresieb. Výsledky tohtoročného kola potvrdzujú, že najväčšiu pozornosť jej venovali v obvode Brezno.

V kategórii žiakov 1. – 4. ročníkov získala prvé miesto kresba Tomáša Kapusňáka, žiaka 4. A triedy Základnej školy s matkou školou MPČL 35 v Brezne. Na druhom mieste skončila Amika Hubertová, z 3. B. Základnej školy Pionierska 2 v Brezne a na

treťom Samuel Pallai, žiak 2. A. zo Základnej školy v Bušinciach. V kategórii žiakov 5. – 9. ročníkov sa ušla najvyššia priečka Tomášovi Párišovi, žiakovi 9. ročníka zo Základnej školy ul. J. A. Komenského 4 vo Veľkom Krčíši. Na druhom mieste bol deviatak Arnold Meringer zo Základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským

V. Szombathyho v Jesenskom a na treťom ôsmačka Dominika Rovňanová, zo Základnej školy Slatinské Lazy.

V kategórii žiakov 1. – 4. ročníkov špeciálnych škôl sa členom komisie najviac páčila práca Lenky Gábrišovej zo Špeciálnej základnej školy Mládežnícka 3, Brezno. Na druhom mieste skončil Dušan Bartoš z rovnakej školy a na treťom štvrtáčka Miriam Tekelová zo Špeciálnej základnej školy Valaská. Spomedzi kresieb v kategórii žiakov 5. až 9. ročníkov patrilo prvé miesto ôsmakovi Máriaovi Gašparovi zo Základnej školy Sokolská 111, Zvolen. Na druhom mieste skončila kresba Márie Hrabovskej, žiačky ôsmej triedy zo Špeciálnej základnej školy Valaská a na treťom Kristína Markusová, ôsmačka z rovnakej školy. Všetkých dvanásť ocenených prác bolo vystavených počas krajského kola súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany v Kúpeľoch Brusno. Najlepšie práce si budete môcť pozrieť v nasledujúcom čísle revue Civilná ochrana.

(na)

SÚŤAŽ SÚŤAŽ SÚŤAŽ SÚŤAŽ SÚŤAŽ SÚŤAŽ SÚŤAŽ SÚŤAŽ

O najkrajšiu fotografiu

Redakcia časopisu Civilná ochrana, revue pre civilnú ochranu obyvateľstva vypísala súťaž O najkrajšiu fotografiu.

Témou súťažných fotografií môže byť príprava na civilnú ochranu, činnosť zložiek integrovaného záchranného systému, záchranné práce pri mimoriadnych udalostiach, ap.

Fotografie je potrebné zaslať v elektronickej podobe **vo formáte jpg, minimálne 6 Mpx, alebo minimálne 3700 bodov dlhšia strana, najneskôr do 30. septembra 2011** na adresu redakcie revue@uco.sk, alebo bertova@uco.sk.

Nezabudnite uviesť svoje meno, priezvisko a adresu bydliska.

Fotografie vyhodnotí päťčlenná porota. Tri najlepšie budú uverejnené na obálke revue Civilná ochrana a ich autori dostanú od redakcie darček v podobe ročného predplatného časopisu.

Redakcia

**CIVILNÁ
OCHRANA**
revue pre civilnú ochranu obyvateľstva

CIVILNÁ OCHRANA, revue pre civilnú ochranu obyvateľstva. Dvojmesačník. www.minv.sk
Vydáva: Sekcia integrovaného záchranného systému a krízového manažmentu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. **Redakcia:** Vzdelávací a technický ústav KMCO Príboj 559, 976 13 Slovenskej Ľupče. Tel.: 048/418 70 84, 418/73 71 kl. 248, fax: 048/418 70 85, e-mail: revueco@uco.sk, **Zodpovedná redaktorka:** Nina Bertová, mobil: 0917/650580, e-mail: bertova@uco.sk **Evidenčné číslo MK SR:** EV 895/08 **ISSN** 1335-4094
Cena: 2,65 €/ks, **Ročné predplatné:** 15,93 € **Redakčná rada:** Ing. Ján Repa – predseda,

Ing. Jaroslav Valko – podpredseda, Nina Bertová – tajomníčka, Ing. Rudolf Vozka – tajomník, členovia: Mgr. Jana Bujňáková, JUDr. Eva Hičková, Ing. Marián Hoško, JUDr. Jozef Harnádek, RSDr. Mgr. Rudolf Chvala, Ing. Zdeněk Jadrný, PhD., Ing. Miloš Kosír, Mgr. Martin Pener, Mgr. Vladimír Piják, Ing. Ronald Roth, PhD., Ing. František Števkov, Mgr. Viera Zupková. **Grafika a prepress:** ENTERPRISE, spol. s r. o., Bellušova 4, 974 01 Banská Bystrica, tel./fax: 048/415 48 85, 048/415 36 43, mail: dtp@enterprise, www.enterprise.sk, **Tlač:** Tlačiareň Brummer&Brummer, s. r. o., Banská Bystrica **Distribúcia a predplatné:** Mediaprint Kapa Pressegrasso, a. s., oddelenie inej formy predaja, P. O. Box 183, 830 00 Bratislava 3, tel.: 02/444 58 816, 444 58 821, fax: 02/444 58 819 mail: predplatne@abompkapa.sk **Redakčná uzávierka:** 27. mája 2011 **Resumé do angličtiny preložila:** Mgr. Alica Šmálová. Nevyžiadané rukopisy a fotografie nevraciam. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú úpravu textov vrátane ich krátenia. Využitie textov revue CO je možné s podmienkou, že uvediete zdroj.

Vítězné družstvá krajských kôl SMZ CO

ZŠ Staškov

ZŠ J. G. Tajovského, Senec

ZŠ s MŠ Kalinovo

ZŠ Mojzesovo-Černík

ZŠ Huncovce

ZŠ E. Schrebera, Lednické Rovne

ZŠ A. Kubinu, Trnava

ZŠ Komenského 3, Smízany

